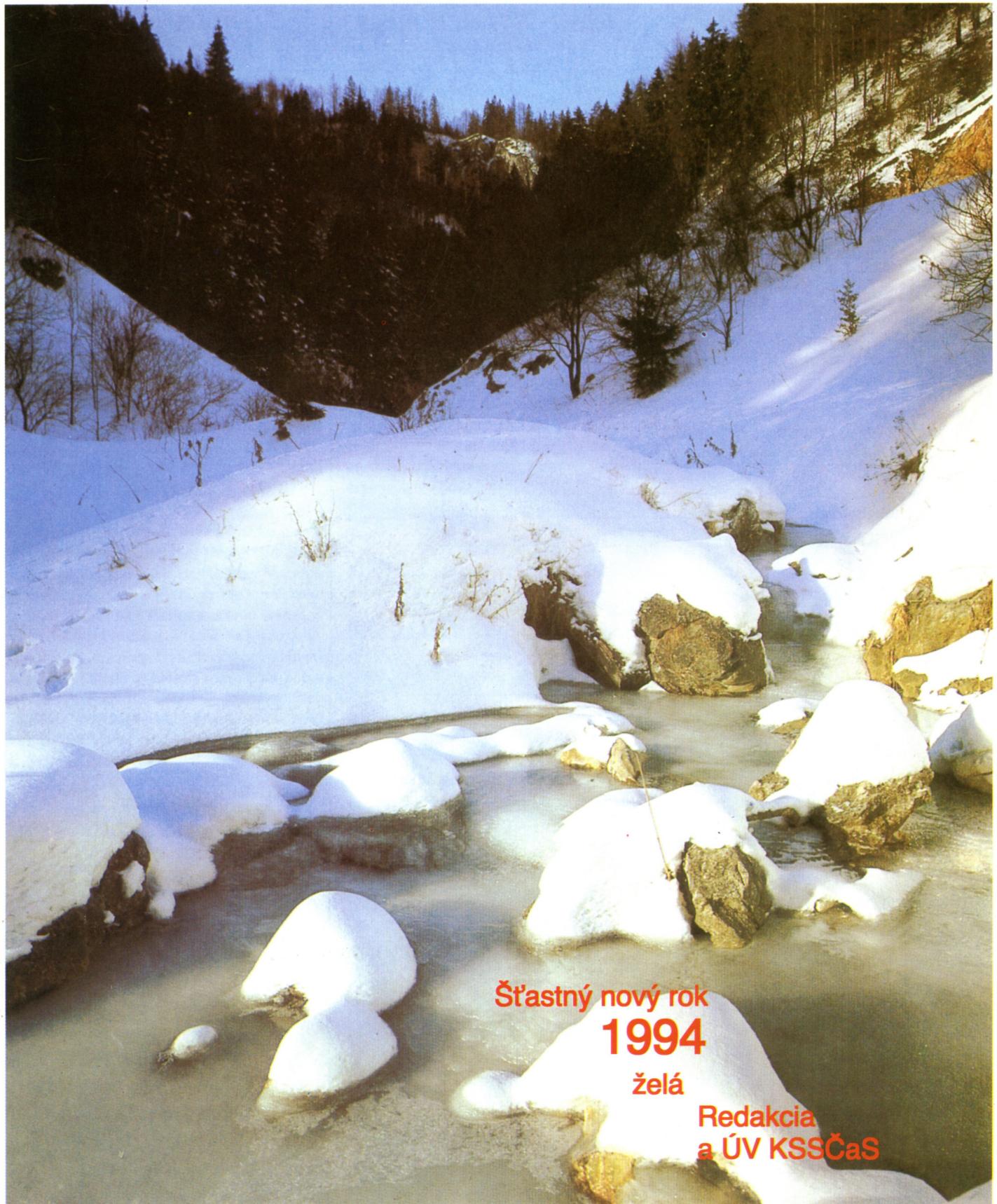

ŽIVOT

KULTÚRNO - SPOLOČENSKÝ ČASOPIS • JANUÁR • LEDEN • STYCZEŃ 1994. • Č. 1(428) CENA 5000 ZŁ

Šťastný nový rok
1994

želá

Redakcia
a ÚV KSSČaS

Záber z porady Života '93 v Krempachoch. Sprava: V. Pieronek, J. Kadlubek, G. Prylinská, A. Latiaková a J. Karnafel. Podrobnejšie o porade na str. 16-17

V ČÍSLE:

Prehliadka kultúry národnostných menšíν	2
Čo sa skrýva pod omietkou	3
Výpisky z dějin církví.....	4
Srdce na dlani	5
Dychovka z Lokce v Jurgove	6
Za minulostou Spiša	7
My sa ohňa nebojíme	8
Lapšanský sviatok	9
Tatry prehovoria	10-11
Na návšteve u Andreja Vengrína	11
Slováci na Dolnej zemi	12
Kedy bude finále nedeckej priehrady?	13
Príde na Spiš turistika?	14-15
Z české literatúry	16-17
Porada Života '93	18-19
Poviedky na voľné chvíle	20-23
Čitatelia - redakcia * Redakce - čtenáři	24-25
Mladým - mladším - najmladším	26
Šport a hudba	27
Móda	28-29
Naša poradňa	30-31
Psychozábava - humor	

ŽIVOT

MIESIĘCZNIK
SPOŁECZNO-KULTURALNY

Adres redakcji:

31-150 Kraków, ul. św. Filipa 7/7
tel. 33-09-41

ORGAN TOWARZYSTWA
SPOŁECZNO-KULTURALNEGO
CZECHÓW I SŁOWAKÓW W POLSCE
(ORGÁN KULTÚRNO-SOCIÁLNEJ
SPOLOČNOSTI ČECHOV A
SLOVÁKOV V POLSKU)
31-150 Kraków, ul. św. Filipa 7/4
tel. 34-11-27

Wydawca

Zarząd Główny TSKCiS

Sponsor

Ministerstwo Kultury i Sztuki

Redaktor naczelny

JÁN ŠPERNOGA

Zespół

Vlasta Juchniewiczová,
Beata Klimkiewiczova, Eugen Mišinec,
Jozef Pivovarčík

Spoleczne kolegium doradcze

Augustín Andrašák, Žofia Bogačíková, Jozef
Čongva, František Harkabuz, Žofia
Chalupková, Zenon Jersák, Bronislav
Knapčík, Lýdia Mšalová, Anton Pivovarčík

Skład i łamanie

Barbara Moskal & Ewa Chrząstek

Druk

Drukarnia TSKCiS
31-150 Kraków, ul. św. Filipa 7

Warunki prenumeraty

Prenumeratę na kraj i za granicę przyjmuje
Zarząd Główny TSKCiS w Krakowie w
terminach:

do 30 listopada na I kwartał,
I półrocze oraz cały rok następny;
do 15 czerwca na II półrocze
roku bieżącego.

Cena prenumeraty:

jeden numer - 3000 zł, kwartalnie - 9000 zł,
rocznie - 36000 zł.

Cena prenumeraty zagranicznej jest wyższa
o 100%

Nie zamówionych tekstów, rysunków i
fotografii redakcja nie zwraca i zastrzega
sobie prawo skrótów oraz zmian tytułów
nadanych tekstuów.

Numer oddano do składu
5.12.1993r. (85%) oraz 15.12.1993r.(15%)
PL ISSN 0514-0188, INDEX 38501

PRIVAROVKA

Na nedeľu 21. novembra 1993 pozval predseda Miestnej skupiny KSSČaS v Privarovke Eugen Bandyk krajanov na volebnú schôdzku. Popri voľbe výboru krajania zároveň prediskutovali návrh pracovného programu na nadchádzajúce obdobie. Medziiným rozhodli, že treba udržať klubovňu prenajatú v dome Eugena Bandyka, aj keď svojím veľmi skromným vybavením nie je príliš lákavá pre návštevníkov. MS však potrebuje organizačnú miestnosť a súčasne úschovnu nástrojov, krojov a pod. Zhromaždení si pochvalovali dnešný časopis Život, ale zároveň podotýkali, že treba vyriešiť otázku jeho doručovania. Chcú tiež, aby im ústredný výbor Spoločnosti zabezpečil na budúci školský rok vysokoškolské štúdium na Slovensku pre jednu uchádzačku z Privarovky. Účastníci schôdze prijali návrh, že sa obrátia na delegátov IX. zjazdu KSSČaS, aby schválil rezolúciu na adresu poľskej vlady vo veci odškodenia za zničenie majetky veľkolipnických obyvateľov počas frontových bojov na Orave. Sú presvedčení, že aj im patrí odškodenie zo Západu poskytované tým, ktorí najviac utrpeli počas II. sv. vojny.

Zhromaždení sa obrátili na prítomného predsedu ÚV KSSČaS Eugena Mišinca s otázkou, prečo sa poprední slovenskí vládni predstaviteľia počas návštev v Poľsku nepričudili stretnúť s krajanmi na Orave buď Spiši alebo priamo s nimi v Privarovke. V tomto kontexte poukazovali na príklad poľského prezidenta, ktorý sa už viackrát stretol s poľskou národnostnou menšinou v cudzine. Spomenuli dokonca francúzskeho prezidenta Ch. de Gaulle'a, ktorý svojho času počas návštavy Kanady prišiel aj medzi svojich rodákov do Quebecu. Diskutujúc o školstve krajanov v Privarovke by si želali, aby sa každý žiak, ktorý navštevuje hodiny slovenčiny na základnej škole, mohol zúčastniť aspoň raz zájazdu na Slovensko.

E.M.

Silvestra Smrečáka ml. a na jeho miesto zvolili dlhorčnú a skúsenú činiteľku našej Spoločnosti Viktória Smrečákovú. Dohodli sa, že je potrebné udržať klubovňu v neobývanom dome Smrečákovcov okrem iného aj preto, že v nej nacičuje malolipnická folklórna skupina a členovia súboru chcú pripraviť dve predstavenia: detskú veselohru a jedno pre dospelých.

Lipničania si chválili spoluprácu so základnou školou č. 1, kde riaditeľ s vyučovaním slovenčiny nerobí žiadne problémy, dokonca sa snaží, aby mal tento predmet v škole riadne postavenie. Sú spokojní aj s učiteľkou zo Slovenska Katarínou Reisovou. Slovenčinu navštevuje 25 žiakov, škoda však, že len v základnej škole č. 1. V ďalších dvoch školách sa slovenčina nevyučuje. "Žiaľ, rodičia nechápu takú dôležitú vec!" - hovorí kr. Smrečáková.

Počas schôdze sa veľa hovorilo o národnej, ale aj spoločenskej ľahostajnosti ľudí, ktorá v značnej miere ovládla aj našich krajanov. Tunajšia miestna organizácia má asi 50 členov, ktorí si predplácajú aj Život. Pre niektorých je to však celá krajanská aktivita. Na šťastie nie pre všetkých. MS KSSČaS v Malej Lipnici má aj aktívnych činiteľov, ktorí sa snažia rozohýbať tunajší krajanský a kultúrny život. Usilujú sa doňho zapájať aj mládež, o čom svedčí aj jej účasť na schôdzi. Novozvolená predsedníčka dúfa, že tí mladí, aj keď nie veľmi početní, budú onedlho silnou podporou miestnej organizácie Spoločnosti.

EUGEN MIŠINEC

KYČORY

V klubovni MS KSSČaS sa 21. novembra 1993 zišli členovia tamojšej

E.M.

Po schôdzi si Privarovčania zahrali a zaspievali

MALÁ LIPNICA

Na volebnú schôdzku MS KSSČaS v Malej Lipnici, ktorá sa uskutočnila 28. novembra 1993, prišli v najpočetnejšom zastúpení ženy, ktoré mali aj hlavné slovo. Hned v úvode zhromaždení prijali rezignáciu doterajšieho predsedu výboru MS

miestnej skupiny na svoju volebnú schôdzku. Zúčastnil sa jej aj predseda ÚV KSSČaS Eugen Mišinec a členka OV KSSČaS na Orave Viktória Smrečáková.

Hlavným bodom zhromaždenia bola voľba nového výboru MS, delegátov na IX. zjazd Spoločnosti a na obvodnú schôdzku v Jablonke. Schôdza bola zároveň príležitosťou pre zhodnotenie kultúrnych a spoločenských aktivít krajanov v Kyčoroch. S uznaním sa hovorilo o.i. o nacičovaní krajanskej regiónalnej skupiny a jej vystúpeniach na viacerých kultúrnych podujatiach na Orave, ale aj mimo nej. Kyčorskí krajania sa tiež aktívne zúčastňovali na zveľaďovaní tamojšej kaplnky a na výstavbe novej školy. Sú hrdí, že si dodnes - aj keď v nevelkom rozsahu - zachovali slovenské spevy počas večerných nešporov a iných náboženských obradov v miestnej kaplnke. Preto nie div, že sa potešili, keď im Viktória Smrečáková odovzdala niekoľko Jednotných katolíckych spevníkov. Hned si ich aj vyskúšali a zaspievali niekoľko slovenských nábožných piesní, pričom ich na harmonike sprevádzal kr. Milan Bialoň.

Na schôdzu prišlo niekoľko mladých obyvateľov Kyčor, ktorí prejavili záujem o členstvo v našej organizácii.

Počas schôdze krajania diskutovali i o činnosti v nastávajúcom období. Medziiným spevácka skupina pripraví zábavný program zahrňujúci niektoré oravské zvyky a nacičí krátku slovenskú veselohru. Žiadajú však ústredný výbor, aby im zabezpečil aspoň niekoľko kompletnejších oravských ženských krojov aj s krcpcami. Skupina by chcela vystúpiť s krátkym programom na IX. zjazde Spoločnosti v Krakove. Potrebujú tiež niekoľko spevníkov so slovenskými ľudovými a populárnymi piesňami. Schôdze, skúšky a stretnutia krajanov sa budú nadálej uskutočňovať v klubovni MS, ktorá je otvorená trikrát týždenne.

E.M.

NAŠI

V URSUSE

Národnostná problematika sa v posledných rokoch dostáva čoraz častejšie do povedomia širokej verejnosti nielen prostredníctvom tlače, rozhlasu a televízie, ale aj rôznych vedeckých konferencií, sympózií, výstav a kultúrnych podujatí.

Zaujímavým a, ako sa zdá, veľmi sľubným kultúrnym podujatím v poslednom období je nepochybne prehliadka umeleckej tvorivosti národnostných menšíň nazvaná Spoločenstvo v kultúre, ktorá sa už po druhý raz uskutočnila v Ursuse pri Varšave. Jej organizátorom je veľmi pružné a podnikavé kultúrne stredisko ARSUS v Ursuse, v ktorom pôsobí skupina nadšencov oddaných myšlienke sprístupnenia kultúry národnostných menšíň verejnosti hlavného mesta. Sú totiž presvedčení, - ako pišu v programe poslednej prehliadky, - že toto podujatie obohatí vedomosti Poliakov o zvykoch, tradícii a kultúre iných národností a súčasne prispeje k prekonaniu mnohých stereotypov a predsudkov. Preto zorganizovanie tohto podujatia chápú zároveň ako svoj príspevok do osláv roku 1993 ako roku boja s xenofóbiou a netoleranciou.

Druhý ročník prehliadky Spoločenstvo v kultúre sa konal v dňoch 12.-14. novembra min. roka a zúčastnilo sa ho až 10 folklórnych súborov, divadelných skupín, sólistov a speváckych zborov reprezentujúcich najväčšie národnostné menšiny a etnické skupiny v Poľsku. Na slávnostnom otvorení podujatia bol i chargé d'affaires Veľvyslanectva Slovenskej republiky vo Varšave Juraj Migaš, riaditeľka Odboru pre národnos-

Podvlčania na scéne

nostné menšiny Ministerstva kultúry a umeenia Bogumiela Berdychowská a iné významné osobnosti.

Prvý deň prehliadky otvorilo vystúpenie zaujímavého súboru Oslawiany z Mokrého, ktorý uviedol cyklus doteraz neveľmi známych lemkovských, bojkovských a huculských piesní a tancov a recitál znamenitej herečky a speváčky židovského pôvodu Goldy Tencerovej. Milým prekvapením prvého dňa bolo vystúpenie rómskeho - dalo by sa povedať - rodinného súboru Kale bala (Čierne vlasy) z Čiernej Hory na Spiši pod vedením Terézie Mirgovej s repertoárom zahrňujúcim tradičné cigánske piesne, balady, čardáše, ba aj náboženské skladby.

Druhý deň patril rozhodne nám. Miestnemu početnému publiku sa totiž predstavil divadelný krúžok MS KSSČaS z Podvľaka, ktorý na prehliadke sprevádzal tajomník ÚV Ľudomír Molitoris. Naši ochotníci prišli do Ursusa s novou, nacvičenou v tejto sezóne, Moliérovou veselohrou Oklamaný manžel. Už viackrát sme o nich písali, že sú dobrí, ale na varšavskom podujatí sa zaskveli naozaj v plnom lesku. Uviedli sice len jedno dejstvo, ale svojím suverénnym vystupovaním, bezchybným ovládaním slovenského textu, gracióznymi pohybmi, pekným choreografickým spracovaním a skrátka majstrovskou hrou skoro na pol hodiny úplne ovládli scénu a hľadisko. Nečudo, že aj keď hru

nikto neprekladal, diváci jej rozumeli a našich divadelníkov odmenili dlhotrvajúcim búrlivým potleskom. V tento deň nemohli s nimi súperiť ani ďalší účinkujúci - litovský folklórny súbor Jotva a znamenitý grécky sólista Ilias Vrazas.

Predstavenie si príšiel pozrieť aj konzul slovenského veľvyslanectva Dr. Ján Jacko s manželkou, ktorý na záver srdečne blahoželal našim ochotníkom a súčasne vyjadril uznanie a podakovanie organizátorom za ich peknú iniciatívu.

Poznamenajme ešte, že posledný večer sa divákom predstavila nemecká hudobnovo-vokálna skupina Joseph Fr. von Eichendorff, bieloruský spevácky zbor z Bielostoku a folklórny súbor Malanka z Bielska Podlaského, ako aj mládežnícky komorný zbor z Raciborza.

Druhý ročník prehliadky Spoločenstvo v kultúre bol veľmi vydarený a mal ešte bohatší program ako prvý. Sprevádzali ho také podujatia ako večierky poézie - litovskej Sigitasa Birgelisa, rómskej Edwarda Dębického a Východu i Západu Selima Chazbijeviča zo Zväzu Tatárov v Poľsku, ako aj výstavy malieb, fotografií a grafiky židovského tvorca Roberta Kapicu a maliara gréckeho pôvodu Takisa Makandasisa. Verme, že sa o rok v Ursuse umelci národnostných menšíň opäť stretnú.

Text a foto: JÁN ŠPERNOGA

Vystúpenie súborov na prehliadke sledoval konzul Dr. Ján Jacko s manželkou

Vystupuje rómsky súbor z Čiernej Hory

ČO SA SKRÝVA POD OMIETKOU

Donedávna sa o Nedeci hovorilo výlučne v spojitosti s vodnou priehradou. Ale už niekoľko rokov okrem inžinierov, robotníkov a ochrancov prírody Nedecu navštevujú historici umenia a konzervátori umeleckých pamiatok. Ich cesta však nevedie na Nedecký zámok, kde mali donedávna svoj Domov, ale do kostola sv. Bartolomeja v dedine. V roku 1992 tu boli objavené prekvapujúce gotické a renesančné nástenné maľby.

Odmena za štedrost

Keď si Nedečania zvolali pred desiatimi rokmi Farskú radu, ktorá mala dozerať na opravu cintorína a neskôr kostola, ani netušili, aké vzácnosti sa u nich skrývajú. Kostol si od svojej poslednej opravy v 1912 vyžadoval generálku a peniaze z príspevkov po nedeľnej omši sa akosi rozkotúlali. Medziním aj preto sa farníci rozhodli založiť spomínanú radu.

Najprv sa pustili do opravy strechy, ktorú pokryli medeným plechom. Potom pekne nabielo omietli steny a zaviedli elektrinu. Vonkajšie práce ukončili v roku 1986. Medzičasom bolo zreštaurované zariadenie kaplnky Matky Božej Sedembolestnej a do roku 1992 trvala konzervácia hlavného oltára. S týmito podrobnosťami ma zoznámil pokladník Farskej rady, nás kraján Michal Neupauer.

- Na všetko sme sa museli skladati, bol aj taký rok, že sme dávali dve "ofiary" v mesiaci. Dostali sme sice trochu štátnych peňazí, ale bolo toho málo.

Trón Milosrdstva

Radi uvítali finančné príspevky rodákov vracajúcich sa z Ameriky. Boli aj takí, čo dali po 3000 dolárov - ako nás kraján z Kanady Michal Palka.

Keď sa však vojde do nedeckého kostola, akosi automaticky sa zabúda na také "prízemné" veci ako sú peniaze. Vidieť to aj na tvári M. Neupauera, ktorý mi s hrdosťou ukazuje práve ukončené dielo krakovských konzervátorov Antoniho a Andrzeja Guzikovcov. V kostole vonia novotoú a zo stien žiaria sýte farby.

Z kultúrnych pamiatok tejto časti Spiša je kostol sv. Bartolomeja najcennejší, čo okrem historickej hodnoty vidieť aj na bohatej rokokovej výzdobe pochádzajúcej z roku 1770. Teraz sa dokázalo, že je ešte cennejší, vďaka odhaleným freskám z 15. a 16. storočia.

Trocha história

Podľa spišského bádateľa Walenta Galowicza, osada Nedeca (Nisicz, Nyznecz, Nedecz...) vznikla okolo roku 1308-1320. O tom, že onedlho existovala už aj nedecká farnosť, hovorí Diplom z roku 1326, kde Majster Kokoš de Berzevitz, iniciátor výstavby kostola, odovzdáva patronát nad farnosťou kartuziánom z Červeného Kláštora. Tí ju spravovali až do roku 1563. Okrem solídnej výstavby kostola z lámaného kameňa, sa postarali aj o jeho náležitú výzdobu. Veď podľa A. Guzika odhalený triptych "Legenda sv. Bartolomeja" pochádza už z roku 1430. Zachovala sa z neho

Ozdobný motív okolo kamenného sakrária

Ukrižovanie s Arma Christi

lavá časť a fragment strednej časti. Nápis na južnej stene presbytéria (v nemčine) a nástenné maľby Ukrižovanie s Arma Christi a Trón Milosrdstva sú najstaršími doteľa objavenými freskami v kostole. Zachovali sa v dosť dobrom stave s výraznými farbami.

Keď sa v roku 1992 končila konzervácia hlavného oltára, museli sa Nedečania rozhodnúť, čo dalej. Či sa im podarí získať prostriedky na ďalšiu renováciu alebo nie. Oltár je masívny a pred jeho opäťovným zložením bolo treba obnoviť bočné steny. A práve v tomto momente došlo k prekvapujúcemu objavu. Pod omietkou pochádzajúcou pravdepodobne z roku 1912 sa našla prekrásna gotická polychrómia.

Konzervátori sa rozhodli pre netradičné exponovanie cenných malieb - bez ich doplnenia, čiže v stave, v akom ich našli. Išlo im o to, aby dnešnému človeku umožnili pozrieť si "pravé" umenie z pred 500-600 rokov. Problém je však v tom, že zariadenie kostola pochádza z 18. storočia a nie je prispôsobené k pôvodným maľbám. Preto oltár delí fresku Ukrižovania na dve časti. Podobne je to aj s inskripciou. A Trón Milosrdstva môžeme obdivovať za oltárom. Vhodným riešením, aké navrhli konzervátori, by bola forma pohyblivej časti lavého krídla oltára, ktorá by sa na čas prehliadky presúvala.

Z finančných dôvodov sa konzervačné práce museli v novembri minulého roka zastaviť. Nebolo možné preskúmať a odhaliť všetky steny. Komisia sa preto rozhodla chrániť ostatné maľby tým, že sa na ne naniesla nová dekorácia - presná kópia z roku 1912.

Čo nám ešte nedecký kostol chystá? To sa ukáže v nasledujúcich rokoch, keď si farníci utiahnu opasky a vložia "do košika" viac.

VLASTA JUCHNIEWICZOVÁ

Výpisky z dějin církví

POKRAČOVÁNÍ Z PŘEDCHOZÍHO ČÍSLA

Různé projevy církevního života v dobách reformace a kontra-reformace

Reformace, která směřovala k obrození církve, opírala se o bibli s přihlédnutím k historickému rozvoji církve v prvních pěti stoletích křesťanské éry. Myšlenkový ořes a přelom však vyvolal i radikální proudy, jejichž představitelé popírali i ty nejstarší tradice a bibli. Byl mezi nimi nejkrájnější proud, který ve jménu rozumu popíral dogma o sv. trojici - antitrinitáři, a idealistický směr opírající se o blíže neurčené "vnitřní osvícení ducha", který u anabaptistů vedl k excesům a úchylkám a u menonitů k rigorismu.

Arianismus

Proti učení o svaté trojici a rovnocennosti Krista s Bohem vystoupil v době reformace nejprve učený španělský lékař Michal Servet, který v díle Obnovení křesťanství (Restitutio christianismi) dokazoval, že vyznání nizské nebylo první křesťanskou vírou. Pokoušel se šířit své učení v jižní Francii a Švýcarsku, ale pronásledován francouzskou inkvicí se přes kalvínskovo varování zdržel v Ženevě, kde byl v roce 1553 zajat a upálen.

Hlavními obnoviteli ariánského učení, které hlásal ve 4. století Arius, byli dva Italové Lelius Socinius a jeho synovec Faust. Lelius své přesvědčení skrýval. Teprve po jeho smrti Faust vydal jeho spisy. Musel uprchnout z Itálie a v roce 1579 se uchýlil do Polska, kde již působily sbory ariánů, vyhnaných ze Švýcarska. Faust Socinius stál dvacet pět let až do své smrti v čele polských ariánů, kteří se podle jeho jména nazvali sociniani. Populárně se jim říkalo "bratři polští". Zasloužili se velmi o polskou osvětu, kulturu a literaturu. Jejich hlavním střediskem byl Raków, kde měli vzornou vysokou školu, kterou v roce 1638 zbořili náboženští fanatici, a velkou tiskárnu. Známý byl Rakovský katechismus. Z jejich kruhu vyšel největší polský básník 17. století Waclaw Potocki a Hieronim Morsztyn. Rozvíjeli pokrokové myšlenky v Polsku. Předběhli svou dobu o celá staletí. Neuznávali poddanství. Ariánská šlechta je zrušila a darovala vesničanům půdu. Byli to rovněž stoupenci idejí pacifismu. Jan Kazimír v únoru 1656 před obrazem Panny Marie ve Lvově slibil, že odrazí-li švédský útok, vyžene z Polska ariány a Židy. Ten slib částečně splnil. V roce 1658 a opětovně v roce 1659 sejm rozhodl, že ariáni musí během dvou let opustit Polsko. Byla to pro ně těžká rána. Někteří přijali katolickou víru, jiní

kalvínskou a mnozí se vystěhovali do Slezska, Braniborska, Sedmihradska a dokonce i do Nizozemí a Anglie.

Sociniani považovali své učení za doplnění reformace. Pyšnili se: "Starý Babylón padl. Střechu zbořil Luther, zdi Kalvín, ale základy sociniani." Jejich učení přispělo spolu s dalšími radikálními západoevropskými proudy do značné míry k vzniku novodobého společensko-kulturního pokrokového myšlení.

Novokřtěnci (anabaptisté)

Již na začátku wittenberské reformace se objevili "proroci z Zwickau", kteří odmítali jakoukoliv objektivní autoritu v otázkách náboženství. Povolávali se výhradně na "vnitřní božské osvícení". Stoupenců této zásady přibývalo v Německu, Švýcarsku a Nizozemí. Neuznávali křtění dětí. Každého, kdo k nim přistoupil v dospělosti, křtili znovu. Proto byli nazýváni novokřtěnci nebo anabaptisté.

Anabaptismus se nejvíce rozšířil ve Vestfálsku. Jeho stoupenci ovládli Monaster. Pastor Rotman a starosta města Knipperdalling s dvěma příchozími z Leydy, pekařem Janem Matysem a krejčím Janem Bockelsonem vytvořili z Monasteru teokraticko-demokratickou republiku, nazvanou později "svaté království Sionu" pod žezlem Bockersona, zvaného Jan z Leydy. Byla zavedena tvrdá náboženská a morální disciplína, mnohoženství a společný majetek. Jakýkoliv odpor byl bez lítosti tlumen. Spojená vojska evangelické heského landgrafa Filipa a katolické vyhnánaného monasterského biskupa dobyla po dlouhém obléhání v roce 1535 Monaster. Tak skončilo "svaté království sionské". Král a vůdci byli odsouzeni k smrti.

Mnozí novokřtěnci odsuzovali "fantazie" svých spoluvyznavatelů. Nechtěli nic jiného, jen čistý bohabojný život. V jejich čele po monasterské katastrofě stál bývalý katolický kněz Menno Simons z Holštýna (zemřel v r. 1559), který je tajně zorganizoval. Podle něho si říkali mennonité. Jejich sbory dosud existují v různých zemích. Vynikají přísnou morální kázání. Není jim dovoleno přisahat, sloužit se zbraní v ruce ani plnit úřední funkce. Je to následek jejich původního naprosté odmítavého postoje k světskému státu. Odmítají nejen rozvod, ale i separaci. Kromě toho od počátku neuznávali stavovské rozdíly.

Sociniani a mennoniti přinesli do náboženského života i určité tvůrčí prvky. Především zdůrazňovali praktické křesťanství před náboženskými dogmaty. Tím se blížili novodobým názorům.

Staroluterská ortodoxe

Učení evangelicko-augsburgské církve bylo definitivně určeno vydáním Knihy smíru v roce 1580. Toto učení však bylo třeba přesněji odůvodnit a dále rozvinout. Tohoto úkolu se ujali evangelicko-augsburští teologové koncem 16. a v 17. století. Vytvořili přísně odůvodněný

dogmatický systém. Drželi se přitom otrocky symbolických knih a jejich vedoucím heslem byla pravověrnost čili ortodoxie. Proto byl tento proud nazván staroluterská ortodoxie.

Jedním z prvních a nejdůležitějších představitelů tohoto teologického směru byl Jan Gerhard (zemřel v r. 1637), profesor teologie v Jeně, zvaný pro svou neobyčejnou pobožnost a náboženskou učenost evangelickým otcem církve. Jeho nástupcem byl profesor teologie ve Wittenbergu Jan Valentín Andrea (zemřel v r. 1654), který říkal: "Moje jméno jest křestan, ale příjmení luterán".

Vedle vědeckých teologických spisů vznikaly v té době knihy sloužící prohlubování víry mezi věřícími. Na tomto poli se zasloužil pastor Jan Arndt (zemřel v r. 1621), jehož díla "Šest knih o pravém křestanství" a "Rajská zahrádka, plná křesťanských ctností", jsou dodnes populární. Hluboce nábožné je dílo Scrivero "Poklad duše". Mysticky naladěný myslitel švec Jakub Böhme ve svém díle "Velké mysterium" překročil hranice tehdejší ortodoxie, což mu vytýkali provinciální pastoři. Hlavní konzistoř v Drážďanech ho však po slavnostní zkoušce uznala za pravověrného a bohabojného křesťana.

Základní teze ortodoxní staroluterské dogmatiky bychom mohli shrnout takto: 1. Pádem Adamovým se člověk stal neschopným dobrého a tím si zasloužil zatracení. 2. Avšak Bůh ve své nesmírné lásku k lidem naplnil sám ve své druhé osobě jako Syn na kříži oběť, která přinesla odpusťení hříchů, a dal lidstvu spasení. 3. Toho spasení si jednotlivý člověk přisvojuje vírou v milost a zásluhu Kristovu prostřednictvím Ducha svatého.

Toto učení, v podstatě správné, bylo jednostranně chápáno. Ortodoxe považovaly symbolické knihy za neomylné a uznávala je za rovné s biblí, ba dokonce je stavěla před písmo svaté. Podobně jako ve středověké církvi podmínkou spasení bylo poslušenství papežovi, tak v evangelicko-augsburgské církvi bylo takovou podmínkou uznání Knihy smíru. Luteránská církev se podobně jako katolická považovala za jedinou církev spasitelnou. Z toho vyplývala nesnášenlivost a teologické spory. Za třicetileté války luteránské Sasko nepomohlo českým a jihoněmeckým evangelíkům, protože nebyli evangelíky augsburgskými. Saský dvorní kazatel Höe von Höenegg tvrdil, že kalvinisté jsou "horšími nepřáteli pravdy než katolíci".

Druhou slabou stránkou staroluterské ortodoxie bylo to, že zdůrazňovala předeším pravověrnost, tj. hlásání pravého učení, a pečovala o to, aby věrní pilně chodili do kostela tomuto učení naslouchat, ale málo dbala o to, aby se toto učení pojilo s čistým křesťanským životem a budilo životní víru v srdcích. Tak daleko odešla ortodoxie od evangelického ideálu, který před církví postavila reformace. Mohli bychom ji nazvat evangelickou scholastikou. Přes tyto vady ortodoxe se evangelicko-augsburgská církev v Německu v 17. století velmi zasloužila o povznesení obyvatelstva z morálního úpadku po třicetileté válce.

SRDCE NA DLANI

Mäkká súmerná tvár, noštek - gombička. Oči sa ligocú ako trnky, kútky úst naznačujú mierny úsmev. Kto by nepoznal symatickú učiteľku Vladislavu Bogaczovú z Hornej Zubrice?

Narodila sa 20. novembra 1935 v chudobnej rodine Knapčíkovcov. Jej babička ešte počítala svojim deťom zemiaky, varila vodu s múkou a otrubami, a len vo sviatok do nej pridávala mlieko.

Vladislava bola najstaršia z piatich detí. V základnej škole o nej hovorili ako o neposednej výtržničke, ktorá bola spolužiakov a robila "poriadok" v triede; súčasne však vzbudzovala neochvejný rešpekt.

- *Ja sa na to nepamätám*, - smeje sa pani Vladislava trochu rozpačito ako zlodej pristihnutý pri čine.

Vďaka svojim rodičom začala študovať na jablonskom lýceu. Spočiatku bývala na internáte u pána Paniaka. Kedže v malých primitívnych izbičkách nebolo nič, čo by sa dalo nazvať nábytkom, rodičia museli sami priviesť drevo a urobili tvrdé poschodové posteľe.

V sobotu a nedelu sa vracala Vladá Bogaczová domov. Neraz - na bicykli: 10 km tam a 10 km späť. Mamka vtedy postavila na stôl to najlepšie, čo našla v kuchyni, aby jej dcéra nepocítila biedu, s ktorou ona každý deň tvrdo zápasila. Vladá sa ešte učila pri petrolejovej lampe; sedávala v kútku na vlnenej deke, keď sa pri stole schádzali otcovi kamaráti. Nebolo rádia, televízie, ani videa; ľudia nepozerali filmy, ale rozprávali si príbehy o čarowných svetielkach, ktoré skáču po poliach a lesoch, vodia za nos ľudí, ktorí im v myšlienkach ubližujú.

V lete a na jeseň Vladá Bogaczová ľažko pracovala, kopala, hrabala, vozila seno, pomáhala rodičom. Bála sa najmä o mamičku, ktorá bola ľažko chorá na reumu. Chvalabohu, žije dodnes.

V lýceu mala najradšej slovenčinu, dejepis a ruštinu. Jeden profesor jej už vtedy predpovedal, že bude dobrú učiteľkou a gazdinou. Po maturite v roku 1955 hned získala miesto učiteľky na základnej škole č.2 v Hornej Zubrici. Netušila však, že už na začiatku dostane siedmu triedu a bude musieť učiť svoju - o osem rokov mladšiu sestru a dvoch bratrancov. Bála sa, plakala. Ale neoslabilo ju to, v roku 1960 ukončila dvojročné Vyššie učiteľské štúdium v Krakove. Otvorili sa pred ňou nové nádeje, svet vyzeral veselšie.

V škole na "Krížovke" sa spočiatku všetko vyučovalo v slovenčine - aj matematika, ktorá bola pre Vladu Bogaczovú nevyhnutným a ľažko stráviteľným zlom. Keď zrušili slovenčinu, absolvovala trojročný kurz poštiny. Odmietať sa vziať svojho povolania, s ktorým sa bytosne zžila.

S manželom Boleslavom Bogaczom saoznámila na tancovačke. Na zábavu si vtedy musela vypýtať súhlas rodičov, hoci veková hranica bola 20 a nie tak ako dnes 14, či 15 rokov.

- *Vydávala som sa neskoro, ako 27 ročná*, - hovorí pani Vladá, - ale pre miňa to bolo akurát. Narodil sa jej syn Juraj, ktorý má dnes už 30 rokov a pracuje ako sudca v Novom Targu a o 2 roky mladšia dcérka Margaréta, ktorá vycestovala do USA.

Povinnosti učiteľky sa začali miechať s povinnosťami matky a gazdinej. Domácnosť je náročná, vyžaduje si dôkladnú a oddanú opateru; na každý náznak zanedbania reaguje citlivо ako živý organizmus.

Pani Vladislava sa však nevzdala ani pracovných ambícií - ako ona sama tvrdí - vďaka svojmu manželovi. V roku 1978 absolvovala kvalifikačnú učiteľskú skúšku. - *Bolek ma doslova ľahal za uši, ale aj utešoval. Vďaka nemu som skúšila - a pomohlo to!*

Je dobrou krajankou, pravideľne sa zúčastňuje porád Života, niekoľkokrát bola delegátkou zjazdu KSSČaS a od r. 1989 je členkou ÚV KSSČaS.

V roku 1982 sa obnovila slovenčina na základnej škole č.1 v Hornej Zubrici a Vladislava mohla znova začať učiť svoj oblúbený predmet spolu so sesternicou Lídyou Mšalovou. Založili dramatický krúžok, ktorý zo začiatku viedla pani Lydka. Vladá Bogaczová sa ujala básní. O poéziu sa starala vzorne ako o svoje vzácene kvety: cvičila každúčké slovko, čistila každé gesto. Veľký dôraz kládla na výber básne. Žiaci sa museli rozhodnúť sami: najprv si dôkladne a niekoľkokrát prečítali text, prebrodili sa cez všetky jeho úskalia, a keď im náhodou nebol po chuti, vyberali s pani učiteľkou ešte raz. Potom prišlo na rad čítanie. Až keď ho žiaci perfektne ovládali, mohli sa učiť naspäť. Iba najväčšie talenty získali právo samostatne pristupovať k práci. "Deti" pani učiteľky Bogaczovej vždy obsadzovali popredné miesta na súťažiach slovenskej poézie a prózy, ktoré organizovala KSSČaS a redakcia Života. Najväčšou odmenou za túto usilovnú činnosť bola iste účasť na recitačnej súťaži "Hviezdoslavov Kubín".

- *Jej, to bola nádhera, krása!*, - spomína si pani Bogaczová, - presvedčila som sa, že správny recitátor nemusí pohnúť ani prstom. Celú svoju silu môže sústrediť v ústach, očiach, svaloch tváre...

Pred dvomi rokmi sa manželia Bogaczovi podujali na dlhú cestu - za veľkú mláku - ako sa žartovne hovorí. Ich dcéra sa vydávala v Amerike.

Pani Vladá mala spočiatku nevysvetliteľný strach. V mysli sa jej neustále vynárala spomienka na detstvo, keď sa prvýkrát viesla na kolotoči počas letného tábora na Slovensku. Tak jej bolo zle, že kvôli nej museli zastaviť celý kolotoč. Cestu lietadlom však statočne vydržala. Mohla by vari chýbať na svadbe vlastnej dcéry?

Dva mesiace strávené v Amerike poskytli Bogaczovcom novú perspektívnu. Videli luxusné vilové štvrti, palmy, trávniky, golfové ihriská, mramorové ulice, ale i zanedbané čiernošké ghettá s porozbíjanými oknami a povahujučimi sa papiermi a odpadkami.

Doma je doma.

Domov, rodná obec, zem sa v predstavách V. Bogaczovej spájajú s poéziou. - *V mojom srdci má najväčšiu hodnotu miesto, kde sa človek narodil. To sú tí ľudia, s ktorými žije od detstva, tie cestičky, ktoré jeho nohy poznajú naspäť, kľučky, ktorých sa tiší krát dotkne.*

Pani Vladá si dodnes pamäta báseň z čítanky, ktorú sa učila v prvej triede:

"Dedinôčka milá, horami hradená,
ty si dávno s mojím srdiečkom zrastená,
ten potok, tie skaly, tie lúky, bariny,
hladia mi už dávno života hodiny.
Tu som sa zrodila,
tu život chcem tráviť,
tu v krásnej prírode meno Božie sláviť".

- *Poézia ma veľa naučila. Myslím si, že nie je dobré, keď mladí cestujú za prácou a zabúdajú na svoju rodnú zem*, - tvrdí pani Vladislava, - peniaze nie sú všetko. Niekedy je dôležitejšia tá bieda. Kto viac dáva, viac trpí...

Také múdre slova môže vyspovedať iba človek, ktorý toho v živote skúsil neúrekom a srdece iným predstiera na dlani.

Text a foto:
BEATA KLIMKIEWICZOVÁ

DYCHOVKA Z LOKCE V JURGOVE

Dobrí sú!

Je pekný jesenný deň. Ostré slnko osvetluje pestrofarebné stánky, ktoré sa tiahnu dedinou ako farebné korálky. Ľudia sú slávnostne naladení a vyobliekaní. V drevenom jurgovskom kostolíku prebieha svätá omša. Celebruje ju slovenský kňaz Emanuel Chylla z oravskej Lokce. Niekoľko dievčat a chlapcov má na sebe nenapodobiteľné jurgovské kroje, ktoré pútajú pohľady cudzích návštěvníkov. Sústredené ticho pretínajú iba spúše fotoaparátov. Domáci sú už na tieto ohnivé sukne a vestičky zvyknutí. Tešia sa, že každým rokom príbúdajú mladí ľudia, ktorí ich hrdo nosia. Svätá omša končí procesiou. V zástupe idú aj jurgovskí hudobníci spolu so svojimi slovenskými hostami - dychovkou z Lokce. Hrajú temperamentne a suverénne - vidieť, že sú spolu dobre zohratí.

Po omši sa nikomu akosi nechce odísť. Odpust je odpust! Ľudia zvedavo pokukujú po návštěvníkoch spoza Tatier, ale tí smerujú na predomie novej, ešte neomietnutej fary, aby zahrali pod obľúčkom jurgovskému farárovi Władysławovi Podhalaiáskému. Až potom sa predierajú medzi stánkami, striefajúcimi petardami a rozlietanými deťmi.

- Dobrí sú! - slúchá jeden dedko druhého.

- To sú tí Slováci? - pýta sa chlapec v koženej bunde krojovanej blondínky.

- Hej. Ide im to, nie?

"Na Orave dobre, na Orave zdravo...", spievajú dychovky na slnečnom Spiši až im hrdlá burácajú.

Lyžičky, taniere, činely a hlasy

Domáci potom pozývajú slovenských hostí do požiarnej zbrojnice na spoločný obed, ktorý pripravili Jurgovčanky. Zaliečavé vône sa vznášajú nad prestretými stolmi. Nástroje si teraz musia odpočíniť, hudobníci sadajú k tanierom.

Slova sa ujme jurgovský kapelník František Čongva, potom jeho kolega z Lokce Anton Sivoň. Medzi čestnými hostami je aj starosta obce Lokce Pius Papan s manželkou a tajomník ÚV KSSČaS Ľudomír Molitoris.

Lyžičky a poháriky však neštrngajú dlho. Veď na správnych muzikantov sa nepatrí, aby ponechali hlas iba kuchynskému riadu a svojím žalúdkom. Bumbarása, bum, bum, bum! Do hry vstupuje harmonika, činely a sýte oravské a spišské hlasy.

S babami je veselšie!

"Nedaleko od Trenčína, býva krásna Katarína, čieme oči má...", - a už sa roztancovaná čiernovláška vznáša v náruči svojho tanečníka. Nuž, chlapcom z Lokce je trochu lepšie, keď sa im zunuje spievanie a hranie, môžu si zatancovať. V kapele hrá aj 5 dievčat.

19-ročný Vladimír Bugaj z Lokce, ktorý hrá na base, hovorí:

- Je tu fajn, ale škoda, že v jurgovskej dychovke nie sú dievčatá. S babami je veselšie!

Suverénná "bubenčka" Eva Sivoňová

Kyčera hrá na jurgovskom odpuste

- Eva za bubon! - zavelí kapelník Sivoň a už si čiernovláška slečna sadá za činely.

Povráva sa, že dievčatá nebývajú dobrými bubeníčkami. Verte, či neverte, hudobníčky z Lokce takým predstúdom neveria. Bumbarása, bum, bum, bum! Bubeníckych paličiek sa neboja a vedia s nimi šikovne narábať.

Od hrncov na tanečný parket

- Veľmi sa mi tu páči, - hovorí 17-ročná Lenka Klarková, ktorá hrá na klarinetu. Jej vrstvovníčka Eva Sivoňová, ktorá pre zmenu "trápi" flautu, jej dáva za pravdu:

- Áno, je tu veľmi príjemne a žijú tu dobrí ľudia. Zdá sa mi, že sú srdceňejší, otvorenejší než u nás.

16-ročnej Michaele Michalčíkovej zas tunajší ľudia pripomínajú jej rodnú dedinu.

Drevená podlaha duní od rozlancovaných krokov. Jurgovčania nevyrážia dlho sedieť a tanečníčky vytáhuju z kuchyne - priamo od sporákov! Usmiate vyparádené Jurgovčanky, ktoré sa doteraz zvrátili okolo hrncov, musia nechať dobroty dobrotnami a vyskúšať ako sa krpčí s muzikantami. "Ide furman dolinou, ide furman dolinou a zbojnici bučinou..."

Sestra našla sestru

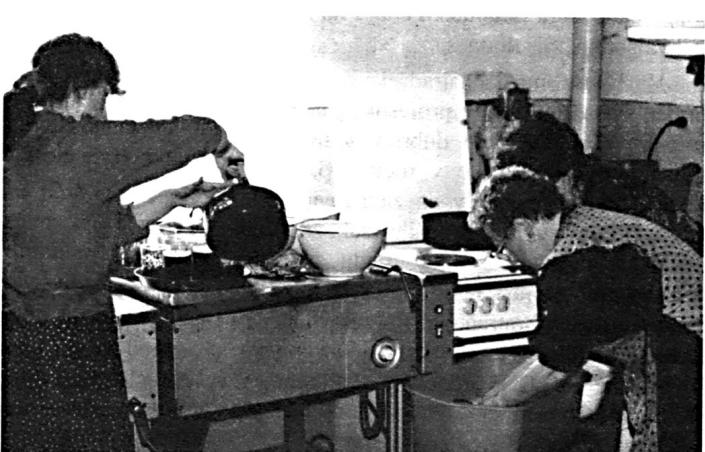
Jurgovský odpust je príkladom dobrej spolupráce dychoviek po obidvoch stranach hranice. Ako vzniklo toto zaujímavé hudobné priateľstvo?

- Viedem tri dychovky, - hovorí kapelník, 61-ročný Anton Sivoň, - dychovku Bernolák v Námestove, Kičeru v Lokci a detskú Veselú Muziku. Bernolák už dávnejšie nadviazal spoluprácu s Novobelanmi. Jurgovčania tiež zatúžili po takejto sesterskej kapele so Slovenska. Bol to vynikajúci nápad! Hned som navrhol Kičeru, ktorú viedem v Lokci.

Vianočný darček

Ked' v roku 1970 prišiel Anton Sivoň do Lokce učiť hudobnú výchovu a chémiu, energický riaditeľ školy mu navrhol, aby založil detskú dychovku. Pán Sivoň súhlasiel, ale na svoje slovo akosi zabudol. Prišli Vianoce a pod školským stromčekom sa rozdávali darčeky. Prekvapený Anton Sivoň našiel niekoľko kufrov. Riaditeľ sa huncútsky usmial, pokrčil

Jurgovčanky pripravujú obed, sprava Anka Mačičáková

ZA MINULOSŤOU SPIŠA

Dejiny Spiša, ale aj Oravy, sú dosiaľ opradené rúškom záhad, hypotéz a dohadov, týkajúcich sa medziiným osídlovania a pôvodu tamojšieho obyvateľstva a pod. Tento stav nevedomosti sa často pokúšajú "riešiť" rôzní novinári a pseudovedci, ktorí kvôli svojej pravde nezriedka "prispôsobujú" bud opomíňajú historické fakty. Preto nečudo, že dochádza k polarizácii názorov, čo viedie na národnostne zmiešanom území k sporom a konfliktom.

Vefla odpovedí na otázky týkajúce sa práve dejín Spiša priniesla zaujímavá výstava usporiadana v novembri v novotarskej radnici. Pripravilo ju Mestské kultúrne stredisko v Novom Targu a Podhalanská spoločnosť priateľov vied za výdatnej pomoci a spolupráce Štátneho oblastného archívu v Levoči a Spišského dejepisného spolku. Odtiaľ vlastne pochádzali takmer všetky vystavované dokumenty, ktoré vybral a spracoval pre ne texty dr. Ivan Chalupecký zo ŠOBa v Levoči.

Dokumenty boli zatriedené do piatich okruhov:
I. Záloh časti Spiša Poľsku v rokoch 1412-1772

Z tohto okruhu bolo na výstave vari najviac dokumentov, počínajúc od kópie zálohovej listiny Žigmunda Luxemburského a ukážkových piatich pražských grošov. Oba exponáty poskytlo múzeum na Nedeckom zámku. Ďalej mali sme možnosť vidieť celý rad dopisov uhorských a poľských panovníkov týkajúcich sa zálohotovaného územia. Poznamenajme, že toto územie nadále tvorilo súčasť Uhorského kráľovstva, avšak všetky príjmy - dane, mýto a iné poplatky - vyberalo Poľsko. Vystavované archíviale hovorili predovšetkým o týchto aspektoch, potvrzovali právo na vyberanie daní, ale aj slobody a výsady obyvateľstva zálohotovaného územia. Boli tu aj pramene, dalo by sa povedať, striekne obchodného charakteru, týkajúce sa platenia cla, mýta a obchodných stykov s Poľskom (dovoz soli z Wieliczky a Bochnie a vývoz tovarov do Uhorska a ďalej na juh). Spišskí kupci a obchodníci zo zálohotovaného územia často obchádzali, najmä pri dovoze, mesto Nowy Sącz, ktoré malo právo skladovania, a tým vlastne neplatili mýto a skladowú daň, čo potom vyústilo do sporov, ktoré častokrát museli riešiť sami panovníci.

plecami a na spýtavý pohľad zaskočeného učiteľa odvetil pokojným hlasom:

- Ježisko priniesol hudobné nástroje...

Teraz už A. Sivoň nemohol cínuť. Založil dychovku, ktorá má dnes asi 30 členov vo veku od 16 do 29 rokov.

Kičera hráva tam, kde ju zavolajú: na svadbách, zábavách, pohreboch i odpustoch, okresných akciach; pravidelne sa zúčastňuje prehliadky oravských dychoviek. Na jej činnosť prispieva dotáciemi obec.

Ole, ole!

- Spiš sa mi veľmi páči, - hovorí veselý Anton Sivoň, - Krásna krajina! Žijú tu výborní ľudia a dokonca som si všimol, že aj tie domky vyzerajú ako u nás...

II. Vzťahy Levoče s Poľskom (v rokoch 1529-1730)

Práve v tomto období Levoča zaznamenala najväčší rozkvet. Mesto bolo kultúrnym a obchodným centrom Spiša. Nepatriло medzi zálohované mestá a dlho síperilo s ďalším mestom - Kežmarkom. Levoča udržiavala kultúrne a obchodné styky s Krakovom, ale aj ďalšími poľskými mestami.

III. Piaristické gymnázium v Podolinci (1649-1827)

Piaristov do Podolinca doviedol v roku 1642 spišský starosta a mestodržiteľ Stanisław Lubomirski. Sírili stredovekú vzdelenosť. Kráko po príchode založili v Podoliničke gymnázium. Absolvovalo ho mnoho významných osobností, ktoré sa zaslúžili o kultúrne a spoločenské povznesenie regiónu. Na výstave sme mohli vidieť nielen samotný akt založenia gymnázia, ale aj práce a poznámky učiteľov a študentov, príručky a pod.

IV. Hraničné pomery medzi Poľskom a Slovenskom

Najstarším dokumentom v tejto časti výstavy bol protokol Rueberovej uhorsko-poľskej hraničnej komisie z roku 1580. Našli sme aj mapky zobrazujúce slovensko-poľskú hranicu, alebo týkajúce sa hraničných sporov, o.i. medzi Spišskou Starou Vsou a Poľskom z roku 1786. Jedna z mapiek (z r. 1787) poukazuje na vznik hraničného sporu medzi mestečkom Fridman a Maniowami v súvislosti s reguláciou koryta Dunajca.

Osobitné miesto v hraničných sporoch mali udalosti po skončení prvej svetovej vojny, keď sa na mapu Európy vrátilo Poľsko a vznikla Československá republika. Poľsko si nárokovalo právo na veľkú časť územia Spiša, Oravy a Čadce, ktoré mu dovtedy nikdy nepatrialo a o hranici mal rozhodnúť plebiscit. Neobišlo sa bez agitácie a dokonca teroru. Tragické následky priniesol 20. jún 1920, keď poľská vojenská hliadka zadržala slovenských a českých úradníkov zo Spišskej Staré Vsi, z ktorých dvoch zabila a ďalších ľažko zranila. Stalo sa to pri Dunajci za Červeným Kláštorom. Tragédia sa zavrhla už nasledujúceho dňa. Zvest o zavraždení úradníkov sa rozšíria po okolí rýchlosťou blesku. Vtedy sa na ceste do Spišskej

Starej Vsi ocitol jeden z najaktívnejších agitátorov za pripojenie spomenného územia k Poľsku prof. Wiśmierski spolu so svojim priateľom Józefom Karpińskym. Zúrivý dav ich začal ohrozovať, preto snažiac sa ujsť, skočili do Dunajca. Karpiński, ktorý nevedel plávať, sa vzdal a vrátil sa na breh, ale prof. Wiśmierski sa utopil. Na novotarskej výstave boli exponované všetky dokumenty, vysvetlujúce celý prípad. Pre poľských návštěvníkov to bude iste nôvum, keďže prof. Wiśmierski bol doteraz predstavovaný v poľskej tlači a iných publikáciach ako "mučeník zavraždený Čechmi beštialnym spôsobom".

V. Dokumenty spišských obcí, ktoré v roku 1920 pripadli Poľsku

Celý hraničný spor medzi Československom a Poľskom vyriešila 28. júla 1920 Rada vefvyslancov v Spaa. Jej rozhodnutím sa Poľsku dostať 14 dedín z bývalej Spišskej župy. Preto vefla prameňov súvisiacich s ich dejinami sa nachádza v Štátnom oblastnom archíve v Levoči. Väčšina z nich pochádza zo známej urbárskej regulácie Márie Terézie. Začala sa v roku 1767 vydaním urbárskeho patentu a celá operácia sa definitívne skončila v roku 1772. Práve z tohto roku pochádzajú všetky záznamy a urbárske tabuľky týkajúce sa našich obcí. Kto by si chcel preskúmať svoju genealógiu a zistiť pôvod, odporúčame nazrieť práve do nich. Sú tam všetky priezviská našich predkov aj s transkripciou. Na každej urbárskej tabuľke, sťažnosti, vysvedčení, pláne a pod. je pečiatka. Mala ju každá lokalita. Ako sa dozvedáme z pečiatok, status mestečka mala obec Kacvín (v roku 1704), Nedeca a Fridman (z roku 1611). Naproti tomu Krempachy, Tribš, Durštin, Čierna Hora a Repiská boli usadlosťami. Ich pečiatky pochádzajú z roku 1787.

Výstavu obohatila obšírna ikonografia, mapy a malby od J. Szalaya, ktoré sprístupnilo múzeum na Nedeckom zámku.

Hodno poznamenať, že na vernisáži výstavy, otvorennej 11. novembra v novotarskej radnici, sa o.i. zúčastnili: primátor Nového Targu Józef Rams, primátor Levoče Jozef Bis, ako aj riaditeľ Štátneho oblastného archívu v Levoči dr. Ivan Chalupecký. Podujatie spestril koncert levočského kvarteta Collegium TLT, ktoré predviedlo ukážky dvorskej hudby zo 17. storočia.

Škoda, že nás organizátori skôr neoboznámili s prípravou výstavy, aby sme mohli na ňu upozorniť krajanov na stránkach Života. Iste by ich zaujala.

JOZEF PIVOVARČÍK

Jurgovskí a lokčianski hudobníci spolu hrávajú okrem pesničiek - aj futbal. Ole, ole, ole! Na prvý pohľad by sa mohlo zdáť, že Lokca je na tom lepšie - veď niektorí chlapci kopú do lopty aj vo vytrénovaných mužstvách dolnokubínskeho okresu.

- Myslel som si, že Jurgovčanom dáme zo desať gólov, - krúti hlavou kapelník, - ale ledva sme nad nimi vyhrali 3:2. Boli sme biedni! Oni nemali ani kopačky a ukázali nám, ako sa má hrať futbal!

Pred hasičskou zbrojniciou v Jurgove vrčí autobus. Ľažko je presvedčiť slovenských hostí, aby zostali dĺhšie. Čaká ich ešte dĺhá cesta. Veď tu nie sú naposledy; prídu hneď, len čo budú môcť.

Kto by sa rád nevrátil na miesto, kde sa cíti ako doma?

Text a foto: BEATA KLIMKIEWICZOVÁ

My sa ohňa nebojíme

Sväty Flórián z Lauriacum bol rímsky ostojský, ktorého za vieri utopili v akúskej rieke Enns. Dnes sa s jeho soškami môžeme stretnúť na križovatkách cest, pri mostoch, potokoch, hasičských zbrojniciach. Najčastejšie je zobrazovaný ako rímsky rytier v brnení, ktorý v jednej ruke rží zástavu a v druhej nádobu s vodou. Je atrónom hasičov podobne ako sv. Barbara, sv. Katarína Siénska a sv. Sebastián Rímsky. Zástavu s jeho podobizňou požiarnici lávostne umiestňujú v kostole, keď získajú "standard", čiže posvätenie a právo pôsobiť ko riadna požiarna jednotka. Zástava opúšťa mury kostola iba vo výnimočných prípadoch, napríklad pri úmrtiach hasičov, a tedy sprevádza zosnulých až na miesto dpočinku ako posledný strážca...

Iorí, horí!

Oheň je dobrý sluha, ale zlý pán. S kym napajedeným zlostniskom si môžu oradiť iba tvrdí chlapí.

- Správni požiari musia toho veľa vdržať, - hovorí Vendelín Vengrín, hospodár požiarnej jednotky v Dolnej Zubrici, - musia byť ako hadi: rýchli, pohotoví, dvažni.

A k tomu všetkému - vždy po ruke.

Kto sa môže stať členom požiarnej jednotky? Každý, kto má vojenčinu za žbou a je pevne rozhodnutý, že bude verne účiť v boji proti červenému kohútovi. Ako sa musí pravidelne zúčastňovať schôdzí, ale v prísnnej tajnosti musí udržiavať to, čo sa na nich hovorí. Do tajov hasičského veta nemá právo nazrieť ani vlastná žena. Ed' zaznie siréna s výstražným signálom "Horí, horí!", treba sa okamžite dostaviť na hrozené miesto. Ak požiarnik dva, až tri už na takýto zásah nepríde, jednotka ho repustí zo svojich radov. "Bratia v zbroji" vždy malí držať pokope - nesmú si navzájom opližovať, napádať sa, nedajbože pobiť sa. Ko inak by mohli čeliť zákerným lamenom?

Dolnej Zubrici

Kde žije asi 1300 obyvateľov v 350-ich domoch, v prípade nebezpečenstva zasahuje požiarna jednotka s 30-imi členmi. K sponzorom má dve motorové striekačky s kapacitou 800 l/min, 600 m hadic, svoju pohotovosť a odvahu. Kedysi bol jej veliteľom významný krajanský činiteľ Eugen Kot, orý žiaľ už dnes nie je medzi nami. Teraz hospodárom požiarnej jednotky v Dolnej Zubrici nemenej aktívny krajan - Vendelín Vengrín, ktorý si čestne plní aj funkciu

Nová požiarna zbrojnice v Dolnej Zubrici

vedúceho dolnozubrckej dychovky a predsedu miestnej skupiny.

Hasiči z Dolnej Zubrice dnes stoja pred závažnou úlohou - končia novú požiarnu zbrojnicu. Jej stará predchodkyňa je tak malá, že sa do nej ledva zmestí klubovňa a archaická rakúsko-uhorská striekačka na ručný pohon, ktorá môže dosiahnuť maximálnu kapacitu 400 l/min. Požiarnici uvážujú, že ju predajú hasičskému múzeu.

Priveľká zbrojnice

Hoci projekt novej požiarnej zbrojnice bol hotový už v roku 1985, základy sa začali stavať až na jeseň 1989. Pri ich kopaní každý hasič odpracoval 1 deň. Na jar 1992 už murovanú budovu pokrývala strecha a v nasledujúcom roku sa zaviedla elektrina a ústredné kúrenie. Nová požiarna zbrojnice by mala byť celkom hotová do konca roku 1994. Na posledné práce - omietnutie a zariadenie interiéru - bude treba podľa slov gminnej pokladníčky Marie Možyniecovej ešte 400 miliónov. Gmina už prispela v minulom roku sumou 290 miliónov a v roku 1992 sumou 300 miliónov zlottedých. - Budova je príliš veľká, - vysvetluje Maria Možyniecová, - polovicu by sme chceli prenajat súkromníkom. Dúfame, že sa nájdú záujemci.

Dolnú časť "svojej" polovice hasiči využijú ako garáž a hornú, kde sa nachádzajú dve sály a kuchyňa, na svadby a zábavy. Vendelín Vengrín už o týchto veselých časoch myslí v predstihu - stihol zakúpiť taniere, príbory a poháre pre 200 osôb a okrem toho kuchynské zariadenia za 30 miliónov zlottedých, na ktoré prispele Rožnícky krúžok.

Bude auto!

Dolnozubrickí požiarnici dostali od gminy tohto roku ďalší dar - 8 novučičkých tmavomodrých uniformov zdobených červeným pásiakom na manžetách. Teraz už bude môcť vzorná 8-členná sekcia reprezentovať

svoju jednotku na súťažných cvičeniac tak, ako sa patrí.

- Hasiči z Dolnej Zubrice potrebujú ešte poriadne auto, - hovorí vojt gminy Jablonka mgr. Julian Stopka, - nechceli by sme kúpať malého "žuka", ale veľké polievacie auto.

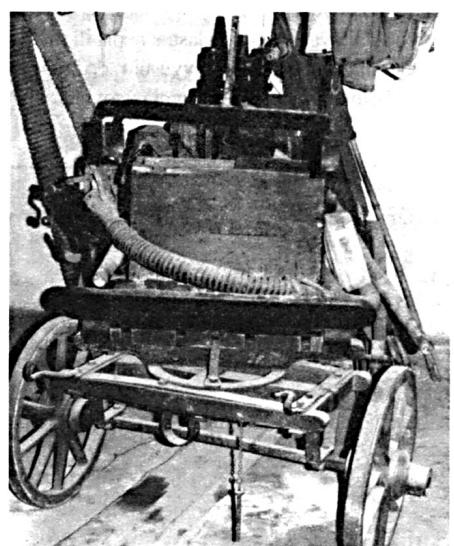
Kedy? Pán Stopka hovorí, že v roku 1995, alebo 1996. Všetko záleží od finančnej situácie celej gminy a od stavu, v akom sa bude nachádzať rozpočet. Hasičské auto môže stať až niekoľko sto miliónov...

Nenásytný červený kohút

Neštastie nechodí po horách, ale po ľuďoch. 14. novembra 1993 začal horieť dom Genovévy Pakosovej. Dolnozubrčanom prišli na pomoc požiarnici z Jablonky, Hornej Zubrice, Veľkej a Malej Lipnice, Nového Targu. Rozhnevaný napaprčený oheň vyčíhal, div od zlosti nepukol. Do konca vydržali hasiť iba domáci. Keď sa po jedenastej hodine večer vrácali z boja domov, dobehol ich malý chlapec so slovami: - V izbe bijú hodiny!

POKRAČOVANIE NA STR.23

Ručná rakúsko-uhorská striekačka

LAPŠANSKÝ SVIATOK

Keby sme na Spiši a Orave urobili prieskum verejnej mienky, komu obyvatelia najviac dôverujú, ľahko by sme zistili, že požiarnikom. A to aj napriek tomu, že nie vždy sa im podarí zachrániť majetok postihnutých. Preto skoro každé podujatie je na našich dedinách sviatkom.

V nedeľu 7. novembra 1993 takýto sviatok zažili Vyšnolapšania. Príležitosťou k nemu bolo slávostné odovzdanie do užívania požiarneho automobilu značky STAR 244.

Dve kvapky histórie

Hasičská jednotka vo Vyšných Lapšoch sa začala formovať už koncom minulého storočia. Jej prvý veliteľ sa volal Zeman, ktorý vyvinul veľké úsilie pre vybavenie jednotky najpotrebnejším náradím. Konečne v roku 1913 dostali Lapšania prvú ručnú striekačku, ktorá im slúžila dlhé roky. Významným dátumom bol rok 1930, kedy si jednotka pod vedením kr. Augustína Bryju zadovážila vlastný prapor. Majú ho podnes. Prelom v činnosti lapšanských požiarnikov znamenal rok 1948, kedy zásluhou predsedu Augustína Bryja a jej veliteľa Dominika Bižiaka, ako aj vtedajšieho richtára Dominika Jadamca dostali prvú motorovú striekačku značky Štandard. Postupne, s pribúdaním hasičského náradia, sa stala nutná výstavba zbrojnice. Stavebné práce však začali až v roku 1965 a trvali takmer šesť rokov. Konečne mohli hasičské náradie uskladniť, najmä že v roku 1973 im Oblastné veliteľstvo požiarnych zborov v Novom Targu odovzdalo na tie časy moderný požiarneky automobil značky STAR 20. Vďaka tomu sa ich bojová pripravenosť značne zvýšila. V roku 1983 sa mení vedenie zboru. Predsedom sa stáva kr. Ján Kedžuch a veliteľom kr. Jozef Mazurek, ktorí sú vlastne podnes hybnou pákou vyšnolapšanských "fajermanov".

Návrh sa prijal

Ako vidíme, lapšanský zbor bol technicky pomerne dobre vybavený, no jeho činiteľov to neuspokojovalo. Chceli maximálne zmodernizovať zariadenie a tak na istej schôdzi kr. Štefan Kedžuch a Ján Griglák, ako aj Roman Stanczak navrhli kúpiť nový, oveľa výkonnejší automobil STAR 244. Obrátili sa o pomoc kde sa len dalo. Prvý zareagoval miestny urbársky spolok, ktorého členovia sa zriekli ročného prídelu dreva a venovali ho na nákup automobilu. Finančnú pomoc prislúbil aj Gminný úrad v Nižných Lapšoch a vyšnolapšanskí krajania zo zámoria.

Akcia začala

Len cez jednu zimu Lapšania za výdatnej pomoci obyvateľov zo susedných dedín (Lapšanky, Tribša, Krempáč, Novej Belej a Fridmana) nazvážali dreva za 361 miliónov zlôtých. Na celú operáciu dozeral sám predseda urbárskeho spolku kr. Jozef Blažošek. Krajania žijúci v USA svoj slub splnili: kr. Teofil Krišák venoval na tento cieľ 4.500 dolárov a kr. Ján Griglák zozbieral 1.540 dolárov. Do akcie prispel aj Gminný úrad v Nižných Lapšoch sumou 150. miliónov zlôtých. Lapšania sa tu skutočne ukázali ako ľudia obetaví a solidárni. Vďaka získaným prostriedkom mohli fakticky svoj zámer uskutočniť.

To bola slávnosť

Začala sa krátko predpoludním. Aj vrtošivé jesenné počasie si akoby uvedomilo význam slávnosti a nad Lapšami sa nadlhšie rozsvietilo teplé slniečko. Slávnosti sa už tradične zúčastnili požiarnici z okolitých spišských dedín - Lapšanky, Fridmana,

Kr. Ján Kedžuch a Ludvik Krišák preberajú vyznamenanie

Nižných Lapšov, Kacvín, Tribša a Novej Belej. Potom nastúpené zboru odmaširovali do kostola sv. Petra a Pavla na slávostnú sv. omšu, počas ktorej predhrávala jednotlivé piesne miestna krajanská dychovka. Po omši celý sprievod prešiel k hasičskej zbrojnici, kde knáz posvätil nový automobil. Nasledovali príležitostné prejavy: predsedu lapšanského hasičského zboru Jána Kedžucha, veliteľa Jána Mazurka, ríchára obce Andrzeja Skorupku a hostí - vojta Nižnolapšanskej gminy mgr. ing. Wendelina Habera, veliteľa Oblastného veliteľstva požiarnych zborov v Novom Targu kpt. W. Leśniakiewicza a predsedu gminného zväzu požiarnych zborov Józefa Magiera. Všetci s uznaním hovorili o podnikavosti a výtrvalosti Lapšanov pre dosiahnutie vytýčeného cieľa. Zároveň im želali, aby nový automobil nemuseli používať v ozajstných akciách, ale len počas cvičení.

Slávnosť vyvrcholila vyznamenaním najaktívnejších a najzaslúžilejších členov vyšnolapšanskej požiarnej jednotky. Boli medzi nimi väčšinou naši krajania. Zlatú medailu za zásluhy pre požiarneky obdržali: Dominik Šoltýs, Ján Kedžuch a Ludvik Krišák. Striebornú medailu za zásluhy pre požiarneky získali: Štefan Kedžuch, František Krišák a Jozef Blažošek a bronzovú - Ján Bižiak, Tomáš Bylina, Ján Griglák, Dominik Knutel, Ján Šoltýs, Izidor Šoltýs, Andrej Šoltýs a Adam Skorupka. Odznaky vzorný požiarnik dostali: Marian Gryglak a Jozef Krišák. Vyznamenania lapšanským hasičom odovzdal šef Obvodného veliteľstva požiarnych zborov v Novom Targu kpt. W. Leśniakiewicz. Hodno poznamenať, že lapšanskí požiarnici na slávosti vystúpili v nových ochranných prilbách, ktoré im venovala Štátne poistovňa (PZU) v Novom Targu.

Lapšanský sviatok požiarnikov zavŕšila ľudová veselica, ktorá trvala do neskôrnych večerných hodín.

Text a foto: JOZEF PIVOVARČÍK

Posviacka nového požiarneky automobilu

TATRY

PREHOVORIA

Kto z nás si v prvých minútach Nového roku nekladie otázku: - Čo ma čaká, čo mi tento ďalší rok prinesie? Vieme, čo by sme si priali aby priniesol, ale splní sa to? Len veľmi málo z nás pozná reč hviezd, nevieme čítať z prírody. Preto radi siahame po horoskopoch a veštibách. My sme to urobili za Vás, milí čitatelia a pozovárali sme sa s novodobým mágom Krakova - Michałom KASZOWSKÝM.

Kráčate v ťapajáčach legendárneho mágika Twardowskeho, dvorského astrologa Žigmunda Augusta. Neprejdete po uliciach starého Krakova, aby ste niekomu nepomohli, vyhľadávajú Vás ľudia z Poľska aj zo zahraničia. Organizujete dobročinné akcie, píšete horoskopy do nejedného renomovaného časopisu. Kedy a kde ste spoznali magický svet?

- Som novinárom a predovšetkým fotoreportérom. Fotografoval som všetko, čo ma obklopuje - archeologické vykopávky, horniny, nebo. Zaujíma ma etnografia, egyptológia. Vandroval som pod zemou - prešiel som všetky šachte wieliczských soľných baní. Bol som v jurských jaskyniach, fotografoval som krakovské kostoly z výšky a veľký kus svojho života trávím v Tatrách, kde spoznávam ich dušu. Hľadal som spojivo medzi tým všetkým. A našiel som ho - je to pokoj a klud.

Prečo pomáhate ľuďom, odkiaľ sa vo Vás berie tá úžasná sila?

- Neviem. Snažím sa každúmu pomôcť v hľadaní vlastnej správnej cesty. Veľa ľudí sa v súčasnom svete stráca - jedni svoju cestu nachádzajú vo hviezdach, iní na zemi, vo vede a ešte iní vo viere. Tajomnými vedami sa zaoberám preto, aby som videl neviditeľné. Veľa sa mi už podarilo. Môžem "uzrieť" chorobu, ktorá na jednotlivého človeka číha. Mnohým sa dá predísť. Okolo mňa je veľa utrpenia, chcem pomáhať znášať ho. A to takým spôsobom, že ho preberám na seba.

Horoskopy sú v dnešnej dobe veľmi populárne. Je známe, že Vaše sa splňajú až na 70%. V čom človeku horoskop pomáha?

- Keď niekoho strelнем, dokážem na základe hlasu, výrazu očí, tvaru dlane, povedať kym je a čo ho čaká. Ľudia chcú čítať horoskopy, hľadajú potvrdenie, či to, čo robia, je dobré alebo zlé. Vypracovať dobrý horoskop je veľmi náročná práca, ku ktorej potrebujem veľmi presné údaje, pretože inak sa horoskop stáva všeobecnejší.

Hovoríte, že hory majú dušu, sú magické a svoje tajomstvá neodhalia každému. Aký vplyv majú na človeka, ktorý žije pod ich štítmi?

- Ľudia žijúci v horách sú na celom svete rovnakí - majú veľkú vnútornú silu. Žijú úzko

Red. Vlasta Juchniewiczová v rozhovore s Michałom Kaszowským

spráti s prírodou, a preto sú aj bližšie k Bohu. Vidia ho v tráve, skalách, vo vode, ktoré si uctievajú. Horský človek je preto tvrdší, odolnejší a vždy slobodný. Je veľmi tažké si ho podmaní. Z toho vyplýva aj jeho prudká a prchká náтуra. Neústupčivosť, expresivita, svojská pravda.

Z čoho sa berie takáto sila?

- Pijú čistú vodu, dýchajú pomerne čistý vzduch a sú čerpajú z kameňa. Kameň človeka polarizuje - stáva sa skalou, je tvrdý. Rád chodí medzi týchto ľudí, veľmi dobre si s nimi rozumiem. Stále ich provokujem, aby vyjavili svoju odvekú múdrost, prebúdzam v nich legendy. Oni ich poznajú, riadia sa podľa nich a často o tom ani nevedia. Všetky horské národy majú jednu tvá - majú svoju česť.

Hora, gorali, mágia, čarodejníci. Pastieri, zakliate hole, guslari. To všetko je veľmi úzko späť...

- Všetko sa viaže s horou - Mojžiš na hore Sinaj dostał prikázania, obsiahnuté v kameni. Čiže je tu neustály vzťah medzi človekom, kameňom a slovom. Znak v kameni má obrovskú informatívnu silu, ako napríklad ornament. V jednom znaku je obsiahnutá celá myšlienka.

Aby sa človek dostał do raja, musí prejsť cez kameň. Kameň je sprievodca a katalyzátor. V Egypte takúto úlohu spĺňal stĺp, v horách je to skala. Vo Večnej knihe Indiánov sa hovorí, že medzi oživenou a neoživenou prírodou nie je žiadnen rozdiel. Aby sa oživilo neoživené, treba použiť vhodné svetlo, a to je závislé od slova, vysloveného správnym spôsobom. A preto, kto pozná slová-zaklínadlá, ten môže odkliať kameň, alebo zmeniť na kameň. Je to alchémia myseľ. Ľudia, ktorí sú osvojení s mágou, vedia ako treba zaobchádzať s hmotou. A ten, kto je zrážený s prírodou, toho príroda poslúcha. Človek, ktorý sa od nej vzdáľuje, pretrháva zväzky vopred mu dané a prestáva ovládať hmotu. Boh je hlavným koordinátorom pojmov - riadi celý kozmos. Človek je malou čiastočkou kozmu, a preto môže čerpať a využívať túto vedu. A to je mágia.

Naša planéta pozvoľa prechádza z epochy Rýb do epochy Vodnára. Keďže k takému

presunu dochádza len každých 2150 rokov, práve dnešná generácia je svedkom úžasných zmien, ktoré tento "krok" sprevádzajú. Čím je charakteristická epocha Vodnára a čo so sebou prináša?

- Nebude to náhly prechod, už aj z toho dôvodu, že astrologický rok sa začne až v marci 1994. Bude to rok Jupitera, kľudnejší a spokojnejší, hlavne v porovnaní s rokom Saturna, ktorým sa éra Rýb končí. Sme ešte stále pod jeho vplyvom, ešte pôsobia jeho nepriaznivé sily. Jupiter je patrónom rozumu, spravodlivosti a náboženstva. Ľudstvo pozvoľa prejde na nový typ myslenia. Predtým však musí dôjsť k rozpadu doterajšieho systému hodnôt - musí padnúť hodnota peňazí. Už vidíme, ako sa rozpadá americký vládny systém, ako upadá anglické kráľovstvo. Revolúcia zachváti Taliansko, vo Francúzsku padne prezident a vlády sa ujme kráľ. Slovanom je daná moc, sila ducha. Vo chvíli, keď budú upadať veľké národy, v malých sa zrodia veľkí ľudia. Hovorí sa o veľkej únii slovanských národov. Prestane existovať protipól východ-západ, ale vznikne únia sever-juh. Bude prechádzať cez Poľsko aj Slovensko, ďalej na juh. Slovania sa odvodenjujú od slova, teraz prichádza ich čas. Ak má Zem jeden základný kód, ten je v skale a Slovania ho rozšifrujú a to svoju silou ducha. Veľkú úlohu tu zohrajú Tatry. Giewont je pre Slovanov slovanským Olympom. Má tvar spiaceho rytiera, ktorý čaká na zobudenie. Tatry sa "otvoria" ako brány Sezamu.

Epocha Vodnára je charakteristická tým, že sa na zemi objaví človek. Adam bol človekom, lebo vládol nad prírodou. My sa to ešte len učíme, učíme sa spoznávať pravdu, pomáhať nám v tom "veľkí ľudia" či už z oblasti vedy alebo náboženstva. Gnóza (zmyslové poznávanie) je však dôležitejšia než 5 fakult. Preto napríklad slová pastiera z Oravy môžu pôsobiť ako zaklínadlo.

Teraz, na prelome epoch, dá o sebe vedieť každý národ. Do novej éry prejde len ten, ktorý dosiahne katarziu (očistenie). Takýmto procesom sú vojny, revolúcie, náboženské konflikty, ale aj snahy o autonómiu.

Predpovedali ste pád Sovietskeho impéria - sňhilo sa. Predpoved, že pápežom bude Poliak, Vám nikto nechcel uverejniť - tiež sa sňhila. Čo veštíte Slovensku?

- K závažnejším politickým zmenám na tomto území nedôjde. Začiatkom roka vzniknú konflikty vo vzájomoch Slovenska k cudzincom ako aj k príslahlým štátom. Bude to zapríčinené nerovnováhou medzi národnou hrdosťou a nevhnutnosťou kompromisu. Dôjde k protispoločenským reakciám. Vzrastie protekcia a protekcionizmu. Uprednostňovanie niektorých hospodárskych tendencií môže vyvolať nedôveru k vláde. Lepšie riešenie sa nájde koncom apríla a koncom augusta.

Vládca roku 1994 - Jupiter, bude mať pozitívny vplyv na kondíciu a dobré zdravie. Treba si však všimnať zloženie stravy - narodení v znamení Váh by mali držať diétu. Osoby zo znamenia Barana a Škoríona by si mali dať pozor na svoje zdravie a postarať sa o profylaktiku, pretože choroby, ktoré sú začnú v tomto roku, by sa mohli nebezpečne rozvinúť.

V láske to už bude lepšie. Manželstvá uzavreté v roku 1994 majú šance na trvalosť.

Počasie bude premenlivé, búrkové a hlavne v januári môžeme očakávať veľké snehové zrážky, nízke teploty a snehové víchrice. Všetko to bude sprevádzané atmosferickými poruchami. Jar bude oneskorená, v máji a júni nastane sucho,

ktoré veľmi nepriaznivo ovplyvní rast a úrodu poľnohospodárskych plodín. Slabšie budú sená a okopaniny, ale sfubná bude úroda ovocia.

V máji predpokladám veľké zemetrasenie v oblasti Čiernej Hory na území bývalej Juhoslávie, čo môže mať odozvu aj v tatranskom masíve. Pozornosť verejnosti sa častočne upriami aj na Maďarsko, kde pod vplyvom opozície Mesiaca a mesačného uzla dôjde k nesúladu a destabilizácii.

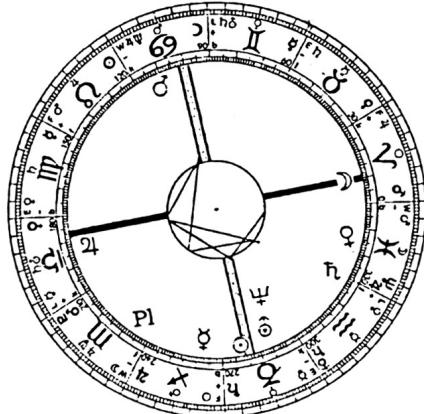
Dakujem Vám za veľmi zaujímavý rozhovor. Aj keď sa Vaše predpovede spĺňajú na 70%, neviem či by som si tentokrát priala, aby sa pre Slovensko potvrdili.

Horoskop

Slnko v znaku Kozorožca zdôrazňuje, že Slovensko má zmysel pre politiku, je rozhodné a má ambície činiť sa na vlastnom území. Slnko má tri kvadratúry:

1. - s Mesiacom; spôsobuje to disharmóniu, vnútorné protirečenie a neporozumenie
2. - s Jupiterom; vzpieranie sa proti vnútenému právu, neužívanie autorít
3. - s Ascendentom; znížené šance na dosiahnutie úspechu.

V konjukcii s Uránom veští silnú snahu o samostatnosť, ale príliš prehnávanú, čo zapríčini

Horoskop pre Slovensko

celý rad vnútorných napäť. Z veľkej chuti všetko reformovať, vzniknú originálne predstavzatia. V konjukcii s Neptúnom Slovensku pripadá rola postranného pozorovateľa; vyberie si veľmi individuálnu cestu rozvoja. Slovensko má silno zastúpené zemské a vzdušné znamenia, ktoré svedčia o zmysle pre skutočnosť. Nebude experimentovať, vie čo je zrealizovateľné. Bude vyznávať osvedčené ideály aj za cenu obvinenia z konzervativizmu. Je tolerantné, ale občas bude mať problémy s výberom správneho smereu.

Zhvárala sa:

VLASTA JUCHNIEWICZOVÁ

Na návšteve u Andreja Vengrína

Známy oravský muzikant Andrej Vengrín, dôverne nazývaný Honras z Pravarovky, má dnes už 88 rokov. Bol vychýreným huslistom a dlhé roky viedol svoju ľudovú kapelu v Pravarovke. Poznali ho na celej Orave, ale vedeli o ňom aj na Slovensku. Neschýbalo oravské kultúrne podujatie, na ktorom by nehrala ľudová kapela z Pravarovky pod vedením primáša Hondrasa. Popri viacerých prehliadkach, konkuroch a podobných vystúpeniach sa zúčastnil aj medzinárodného folklórneho festivalu v Detve a Podroháčskych folklórnych slávností v Zuberci na Slovensku. Hrával rád, mal svoj štýl, svoje originálne, neopakovateľné cifry a charakteristické, zvlášne držanie huslí. Hrával na lipnických svadbách, páračkách, na cirkevných a obecných slávnostach. Oravskou hudbou vŕtal vzácnych hostí, ale aj odprevádzal zosnulých na ich poslednej ceste. Ešte pred niekoľkými rokmi sa zúčastnil oravských folklórnych slávností - Pastierskeho sviatku. Jeho prsty však časom stratili pružnosť a úplne odrieckli poslušnosť. Nerozlučený nástroj bolo treba odložiť.

Andreja Vengrína som spoznal pomerne dávno. Do pamäti sa mi vryl jeho úprimný úsmev a svojrázny humor. Keď som ho v novembri 1993 navštívil s kr. Viktória Smrečákovou, privítal nás širokým úsmievom a vtipnou poznámkou. Pokročilý vek však na ňom zanechal svoje stopy. Tá istá vzpriamenná postava značne ochabla. Ako sám hovorí - rôčky neúprosne robia svoje. Tažká si, že prsty mu stvrdli a už nemôže byť ani reči o hraní, zrak nie je ten, čo bol. Zato pamäť slúži výborne. - *Môj zrak - hovorí - ani nemôže byť lepší. Nie kvôli veku, ale hlúpej pýche. Keď som tu v Pravarovke*

pracoval na píle, staval som sa s kamarátmi o to, kto dlhšie vydrží hladieť na zapálenú žiarovku. Vyhral som, ale oči som si pokazil.

Andrej Vengrín žije v drevenom dome v Pravarovke na úpätí Babej hory. K hore má len pár krokov. Manželka Angela mu zomrela v júni t.r., nebýva však sám. Stará sa oňho vnučka Margita s manželom. V kočíku si pohundráva malý asi polročný Honrasov pravnuč - tiež Andrej.

Andrej Vengrín je príjemný rozprávač, pamäta sa na mnohé udalosti a počas svojho dlhého života sa chytal rôznych činností. Je posledným žijúcim oravským voliarom, ktorý pásol dedinské voly na babohorských holiach. Starí Pravarovčania ešte dnes s uznaním spomínajú, ako vedel práskať voliarskym bičom. Robil to tak silno, že ozvena voliarskeho pleskotu sa rozliehala až k dedine.

Stmievalo sa, keď sme sa po krátkej návšteve lúčili s kr. Vengrínom. Oravským zvykom nás vyprevadil pred dom, sňal baranicu z hlavy a veselo ťou zamával.

Kr. Andrej Vengrín

s MIROSLAVOM DEMÁKOM
podpredsedom Matice slovenskej
v Juhoslávii

SLOVÁCI NA DOLNEJ ZEMI

Hovorí sa o vás, že ste dolnozemskí Slováci. Kde žijete a ako k tomu došlo, že sa práve tam osídli vaši predkovia?

- Asi pred 250 rokmi sa naši dedovia rozhodli odísť zo svojich slovenských dedín a hľadať lepšie životné podmienky. Uľahčovali to aj vtedajšie uhorské úrady, ktoré chceli zakladať nové osady na rozľahlých južných územiacach, často pustatinách, opustených po odchode tureckej armády. Na Dolnú zem prišli nielen Slováci, ale aj Maďari, Nemci, Rumuni, Česi a ďalší. Žilo sa im tu oveľa lepšie, aj keď mali určité záväzky voči monarchii. Okrem v tom čase všeobecných poddanských povinností, noví osadníci v najjužnejších oblastiach boli zaviazaní odslúžiť 2-3 mesiace do roka v pohraničných jednotkách.

V dnešnej Juhoslávii, pozostávajúcej zo Srbska a Čiernej Hory, najviac Slovákov žije v kraji nazývanom Vojvodina. Sú osídlení hlavne v troch regiónoch: BÁČKE, kde sú o.i. obce Kysáč, Hložany, Kulpín, Selenča a mestečko Báčsky Petrovec. Druhým regiónom je BANÁT ležiaci pri hranici s Rumunskom. Sú tam také slovenské dediny ako Kovačica, Padina, Aradáč a Jánošík. Tretí región sa volá SRIEM, kde Slováci žijú v obciach Erdevík, Ľuba, Stará Pazova, Boľovce, Bingula a pod. V týchto obciach Slováci tvoria zhruba polovicu obyvateľstva, v niektorých aj viac, v iných menej. Niekoľko tisíc Slovákov žije tiež v Belehrade a jeho okolí. V celej Vojvodine je spolu asi 64 tisíc Slovákov.

Ste funkcionárom Matice slovenskej v Juhoslávii, ktorá vznikla v roku 1990. Vari predtým nemali tamojší Slováci svoju organizáciu, ktorá by bránila ich práva a starala sa o ich duchovný život?

- Dovolte najprv malú opravu. Matica slovenská v roku 1990 nevznikla, ale obnovila svoju činnosť. bola založená ešte pred vojnou a vtedy veľmi aktívne pôsobila. Počas druhej sv. vojny, keď Báčku obsadilo maďarské vojsko, jej činnosť bola zakázaná. Po vojne znova začala pôsobiť, žiaľ nakrátko. Totiž v rokoch 1949-1950 vznikol v Juhoslávii Zväz kultúrno-umeleckých spolkov národnostných menšíň, do ktorého zaradili aj trocha umelo vytvorený Slovenský zväz kultúrno-umeleckých spolkov. Ten do istej miery prevzal niektoré úlohy MS.

Samotná Matica slovenská nebola sice zakázaná alebo rozpustená, ale bez finančnej podpory musela zastaviť činnosť. Jej majetok, ktorý tvorili zväčša dary krajanov, prevezali obecné úrady. Zahŕňoval o.i. sirotinec v Padine, 3 domy v Kovačici a značné množstvo kníh a časopisov. Naši predkovia, zakladatelia MS vo Vojvodine, predvídali kľukatý vývin tejto organizácie, preto ešte pred vojnou uzavreli dohodu s najstaršou slovenskou maticou - Maticou srbskou, ktorá jej umožňovala prevziať majetok MS v prípade jej zániku. Išlo tu skôr o knižný fond a bohatý archív ako o nehnuteľnosti.

Naozaj sme nemali žiadnu organizáciu, ktorá by mala brániť záujmy Slovákov v Juhoslávii. Pravdu vrviac, ani sme ju nepotrebovali, veď juhoslovanské zákony a postoj vlády k otázkam národností nám zaručovali slobodný rozvoj. Mali sme slovenské školy, bohoslužby v rodnom jazyku, tlač a zastúpenie v miestnych a krajských orgánoch a pod. Ani dnes, v krízovej a vojnovej dobe, tiež nemôžeme povedať, že sme utláčaní. Je nám ľažko, ale ľažko je všetkým. Treba ešte poznamenať, že už skoro 30 rokov pôsobí u nás Spolok vojvodinských slovakistov, ktorý však združuje úzko špecializovaných odborníkov a zaoberá sa vedeckou a populárizačnou činnosťou v oblasti slovenského jazyka, literatúry a vôleb kultúry. Matica slovenská má trochu iný cieľ.

Aké sú zaciatky obnovenej MS vo Vojvodine?

- Snažíme sa zorganizovať členskú základňu. V súčasnosti máme asi 8.000 členov zaregistrovaných v 20 miestnych odboroch v celej Vojvodine. Najpočetnejšie miestne odbory sú v Starej Pazovej a Báčkom Petrovci. Pomoc štátu je žiaľ nepostačujúca. Správa Báčskeho Petrovca nám však poskytla miestnosti pre matičné sídlo a Krajský sném v Novom Sade nábytok. Naša organizácia je nadkonfesionálna a nestranická a chce sa zaoberať predovšetkým kultúrnou-národnou činnosťou. Jej úlohou je o.i. reprezentovať Slovákov z Dolnej zeme v rozhovoroch so slovenskou vládou, vybavovať štúdium na Slovensku pre našich uchádzacov a organizovať kultúrny život. Spolupracujeme tiež so Slovákm v Maďarsku a Rumunsku. Napr. s Demokratickým zväzom Slovákov v Maďarsku a Demokratickým

zväzom Slovákov a Čechov v Rumunsku sme podpísali trojstrannú dohodu, ktorá okrem kultúrnej spolupráce zavázuje všetky tri organizácie - v prípade ohrozenia našich menšíň - spoločne vystupovať na ich obranu na medzinárodnom fóre.

Slovenské školstvo má vo Vojvodine určite bohatú tradíciu. Aká je dnes situácia v tejto oblasti?

- Hned po príchode na Dolnú zem naši predkovia budovali kostoly a organizovali školy. Tak napr. už na jeseň 1745, čiže rok po príchode do Petrovca, slovenskí osídleni zorganizovali tam prvú slovenskú školu. Podobne, aj keď s rôznym časovým odstupom, bolo v iných slovenských osadách. Keď si uvedomíme, že ešte dnes v Srbsku a Čiernej Hore je asi 20% negramotných, medzi Slovákm vo Vojvodine tento jav neexistuje. Vďaka za to našim mûdrym a prezieravým predkom, ktorí venovali veľkú starostlivosť výučbe svojich detí. Dnes máme 10 základných škôl, v ktorých sa všetky predmety, samozrejme okrem srbciny, vyučujú po slovensky. V ďalších 8 školách sa po slovensky vyučuje iba do 4 triedy. Musím poznamenať, že sú to veľké školy, napr. základná škola v Padine má 1000 žiakov. Ďalšie sú sice menšie, ale aj tak majú niekoľko sto žiakov. Máme tiež slovenské gymnázium v Báčkom Petrovci založené v roku 1919 a ďalšie v Kovačici, kde sa však každý rok otvára len jedna slovenská trieda. Na vysokej škole v Novom Sade máme Katedru slovenčiny, na ktorej pôsobia odchovanci našich základných a stredných škôl. Máme tam 5 doktorov vied a ďalších vedeckých pracovníkov. Intelektuálny potenciál nášho prostredia bol a je naozaj pozoruhodný. Ved v bývalom Československu niekoľko významných vedcov, akademikov, vrátane samého predsedu ČSAV, pochádzalo od nás z Vojvodiny.

Zo všetkých slovenských národnostných menšíň v Európe máte asi najbohatšiu vydavateľskú činnosť. Čo vydávate a kto to financuje?

- Môžeme sa pochváliť skoro 2000 slovenských knižných publikácií a väčším množstvom učebníčkov pre naše školy, ktoré sme sami pripravili. Máme tiež dlhú tradíciu v časopiseckej činnosti. Sme hrdí na náš deťský časopis Zornička, ktorý sme začali vydávať skôr ako na Slovensku, lebo už v rokoch 1863-1864. Dnes okrem Zorničky pre Slovákov vo Vojvodine vychádza týždeník Hlas Ľudu, mládežnícky časopis Vzlet a literárny štvrtročník Nový Život. Vydávanie týchto časopisov hradí v plnom rozsahu štát. Matica slovenská nemá zatiaľ svoj časopis, ale dúfame, že sa nám podarí získať prostriedky aj na vydávanie matičného časopisu. Dnes knižná produkcia prežíva krízu najmä preto, že knihy sú u nás veľmi drahé. Pre porovnanie uvediem, že v rokoch 1989/90 sme vydali asi 20 kníh a niekoľko učebníčkov. Dnes kniha stojí priemerne štvrtinu platu, preto nečudo, že s jej odbytom sú problémy.

POKRAČOVANIE NA STR.23

KEDY BUDE FINÁLE ?

Máloktočná stavba v Poľsku vzbudila toľko kontroverzií ako nedecká priehrada. Rozdelila miestnych obyvateľov, ale predovšetkým širokú verejnosť, na dva tábory - zástancov a zanietených protivníkov priehrad. Určite si ešte všetci pamätajú minuloročné protestné akcie "zelených", ktoré začali úmerne narastať s intenzifikáciou stavebných prác. Práce pokračujú v plnom prúde, ale verejná mienka sa utíšila. Je možné, že aj odporcovia si uvedomili užitočnosť takejto obrovskej investície, akou je priehrada. Že to nie je len zásah do prírody, ale prináša aj pozitívne efekty. Alebo sa vari za toľké roky unavili?

O nedeckej priehrade sme už neraz písali, ale naše informácie sa týkali hlavne vodných nádrží a čističiek odpadových vôd. Pri mojej poslednej návštive som sa však zašla pozrieť na druhú obrovskú investíciu - vodnú elektráreň.

Je to neveľká budova, skrývajúca vo svojich útrobách obrovské haly, ktoré budú onedlho vyplnené dvoma turbogenerátormi s výkonom každého 46 MW. Nezabudnuteľný dojem na mňa urobili dve temer prázdne 20 metrové hlboké diery, ktoré "pozerali" do prázdnia ako oči obra. Sú pripravené pre turbíny. Za takýto nevšedný pohľad ďakujem inžinierovi Józefovi Juchniewiczovi, inšpektorovi investičného dozoru mechanických prác, ktorý ma pri prehliadke oboznámil so základnými parametrami elektrárne. Bude to špičkovo-prečerpávacia elektráreň s dvoma nezávislými turboagregátmi, ktoré vyprodukujú ročne priemerne 138,2 GWh.

Generálnym dodávateľom turbočerpadiel je ČKD Blansko a generátorov - Škoda Plzeň. Všetko toto strojné zariadenie sa montuje na mieste. Na prácu poľských montážnikov dozerajú pracovníci z oboch českých podnikov - K. Vlček, S. Dubjel, K. Pašek a B. Vileba. Aj keď pracovné tempo nie je najrýchlejšie,

Česki odbornici v Nedeci. Zľava: S. Dubjel, K. Pašek, B. Vileba a K. Vlček.

kvalita práce je dobrá. Poľské štátne podniky, ktoré tu zamestnávajú svojich robotníkov, nie sú schopné platiť nadčasy, ani väčší počet ľudí, a preto sa montážne práce preťahujú. Naši odborníci sa už takému rytmu prispôsobili. Na moju otázkou - kedy bude finále, som sa dozvedela, že termíny určuje poľská strana. Ing. Juchniewicz tvrdí, že sú reálne: predpokladané uvedenie do prevádzky prvého turboagregátora je koncom júla budúceho roka a druhého turboagregátora - koncom októbra 1994. A to všetko za predpokladu, že budú naplnené nádrže.

Stavebné práce na priehrade za posledné tri roky ohromne pokročili. Priehradná hrádza viditeľne rastie. V súčasnosti má výšku 47 m, do "vrcholu" jej chýba ešte 6 metrov. Inšpektor Juchniewicz však zdôrazňuje, že našťastie sa už minuli časy, keď bolo treba stavebné úseky odovzdávať pri príležitosti štátnych sviatkov. Všetky termíny ukončenia sú závislé od finančných možností štátu. Tie určujú pracovné tempo. Pohľad z Nedeckého zámku na zmenenú panoramu však nasvedčuje, že termín uvedenia priehradu do prevádzky v roku 1995 je reálny.

Text a foto: VLASTA JUCHNIEWICZOVÁ

PRÍDE NA SPIŠ TURISTIKA ?

Budúcnosť nedeckej priehradnej vodnej nádrže je už spečatená. Preto nečudo, že mnohí spišskí obyvateľia, ale aj podnikatelia z vnútrozemia myslia o zavŕšení výstavby s veľkým optimizmom. Predpokladajú, že sa po odovzdaní priehradnej vodnej nádrže do prevádzky, - k čomu by podľa plánu malo dôjsť v roku 1995 - oživí v celom okolí turistický ruch. Aby sa tak stalo, treba predovšetkým rozvinúť miestnu turistickú infraštruktúru. Vtedy možno očakávať príliv turistov nielen z domova, ale aj z cudziny. Veď dnes turistika vo svete patrí k najrentabilnejším hospodárskym odvetviam.

U nás, aspoň donedávna, turistika nebola tak veľmi rentabilná. Príliš vysoké ceny služieb a dopravy odstrašovali turistov. Situácia sa však začína meniť. Prvý turistický krôčik urobili aj Nedečania - v dolnej časti obce otvorili v polovici min. roka malé gastronomickej centrum. Možno si tam posiedieť, zajesť si a samozrejme aj prenocovať. Moju pozornosť upútala aj výstavba rekreačných domčekov, pekne vkomponovaných do svahu na okolí priehradnej vodnej nádrže. Ako som sa dozvedel, časť z nich patrí hlavnému investorovi nedeckej priehradnej vodnej nádrže - Oblastnému riaditeľstvu vodného hospodárstva v Krakove (ODGW). Budú slúžiť budúcim pracovníkom zamestnaným pri údržbe priehradnej vodnej nádrže. Je možné, že v budúcnosti tam zriadia aj motel.

Hned vedľa sa nachádza ďalší zaujímavý objekt. Jeho majiteľom, ako aj päthektárového pozemku, je Belchatovská hnedouhoľná baňa. Objekt je odnedávna v prevádzke a má slúžiť predovšetkým rehabilitačno-rekreačným účelom pre belchatowských baníkov. Ako nám povedal jeho riaditeľ Franciszek Nowak, v prípade voľných

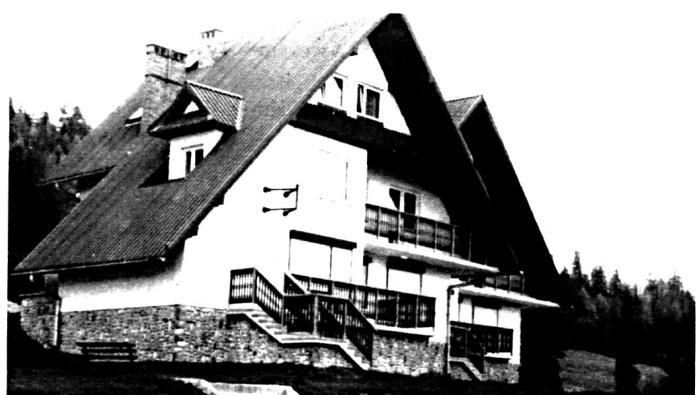
miest budú ho môcť využívať aj turisti. Ubytovacie podmienky sú tu skutočne na vysokej úrovni. Uvažuje sa aj o zriadení tenisových kursov, športového ihriska, parkoviska pre automobily a o iných turistických zariadeniach.

Stavebné práce pri výstavbe rehabilitačno-rekreačného strediska robilo nedecké Družstvo rolníckych krúžkov. Zavfšilo ich koncom apríla min. roka. Potom, so súhlasom svojho výboru, takmer celú strojovú základňu družstva (bez Fridmana a Nižných Lapšov) vzala do prenájmu firma JAMAROL. Takáto reštrukturizácia je podľa jej predsedu Franciszka Nowaka rentabilnejšia a pre Družstvo rolníckych krúžkov výhodnejšia.

O tom, že sa na okolí nedeckej priehradnej vodnej nádrže rozvinie turistika, dnes už nikto nepochybuje. Aspoň v Nedeči. Myslím si, že aj iné spišské obce by sa mali na to pripraviť. Stojí to za to.

Text a foto: JOZEF PIVOVARČÍK

Rekreačné stredisko belchatowskej bane v Nedeči.

JAROSLAV HAŠEK

TERCIÁNSKÁ VZPOURA

Terciáni Zahrádka a Roztočil pojali šlechetný úmysl, že sprovodí se světa svého třídního profesora Hubera. Dlouho již v nich všechno vřelo a nedostatečné známky z řečtiny, kterými je stíhal osud, rozširovaly stále víc a více propast, která byla mezi nimi a jejich třídním profesorem. A jako při velikých dějinných převratach stačila již jen malá jiskra, aby to propuklo.

A tou jiskrou bylo několik rádeč z Kornelia Nepota, kde starý římský spisovatel líčí, jak Solon zbavil Athénany tyranu Kleona.

A požár vzpoury rozdmýchal ještě víc profesor Huber, když téhož dne zavolal po sobě Zahrádku a Roztočila na stupinek.

Oba tam šli jako na popravu s řeckými cvičebnicemi, zatím co profesor Huber se na ně díval, sedě na židlí za katedrou, zrakem krajty tygrovitě, která hypnotizuje malá prasátka hozená jí do klece tak, že ztrnule lplí na jednom místě.

"Tak čtěte, Zahrádko, čtvrtou větu počínaje z posledního cvičení," ledově řekl profesor Huber, a Zahrádka četl zdrceně: "Pravda je jedna. Otec má dvě oči, matka a sestra čtyři. Vychoval jsem psa, který běhá a spí."

"Dost, Zahrádko, teď překládejte!" Zahrádka tu popravu stále oddaloval. Stále si utíral nos, pak zouflale zvolal: "Prosím, pane profesore," tichým hlasem přečetl poznovu první větu úlohy: "Pravda je jen jedna," a už se rozbrečel a zahuňhal: "Já prosím nevím, jak jsem mohl zapomenout, jak se pravda jmenuje řecky." Pan profesor máchl rukou a Zahrádka ještě ztrnulý na stupínku viděl, jak profesor Huber slní tužku a jak do notesu píše velkou, tlustou šestku.

Pak šel Roztočil, zoufale zachmuřený. Ten neplakal.

Upřel na profesora pohled plný nenávisti a řekl:

"Prosím, pane profesore, že jsem se nepřipravil."

A zas viděl i on slinění tužky a tu hroznou, velkou, tlustou šestku u svého jména a pak slyšel hlas profesora Hubra: "Nejlépe učiníte, když se věnujete nějakému praktickému zaměstnání, například ševcovině, a když současně požádáte svého pana otce, aby vám napráskal, svou paní matku když požádáte, aby se přimluvila u vašeho tatínka, aby se nad vám neslitoval a v exemplářním potrestání pokračoval i přes vaše řečování. Ostatně v zájmu vašem sám požádám vašeho pana otce o totéž. Stromek se má ohýbat, dokud je mlád, a vy, až vyspějete v muže, požábe svému otci ono pečlivé koleno, přes které jste byl přehnute. Jste nedbalý hoch, Roztočile, a totéž platí i o Zahrádkovi. Jako Kainovo znamení celým jeho životem se mu bude vléci vzpomínka na to, že neví ještě dnes, že pravda se menuje aletheia. Zde nepomůže pláč, zde musí, rošti, mluvit rákoska, a to hodně ostře, bez milosti, bez slitování, z lásky k vám a z lásky k celé

věci, z pochopení o důležitosti usilovného studia jazyků klasických a než usnete, zvolejte oba s Byronem: "Běda ti, Alhambro!"

Roztočil se urputně díval kolem sebe, kdežto Zahrádka usedavé plakal v lavici, zatím co mu vzadu soued pomalu, ale jistě vrázel špendlík do těla.

Ten urputný tyran, profesor Huber, má ještě tu drzost udržovat známost s jeho šesnáctiletou sestrou Růženou.

Dokonce k nim chodí i na večeře. A s klidem vždy pojídá večeři a před ní hovoří o jeho prospěchu.

"Zde Karel, je opravdu nedbalý student. Vykládám včera o nepravidelných slovesech, a on chytá mouchy. Bude ho třeba spráskať, pane Zahrádko, aby byl připravenější pro život."

Přítom jí jako do důchodu a pokračuje: "Myslité, že doveďe vám vyslovit perfektum od paideuo, vychovávám? Místo pepaideuka říká pebaizeuka, nebo začne huhňat: bebaideuka a na konec počíná brečet. A pláče ještě víc, když se optám, jak se jmenuje řecky: "pláču". Neví to. Jsem nucen mu dáti nedostatečnou. Pravím mu: "Řekněte mně, hochu, jak byste řekl: neplačte. Tu začne v pravém slova smyslu řvát, a jsem nucen připsati mu novou pětku, neboť on nezná vůbec imperativů. Zraje pomalu, ale jistě na consilium abeundi, abyhom mu řekli: "Hochu, vy uděláte nejlépe, když na věčné časy zmizíte ze všech gymnasií našeho mocnářství. Kdyby lidožrouti v Kamerunu měli gymnasia a on tam studoval, tu by byl již dávno sněden. Zapřisahám vás opravdu, abyste ho důkladně spráskal."

Toto musel slyšet Zahrádka ob den a dívat se přijemně na pana profesora, neboť ten mu častokráte při večeři říkal: "Dívajte se na mne přijemně, hochu. Oko do srdce okno."

Stal se už takový případ, že byl posán otcem k panu profesorovi se psaním, ve kterém zvou pana profesora k společnému výletu. Přišel k němu, odevzdal mu psaní, profesor přijal pozvání a při té příležitosti vyzval nešťastného Zahrádku, aby mu přeložil větu: "Měl jsem matku, která chodila pomalu." Na výsledek se nedalo dlouho čekat. Pan profesor Huber se s ním rozloučil zcela stručně: "Vyřídle, že určitě přijdu a že máte v mému notesu o jednu novou šestku víc."

Pak jim ještě ke všemu dělal posla lásky. Zkusil s tím. Navzájem jim nosil psaníčka. Jednou ho poslala sestra k panu profesorovi, že nemůže přijít k městskému lesíku k umělému vodopádu. Vrátil se celý udýcháný.

Když se vrátil, tázala se ho sestra: "Co ti říkal?"
"Ptal se mě, jak se řekne řecky 829." "A co ty?" "Já utek."

Neměl tedy zde plakat v lavici, když viděl toho nelítostného Bruta, který nedbaje těch přátelských styků s jeho rodinou, pronásleduje ho na každém kroku!?

Jinak se tvářil Roztočil, čtrnáctiletý klásek, který miloval mladší Zahrádkovu sestřičku, Karlu, dvanáctiletou žabku, která se dívala na něho s úctou, neboť kdykoliv přišel k nim za Karlem, vždy mluvil o tom, že byl v Persii. Byl z Ounětic a konečně sám tomu věřil, o čem mluvil s Karličkou. Jak uřezával Kurdům hlavy, když byl bimbašou.

Měl takový vzdorovitý pohled, když o tom mluvil, že mu věřila. Kdykoliv mluvil o Kurdech, jeho oči se dívaly tak nevrlé kolem, že šla z něho hrůza. Přinesl také jednou s sebou obyčejný starý kuchyňský nůž, o kterém zcela nedbale se zmínil Karličce, že ten nůž ho zachránil před vzbouřenými křestany. Jednou řekl před křestany, po druhé před Kurdy, nakonec jí ten nůž daroval na památku, napsav na střenu inkoustem: Roztočil bej, bimbaš z Persie, tercie A.

Dnes jde urputně do své lavice, a ten památný den, kdy má přijít dějinný převrat.

Jeho, bimbašu z Persie, který se nebál spiklých Kurdů, má otec na nátlak pana profesora přehnout přes koleno? Oči mu zajískřily, zakabonil se ještě víc a pak zašpetal k Zahrádkovi, vedle kterého seděl: "Nebreč! Musíme pana třídního profesora odstranit se světa." Jak vidíme, ponechal mu laskav ještě plný titul.

To byl sice lákavý návrh. Zahrádka pozvedl své uslněné oči a přestal plakat.

Vtom však mu již podstřel Roztočil s tvrdým pohledem kousek papíru, na který namaloval tužkou dva zkřížené meče a řekl tiše, ale určitě: "Podepiš to!"

Zahrádka jaksi rozradostněný ochotně napsal pod to Karel Zahrádka, pak školník zazvonil, vstala celá třída a hlasitě se pomodlila, že je školník vysvobodil z rukou profesorů.

Roztočil se Zahrádkou šli spolu. Před gymnasiem Roztočil řekl Zahrádkovi rázně: "Nyní se musíme rozejet. Obezdu město a přídu k tobě. Půjdeme na zahradu, kde bude první porada. Nevíš o nějaké jeskyni nabízízkou?" "To nevíš." "To je hloupé, to je velice hloupé."

Odběhl pak velice rychle domů, kde vzal matce šálu na hlavu, zastrčil pod vestu a tak šel k Zahrádkovům. Zde na zahradě vytáhl před Zahrádkou šálu a pravil strašně přísným hlasem: "Toto jest pás náčelníka Kurdů, kterého jsem zabil. Dej si ho na hlavu a přísahej po mně: "Ať se mně stane, prozradím-li to, jako tomu, kdo ten pás nosil. Amen, dăure!"

Zahrádka se celý trásl a do očí mu vstoupily slzy. Nechtěl však plakat před tím statečným Roztočilem, proto odběhl domů, vymlouvaje se, že si jde pro chleba se sádlem.

Roztočil se zatím díval drze kolem sebe a hledal v altáně Karličku.

Našel ji tam a bez dalšího úvodu řekl: "Musím se s vámi rozloučit. Možná, že budeme i s Karlíkem co nejdříve oběšeni, ale pan třídní profesor Huber bude napřed se světa odstraněn. Ceknete-li jen slovo o tom (nyní bouchl pěstí na stůl), propadnete témuž osudu. Budete-li nás však podporovat, budete bohatě odměněna, neboť za námi stojí Anglie."

Odběhl za Zahrádkou a šli na půdu, kde se radili a říkali za každou větu: "Amen, dăure!" Sešli zas dolů do bytu, kde byla v pokoji Karlíčka a tam si šuškali u kamen a šeptali. Když

je Karlíčka slyšela, jak si šeptají, vyšla na chodbu a dala se do pláče.

Pak hledala něco ve špižírně, vrátila se do pokoje a každému dala po hrsti hrozinek. Vždyť přece v altánku ji žádal Roztočil, aby ho podpořovala.

Zahrádka, když bylo k večeru, měl též takový drsný, tvrdý, sveřepý pohled jako Roztočil.

"Vypadají mužně," pomyslila si Karlíčka, "pořád si šeptají," a opět zaplakala.

Roztočil řekl pak večer, když rozsvítily, k paní Zahrádkové: "Mně se nechce nějak domů, kdybych tady mohl přespát, rád bych si něco zopakoval s Karlíkem."

Paní Zahrádková to přeslechla a pak večeřeli. Roztočil dostal také párek, seděl proti Karlíčce a kdykoliv na ni pohlédl, tu se zakabonil a svraštěl čelo.

Když pak viděl, že se na něho dívá, tu se nafoukl jako holub bublák.

V osm hodin někdo zaklepal a přišla paní Roztočilová. Když uviděla svého statečného syna, chytla ho za ucho. "Tak tys před námi utekl, když jsi věděl, že pan profesor si bude na tebe stěžovat tatínkovi. No počkej, ten výprask co tě čeká!"

Roztočil se zvedl s tím svým tvrdým pohledem a odcházel. Když šel kolem Karlíčky,

zaskřípal zuby, podíval se na ni divoce a zamumlal: "Amen, d'aure!"

Když přišel domů, byla na něm provedena neprodleně exekuce.

V tu dobu asi nalézal se na pečlivém otcově kolenně též Zahrádka, neboť po paní Roztočilové přišel na návštěvu pan profesor Huber.

Druhého dne řekl ve škole temně a záputile Roztočil k Zahrádkovi: "Dáme mu lhůtu k napravení do konce školního roku. Amen, d'aure."

Nedávno jsem pana profesora Hubra viděl na živu.

Patrně se polepšil.

POLÉVKA PRO CHUDÉ DĚTI

Kníže Robert byl velmi humánní člověk. Jednoho dne si umínil, že založí ve vsi, kde měl zámek, polévkový ústav pro chudou školní mládež, i dal s velkým nákladem vystavěti pavilon a z Vídni objednal přenosnou polní kuchyň. Když kuchyně došla, prosila ho kněžna na kolenou, aby upustil od svého úmyslu. Kníže však řekl: "Nikoliv, kněžno, uvařím sám té holotě bramborovou polévku." Pak ho prosil též bratr kněžny, hrabě Manhard, aby toho nechal, že je to nedůstojno knížete.

Kníže Robert se však rozkřikl, že on uvaří bramborovou polévku sám a že je ochoten každého kopnout, kdo by mu to ještě chtěl vymlouvat. Kníže Robert byl velmi humánní, ale též velmi prchlívý člověk.

Tak se stalo, že jednoho dne ověnčili pavilon a přenosnou polní kuchyni čerstvým chvojím, nad pavilonem vztyčili nápis: "Zaplať Bůh", do chvoje vpletli praporečky a dvojbarevné stužky a vrchní komorník stál u pece a topil oblečen ve frak, s cylindrem na hlavě. Tak si to přál kníže Robert.

Sám pak netrpělivě se díval oknem, až vrchní komorník sejmě cylindr s hlavy na znamení, že se voda vaří a že je čas, aby jeho Jasnost škrabala Brambory. To byl totiž program knížete.

Konečně vysel kníže pán ze zámku a kráčel vážně a důstojně k pavilonu, před nímž stála polní kuchyně.

Tam byl starosta velmi zaměstnán tím, že rýpal pěsti pod žebra několik chudých dětí, které nedbajíce Jeho Jasnosti, měly i v tomto okamžiku prsty v nose.

Starosta však znal slušnost. Poručil všem 23 chudým žákům ve vsi, aby volali slávu knížeti pánu, vrhl zbežný pohled, jsou-li umyti, a dal pokyn strážníkovi Pazourkovi, který zapálil doutnák u prvého hmoždíře a rychle přiskočil ke druhému. Dvě rány zahřměly a kníže pán vyšel z dýmu, jenž se válel nad hmoždířem. Děti řvaly k ohluchnutí. Kníže pán laskavě kynul rukou a usedl před polní kuchyni. Dva lokajové podali mu zemák. V bílých rukavičkách oškrábal ho kníže pán, hodil do kotle s vařící vodou. Děti už nemohly radostí křičet, jak ochraptěly a Jeho Jasnost počala škrabat druhý brambor. Zase ho

hodil do kotle; nový radostný řev se ozval. Kníže Robert vstal a promluvil: "Vy dítka mít radoš, jist polívka a být radostí, že já vás vařit. Vy dítka pamatovala vám, že váš kněžna, já že být váš matka, že váš..." Opět ozval se radostný řev na znamení, že jim působí valné potěšení, když se Jeho Jasnost tak pěkně vyjadřuje.

"Vy dítka, já být dnes nejlepší monument vás, že já vařit," pokračoval kníže pán důstojně. "Vy dělat ham ham z dobrého polívky a já vás sám bramborovat. Modlit se za Boha u mě!"

Pak každý z 23 chudých žáků dostal po koruně od Jeho Jasnosti, a kníže pán přistoupil ke starostovi, svlékaje si rukavice, které podával představenému se slovy: "Pamatovat na první ham ham z dobrého polívky, který já bramboroval. Modlit se za Boha u mě!"

Tělesný myslivec přivedl již knížeti koně, Jeho Jasnost odklusala k oboře, a lokajové a komorník odešli pyšně do zámku.

Starosta zastrčil rukavice do kapsy a podíval se na 23 chudých dětí, potom na obecního strážníka Pazourku, pak se podíval do rukavic, zdali přece snad tam něco není, načež se obrátil k obecnímu radnímu Veřnovi se slovy:

"Já, ale kdo teď tu polívku pro tu pakáž dovaří?"

"Pazourek a děti doškrábají Brambory," řekl obecní radní Veřina.

"Pazourku, poroučím vám, abyste tedy uvařil polívku, a vy, děvčata, škrábejte Brambory!"

Odešel s obecním prvním a druhým radním a nechali strážníka s dětmi o samotě.

Bylo horko k nevysání, a strážník Pazourek přísně koulel očima a nadával na děti.

"Já bych vám dal chodit na polívky. Ještě vás Jeho Jasnost zmlsá!"

Sestrojoval polívku ze zásob na stole s důkladností starého vojáka, kouř z dýmky. Teď už mu děvčata oloupala všechny Brambory, a Pazourek točil se u kotle, stíraje si rukávem hojný pot s čela. Náhle se zarazil v míchání a jako bleskem prolétla mu hlavou myšlenka. Podíval se na hochy, kteří na trávníku před pavilonem skotačili, a vykřikl v chumáč: "Malino, pojď sem!"

Nic zlého netuše předstoupil Malina před

Pazourku. "Ty kluku zatracená!" vykřikl Pazourek na něho, "včera jsem tě viděl na obecním na luskách. To je zlatka pokuty. Dej sem korunu a zavolej bratra Pepíka. Pepíku, kluku zatracená, víš, že by tvého bratra Karla zavřeli, byl včera na luskách. To je zlatka pokuty. Korunu dostal od knížete pána, ty máš taky korunu, a děkuji Bohu, že máme takového dobrého knížete. Kdo by za vás, holomci, platil pokutu? Tahle koruna od Karla a tadyhle ta koruna od tebe, Pepíku, to je právě zlatka. Jak vás však ještě jednou uvidím na luskách, pak vás zavřu do chlívka na úradě, a sundáte kalhoty a rákoska bude mít hody. - Krást je, děti, velký hřich. Odpouštím vám, a ty, Pepíku, doběhněš pro půlčík samožitné, a Karel bude mítchat polívku."

Pazourek se spokojeně posadil vedle trávy. Pak přinesl Pepík půlčík samožitné, Pazourek se pořádně napil, zavolal kolem sebe děti a mluvil k nim dlouho, jak si mají vážit vrchnosti. "Tahle ta vrchnost jest od samého Pánabohá, holoto!"

A poslal si ještě pro půlčík samožitné.

Slunce bylo vysoko na obloze, a Pazourek si zul vysoké boty. Pak natažen v trávě pohodlně usínal u kotle, zatím co čekatelé na knížecí Bramborovou polévku si počali hrát na "raubíře".

Hluk ten však Pazourka neprobudil; ostatně se kík vzdaloval, poněvadž "raubíři" táhli k oboře.

Bylo poledne, když se kníže pán vracel z projíždky domů do zámku.

První jeho pohled padl na opuštěnou polní kuchyni a prázdný pavilon.

Z kotle vystupovala pára, bylo slyšet zvuk varu, a z kotle čouhaly a vyskakovaly boty obecního strážníka Pazourka, kterého kníže pán kopnutím probudil, neboť byl sice humánní, ale též velice prchlívý.

A z úvozu nad strání, ukryti za trnkami, s blahem v srdci se bratři Malinové dívali na boty v kotli a na celý výjev, jako se dívá umělec na své dílo, které bylo poctěno první cenou.

Pohled ten jím nahradil ztrátu dvou korun.

Kníže pán okamžitě zrušil polévkový ústav, a když jeho švagr, hrabě Manhard, velice dobrsrdčný pán, potkal jednou v lese obecního strážníka Pazourka, ptal se ho se zájmem, jak vařili první a poslední Bramborovou polévku.

"Hraběcí Milosti," řekl upřímně Pazourek, "bylo to hrozný. Bejt tam voni, tak jistě chcipli...!"

Za "šefovským" stolom na poradu dozorajú sprava L. Molitoris, E. Mišinec, J. Šternogá, J. Petrášek a A. Pivočarčík

Dajme hlavy dokopy! Sprava A. Mačičáková, M. Gombošová, J. Vojtaš, A. Skupín

PORADA ŽIVOTA '93

Stalo sa už tradíciou, že na záver roka sa striedavo na Spiši buď na Orave koná výročná porada Života, a presnejšie porada dopisovateľov a spolupracovníkov nášho časopisu a širokého aktívna našej Spoločnosti. Jej dejiskom po vlaňajšej Malej Lipnici boli tentoraz Krempachy. Konala sa 7. novembra v miestnom kultúrnom dome za účasti vyše 70 krajaniek a krajanov skoro zo všetkých miestnych skupín na Spiši a Orave, medzi nimi i predsedu ÚV KSSČaS Eugena Mišinca a tajomníka ÚV Ludomíra Molitorisa.

Tematika porady, ktorú viedol šéfredaktor Života Ján Šternogá, bola veľmi široká, avšak jej hlavnými bodmi bolo už tradične zabezpečenie predplatného nášho časopisu na rok 1994 a debata o najdôležitejších otázkach Spoločnosti a celej našej národnostnej menšiny. Pred začatím rokovania redakcia odovzdala odmeny 30 účastníkom súťaže v získavaní predplatiteľov Života na rok 1993,

ako aj laureátom súťaže o Zlaté pero, organizovanej pre najaktívnejších dopisovateľov nášho časopisu.

Vydávanie Života, podobne ako iných časopisov, sa spája so značnými výdavkami, ktoré najmä v prípade časopisu majúceho nízky náklad, sú veľmi vysoké. Má to pochopiteľne vplyv i na cenu časopisu, ktorá v súvislosti so všeobecnu infláciou musí stúpať. Preto sme boli milo prekvapení, keď navrhované zvýšenie ceny Života na 5 tis. zl prijali krajania s veľkým pochopením. Ba zaviazali sa udržať počet odberateľov prinajmenšom na vlaňajšej úrovni. Verme, že tak ako v minulých rokoch, aj tentoraz svoj sľub splnia, najmä že aktuálna cena 5 tis. zl nie je na dnešné pomery príliš vysoká. Preto ich snaha udržať stálu čitateľskú základňu časopisu, aby sa dostal do každej krajanskej rodiny, si naozaj zaslúží obdiv a uznanie.

Skoro dva polhodinovú diskusiu, ktorú sa zúčastnilo vyše dvadsať krajanov, začali prípomienky na adresu redakcie a Života. Všetci sa zhodli v názore, že počínajúc od aprílového čísla, kedy sa nás časopis začal tlačiť novou technikou v tlačiarni Spoločnosti, jeho kvalita výrazne stúpla tak po tlačiarenskej, ako aj grafickej stránke. Postupne si vypracoval úroveň, akú krajania už oddávna čakali. Je tiež atraktívnejší aj po obsahovej stránke, aj keď sa pochopiteľne nedá každému vyhovieť. Samozrejme, boli aj kritické prípomienky a návrhy. Krajania sa oprávnenie sťažovali, že niektoré čísla Života dochádzajú k nim oneskorene, že treba vyriešiť otázku jeho doručovania čitateľom (pošta), že by v ňom radi videli viac historických článkov a správy z pohraničia, že treba oživiť redakčnú radu a pod. Vyjadrovali tiež želanie, aby sa redakcia zúčastňovala všetkých podujatí, aby častejšie navštievovala Oravu, ako aj školy, kde sa vyučuje slovenčina.

Nechýbali ani blahoželania a pozdravy k 35-ročnému jubileu Života, ktoré uplynulo v min. roku. Je to príležitosť, ako zdôraznil predsedu OV KSSČaS na Spiši, aby mu

Oravské učiteľky V. Bogaczová a L. Mšalová vďačia Životu za príjemne strávené chvíle

Bez Života si krajanský život nevieme predstaviť. Sprava J. Frankovič, A. Heldáková, S. Milan, S. Mlynarčík a F. Mlynarčík

Ján Repiščák a Valent Krištofek sa na rozňášanie Života neponosujú

So Životom máme chuť do života! Žlava M. Gribáčová, V. Smrečáková a A. Vojtyčková

krajanský aktív venoval viac pozornosti, aktívnejšie ho propagoval a prostredníctvom dopisovateľov z MS prispieval k spestrovaniu jeho obsahu.

Záver roka prebiehal v znamení volebnej kampane v miestnych skupinách. Preto nie div, že sa počas diskusie veľa hovorilo o prípravách k IX. zjazdu našej Spoločnosti, ktorý by sa mal konať na jar t.r. V tomto kontexte krajania prizvukovali o.i. potrebu lepšej prípravy miestnych schôdzí, keďže s často uskutočňujú v druhom termíne a za nízkej frekvencie členov.

Školstvo už tradične patrí k najviac diskutovaným tématom. Nemohlo byť ináč ani na porade, kde jej účastníci poukazovali na nevyhnutnosť zvýšenia počtu žiakov navštěvujúcich hodiny slovenčiny, keďže ich stav už dlhší čas stagnuje. V hodnotení krajanov väčšina škôl prakticky nič nerobí pre propagovanie slovenskej výučby. Preto hlavná úloha v rozvoji slovenského školstva spočíva na miestnych skupinách KSSČaS a krajanských rodičoch. Treba začať doma, v rodinách, národnou výchovou detí. Je to totiž najúčinnejší spôsob, ako zastaviť proces ich odnárodňovania - zdôrazňovali krajania.

Hovoriac o školstve viacerí diskutujúci vyjadrovali obavy o budúcnosť materinskéj výučby v súvislosti s plánovaným prechodom škôl pod správu gmín. Ako príklad negatívneho vzťahu gminných úradov k slovenskému vyučovaniu uvádzali dodnes nevyriesený problém nultej triedy v Novej Belej.

Hodne pripomienok mali účastníci porady i k náboru kandidátov na stredné a vysoké školy na Slovensku. Zdôrazňovali, že o štúdium na Slovensku sa môže uchádzať iba krajanská mládež s dobrým prospechom, bezpodmienečne zdržaná v našej Spoločnosti. V súvislosti s tým navrhli vytvoriť pri ÚV komisiu, ktorá by posudzovala jednotlivé prihlášky, samozrejme po konzultácii s miestnymi výbormi KSSČaS.

Slovenské bohoslužby sa v súčasnosti odbavujú v šiestich obciach na Spiši a v jednej na Orave. Preto mnohých krajanov zaujíma otázka, kedy budú zavedené aj v ostatných farnostiach, kde žijú naši krajania. Odvolávali sa pritom na prísľub ich postupného zavádzania uvedený v liste kardinála Franciszka Macharského býv. premiérovi Slovenskej republiky Jánovi Černogurskému. Keďže sa vec značne preťahuje, krajania

navrhovali vyslať do metropolitnej kúrie delegácie z jednotlivých farností, ktoré by zároveň upozornili na prípady svojvoľného odstraňovania slovenských nápisov a iných pamiatok v sakrálnych objektoch.

Tak ako na iných krajanských stretnutiach, aj na porade Života odznala požiadavka týkajúca sa zavedenia dvojitého občianstva. Krajania ju zdôvodňovali medziiným tým, že sa slovenského občianstva nikdy nevzdali, ale im ho násilne odňali po pripojení k Poľsku severného Spiša a hornej Oravy.

To sú len niektoré témy z bohatej diskusie na porade. Preto iba spomeňme, že sa ešte hovorilo o probléme dvojjazyčných nápisov na školách, obchodoch a iných verejných budovách, kritizovalo sa zdaňovanie krajanov na Orave, ktorí prenajímajú miestnosti na klubovne Spoločnosti. Krajania s nádyhom hrdosti hovorili o nových miestnych odboroch Matice slovenskej a Spolku sv. Vojtecha, ktoré vznikajú v jednotlivých obciach na Spiši a Orave. Píšeme o tom podrobnejšie v správach z volebných schôdzí, kde sa o tejto problematike široko diskutuje.

J.Š.

Ž. Chalupková a F. Pleva sa zamýšľajú nad diskusnými príspevkami

"Život je lepší s plným žalúdkom", - smeju sa šikovné krempašské kuchárky

DONALD HONIG

PRÁZDNA IZBA

Brána v pántoch nepríjemne zaškrípala. Muž sa zastavil a pozrel sa na siluetu domu v tmavej noci. Napadlo mu, že ešte asi nespí, alebo ju prebudiло vŕzganie brány. Vlastne, na tom už ani veľmi nezáležalo. V ostatnom čase mnohé prestávalo byť dôležité.

Odomkol dvere a vošiel do domu. Bolo tam ticho. Po chvíli váhania vykročil ku schodom.

Ani nastačil položiť nohu na prvý schod, keď sa v tme ozval jej hlas:

- William!

Strhol sa, ako zasiahnutý bleskom. Prstami mocne zovrel zábradlie.

Presne vedel, kde sa nachádza: za veľkými stojacimi hodinami, napravo od dverí. To bola jej obľúbená skrýša, tam naňho čakávala, keď sa vrácal neskoro domov. Vedel to, a predsa sa vždy mykol, keď naňho zavolaťa.

- Prečo sa vždy skrývaš v tom prekliatom kúte? - skríkol nahnevane. - A keď už si na nohách, mohla by si aspoň začať.

- Prečo? Prečo by som mala rozsvietiť? - povedala vyzývavo.

Hlas znel z tmavého kúta, ale William si ju vedel dokonale predstaviť: hranatá tvár, tenké pery a úzke šrbiny očí s tvrdým, nemilosrdným pohľadom.

- Však aj ty robievaš všetko potme! - odvetila.

- Ellen, preboha, nezačínaj!

- Keď sa mi chce, tak budem. Znovu a znova. Tisíckrát, dvetisíckrát, dokiaľ sa budeš takto správať.

- Alebo kým od teba neodídem.

- To nikdy neurobiť...

Dostali sa k zvyčajnému bodu konverzácie. Pokračovanie dobre poznal. Ona povie: ak ma opustíš, kam sa podeješ? Žiješ predsa iba z mojich peňazí, kvôli ktorým si si ma vzal. Ja som sa ťa ujala, lebo som ti dôverovala a milovala som ťa.

- Prestať! - okríkol ju.

Vykročil k nej a napriek hustej tme vycítil, že sa ho bojí. Vystrašil ju jeho rozhodný krok.

- William! - vykrikla prestrašene. - William, nie!

Zápasili potme vedľa starožitných hodín. Niekolkokrát do nich narazili, ale hodiny tikali ďalej.

Ellen chcela kričať o pomoc, ale márne. Z hrudla jej nevyšiel ani hlások. Potácali sa po izbe ako v dajakom grotesknom tragickom valčku. Jej odpor chabol, až napokon celkom prestal.

Pomaly uvoľnil zovretie, položil ju na dlážku a odtiahol sa od nej. Telo mala nehybné a vyžarovalo z neho zvláštny pokoj...

Odvrátil pohľad od mŕtvej, vošiel do salónu, stiahol rolety a rozsvietil. Vyzlikol si sako, posadil sa do kresla a zapálil si cigaretu.

Fajčil a premýšľal o tom, čo správi.

Napokon vstal a pobral sa do pivnice. Bez

väčšej námahy vypáčil dve betónové dlaždice a pustil sa do kopania...

Keď bol s prácou hotový, vonku sa začalo brieždiť. Zvyšnú hlinu rozsypal po záhrade a dlaždice uložil na pôvodné miesto. Na prvý pohľad vôbec nebolo poznáť, že sa s niečím hýbal a že pod dlaždicami leží Ellen...

Najťažšie ho ešte len čakalo. Suseda sa budú vypytovať, kde je Ellen. Bude si musieť vymyslieť nejakú historku. Naštaste, Ellen nebola spoločenská a iba zriedka navštevovala susedov. Hanbila sa, že jej muž často nebyva doma a domnievala sa, že sa susedia dopočuli aj o jeho častých neverách. To, samozrejme, nebola pravda. Čoraz väčšmi sa uzavieraťa do seba. Skrátka, Elleninu neprítomnosť si spočiatku nik nevšimne.

Jej príbuzným by mohol napiisať, že je chorá. Musí byť ale opatrny, aby ich veľmi nevystrašil. Mohlo by im napadnúť, že ju prídu navštíviť. Po čase im obozretne dá smutnú správu o jej úmrtí.

Prešli dva dni. Na tretí si uvedomil, že od tej noci, čo zabil Ellen, ešte nevyšiel z domu. To by niekomu mohlo byť podozrivé. Musí nabrať odvahu a správať sa normálne.

Práve sa chystal odísť, keď zazvonil telefón. Bol to mäsiar. Spytoval sa, prečo si pani neprišla po objednané mäso. Vari sa niečo prihodilo?

- Všetko je v poriadku, - odvetil. - Moja pani sa necítí dobre.

Keď položil slúchadlo, spomenul si na svoje slová. Povedal "všetko je v poriadku" a potom dodal "pani sa necítí dobre". Musí byť opatnejší pri tom, čo hovorí!

Tak či onak, musí konečne von. Rozhodným pohybom otvoril dvere a vyšiel na dvor. Okamžite sa mu zlepšila nálada.

- Dobrý deň, pán Brown!

Div neomdlel od prekvapenia. Obrátil sa. Zo susedného dvora ho zavedavo pozorovala susedka, tučná, neforemná žena.

- Ako sa má pani Brownová? Nevidela som ju celé týždne.

Oh! Nebezpečná situácia! Uplynuli iba tri dni a táto osoba spomína týždne. Už len to by chýbal, aby si susedky začali medzi sebou šepkať.

- Moja žena sa necítí najlepšie...

- Mohla by som vám v niečom pomôcť?

- Nie, dákujem.

- Zavolali ste k nej lekára?

Susedka si ho akosi skúmavo prezerala. Má vari nejaké pochybnosti? Pravdaže, určite nemyslí na vraždu, pravdepodobne jej napadlo, že svoju ženu zbil. Všetečná bosorka!

- Pravdaže, milá pani. Lekár povedal, že potrebuje oddych... a absolútny pokoj.

- Mohla by som ju navštíviť? Navárim jej dobrú polievku.

- Nie, dákujem, - vykrikol a iba s námahou ovládol paniku. - Ja ju opatrujem dobre, nemusíte si robiť starosti.

- Ale musíte predsa chodiť do práce...

Teda predpokladá, že je zamestnaný, ale dokedy mieni strkať nos do jeho súkromných vecí? Musí tomu urobiť rázny koniec.

- Vezmем jej ošetrovateľku, - povedal. Slová mu vyleteli skôr, než si uvedomil ich dosah.

Susedka sa usmiala. Srdečne, bez štipky pochybností. Jeho posledné slová mali priam zázračný účinok. William jej úsmev vrátil.

Vošiel do domu, zamkol za sebou dvere a začal si pripomínať rozhovor na dvore, slovo za slovom. Zmienil sa o ošetrovateľke. Čo teraz?

Vlastne, možno to ani nie je zlý nápad. Nemusí to byť ošetrovateľka. Stačí, keď prijme gazzdinú, ktorá bude variť a udržiavať v dome poriadok, kým je Ellen "priprútaná na lôžko". Tá žena vlastne ani nemusí Ellen vidieť. Stačí, keď jej povie, že manželka je ľahko chorá a na príkaz lekára k nej môže chodievať iba manžel.

Načas by to bolo celkom priateľné riešenie. Neskôr sa ukáže, čo dalej.

Ešte v ten deň dal do novín oznam: "Hľadám dôveryhodnú osobu, ktorá by sa počas manželskej choroby starala o domácnosť..."

* * *

Nasledujúci deň zaklopala na dvere vysoká bledá žena, celkom pekného zovňajšku s veľkými svetlými očami. V ruke držala noviny a predstavila sa ako Betty Calvetová.

Dohodli sa na podmienkach.

Betty bola rozvedená a s prácou tohto druhu už mala skúsenosti. Bývala na opačnom konci mesta. Na jeho otázky odpovedala stručne, väčšinou iba "áno", "nie".

- Dokážete udržiavať dom v poriadku?

- Áno. Ak bude potrebné, môžem robiť aj ošetrovateľku.

- Nie, nie! Pani Brownová potrebuje absoľutný pokoj. Lekár prichádzza raz týždenne. Viete, musela sa podrobniť istej delikánej operácií.

- Chudera! - povedala Betty súcitne.

- Je veľmi, veľmi zoslabnutá, - doložil so sklopeným pohľadom.

Betty Calvetová bola prijatá. Prichádzala ráno a ostávala v dome do štvrtej popoludní. Udržiavaťa čistotu iba v prízemí a pripravovala jedlo pre nemocnú. William ho nosieval na poschodie do spálne svojej ženy.

Jedlo, pravdaže, zjedol sám. Potom sa vrácal dolu schodmi s prázdnymi taniermi.

- Moja žena vráví, že ste výborná kuchárka, pani Calvetová.

- Ďakujem, pane.

Začal si svoju gazzdinú pozornejšie všímať. Mala naozaj príatlívny zovňajšok. Niekolkokrát zachytil jej pohľad: bolo zrejmé, že má s ním súcit.

Tak to šlo prvý týždeň, druhý... Každé ráno i popoludní vystupoval po schodoch a niesol podnos s jedlom. Občas povedal v izbe zopár vied. Predstieral rozhovor, aby Betty počula, že sa zhovára s nemocnou.

Betty odchádzala každé popoludnie o štvrtej.

Jedného dňa ju odprevadił na autobusovú zastávku.

- Čo povedal lekár? - opýtalas. - Je nejaká nádej?

- Medzi nami, neverím, že sa z toho dostane.

Celý deň iba hľadí na jeden bod do steny a nepovie ani slovo.

- Chúda. Ale ľutujem aj vás, pán Brown. Samota je hrozná. Ja to poznám.

- Možno by sme si my dvaja celkom dobre rozumeli, - povedal William neočakávane.

Predpokladal, že Betty zareaguje odmietavo, ale ona jednoducho navrhla:

- Možno by sme mohli niekedy večer zájsť spolu do kina. Aj vám by sa zislo trochu rozptýlenia.

- Máte pravdu, - pritakal s úsmevom.

Od toho dňa každý večer prichádzala "istá susedka", aby "chorej robila spoločnosť" a oni dvaja chodievali von.

Mimo svojej služby sa Betty Calvetová správala oveľa uvoľnenejšie. Trávili spolu príjemné večery. Zašli spolu do kina, kaviarne, alebo zatancovať si. Potom ju William odprevádzal domov.

- Keď som s tebou, zdá sa mi, že mám iba dvadsať rokov, povedal istého príjemného večera.

- Ja sa cítim takisto.

- Je vari niečo zlé v tom, čo robíme?

- Nie. Aj my sme ľudia, aj my máme právo na život.

- Ako dlho sa ešte bude trápiť úbohá pani Brownová?

- Neviem. Nie je jej lepšie, ale ani horšie.

- To môže trvať donekonečna...

* * *

William si myšiel to isté, ale nazdával sa, že je to tak najlepšie.

Pochopiteľne, ustavične rozmyšľal nad nejakým východiskom. Mohol by rozchytiť, že Ellen zomrela, ale z toho by vznikli nové problémy. Pohreb by sa nemohol uskutočniť v tajnosti a potreboval by k tomu lekárské potvrdenie o úmrtí. Nepríjemná komplikácia!

Tieto myšlienky sa mu rojili v hlave, keď chodil na poschodie s podnosom jedla. Zamkol sa v práznej izbe a mechanicky prežíval, dívajúc sa von oknom, ponorený do svojich úvah.

Zrazu dostał nápad: Ellen by mohla nahradíť Betty. Nájde spôsob, ako Betty zneškodniť a vydávať ju za svoju ženu. Príbuzných môže vyrozumieť až po pohrebe.

V tom prípade by po Ellen zdedil celý majetok.

Celkom lákavé riešenie. Bude si však musieť dobre premyslieť každú maličkosť.

Zišiel do kuchyne s prázdnymi taniermi.

- Jedla? - opýtala sa Betty.

- Áno, - odpovedal dívajúc sa na ňu akýmsi novým pohľadom.

- William, - máš ma naozaj rád?

- Pravdaže, veď vieš. Práve som o tebe premýšľal.

- Keď ona... keď odíde, budeš ma milovať aj potom?

- Viac, než predtým.

- Bude to už čoskoro, William.

- Čo... čo bude?

Betty sa pozrela na prázdne taniere a potom prenesla pohľad na Williama.

- Dnes som pridala do jedla trochu jedu, dosť na to, aby ukončil trápenie tej úbožiačky.

William zbledol a v tom istom okamihu pocítil akési krč v žalúdku...

Mal ešte dosť času na to, aby ju nazval hlupáčou. Po chvíli skonal, zvijajúc sa na dlážke pred zhrozeným pohľadom Betty.

Zmizol v podpalubí a ja som počul, ako sa prehrába medzi nástrojmi. Keď sa konečne vrátil hore, v ruke mal niekoľko skrutkovačov a vo vrecku nohavic pochrámované kombinované kliešte. Na palube nerohodne zostal stáť.

- Kadiaľ mám ísť?

- Ustavične rovno, - povedal som mu. Vedel som, že široko-daleko nenájde nič, len piesok a vodu. - Stále smerom na východ, - zdôraznil som.

Vyzul si topánky a skočil do plytkej vody. Pozeral som sa za ním, kým po niekoľkých krokoch nezmizol v hmle.

Po chvíli začal povievať ľahký vánok a časom zosilnel. Vietor postrčil Monu z plytčiny späť do hlbšej vody a pomaly ju hnál ďalej na šíre more. Spozoroval som, že prichádza príliv. Videl som, ako sa otec začal stavať na nohy. - To nesmieš urobiť, - povedal vysilene. - Utopí sa, príliv ho zmetie.

Otec naštartoval motor a Monu manévroval k plytčine. Na niekoľko minút sme v roztrhutej hmele uvideli mužovu červenú tvár. Násilník si uvedomil, že nemôže ísť ďalej, vysúkal si nohavice a začal sa brodiť k nám. Motor prestal pracovať a Monu opäť vietor začal hnáť späť na more.

- Pozri sa, čo sa stalo! - prikázal mi otec.

Vrhol som sa do strojovne. Silne tam zapáchala nafta.

- Roztrhol vedenie pohonných látok, - oznamil som otcovi. - Nemáme naftu.

- Ponáhľajte sa, - kričal otec k plytčine, - plávajte!

Vtedy už muž stál po prsia vo vode. Posledný raz som začul jeho hlas:

- Neviem plávať!

Vtom sa zdvihol vietor. Nad plytčinou sa znova spustila hmla a voda stúpala a stúpala. Potom sme už nič nevideli, len hladké, sivé more...

HARALD DAHLSEN

PRÍLIV

V prístave Cuxhaven sa z hmly zrazu vynoril zavalitý muž s červenou tvárou a v ruke s pištoľou. Teraz stál na našej štrnásťmetrovej jachte ako strašidlo a ohrozoval mňa i môjho otca.

Otec pohol perami: - Čo od nás chcete?

- Podnikneme cestúčku po mori, - odpovedal chlap s tupým ksichtom. - Vy budete navigovať a ja vám hovorí, kam. Jasné?

Otec pokrútil hlavou. - V tejto hmele nie!

Surovec pristúpil ku mne a pritisol mi pištoľ pod bradu. Bez slova vyčkával, kým otec odiaviaže lod' a naštartuje motor. Ja som sa neodvážil ani pregľgnúť.

Čln sa pohol. Otec stál na kapitánskom mostiku pri kormidle.

- Tak kam? - spýtal sa bezfarebne.

Pištoľ pod mojou bradou skfzla nižšie. - Zatiaľ rovno, - prikázal ksicht a vopchal pištoľ do vrecka.

- Ak pôjdeme priamo, dôjdeme na Helgoland. - Mne by sa to hodilo, - poznamenal otec.

Nebola to príjemná plavba. Hmla bola taká hustá, že sme nedovideli ani provu lode.

- Pôjdeme rovno a potom ma vysadíte niekde, kde svet je ešte v poriadku, na tichom, opustenom pobreží, - vyhlásil nevitaný návštěvník.

- Dobre, - súhlasil otec. - Ale taká dlhá plavba potrebuje množstvo pohonných látok. Čo bude s nami, keď zostaneme stáť na šírom mori?

- Otec, - skríkol som.

- Neboj sa o mňa, dostanem sa z toho. Dones mi nejaký uterák.

Bežal som do kajuty a vrátil sa s čistým uterákom. Otec si ho vopchal pod košeľu na nie celkom bezvýznamnú ranu.

Musel som prevziať kormidlo. Naďlastie, hoci som mal ešte len pätnásť rokov, otec ma už všeličo naučil.

Červený ksicht sa postavil za mňa. Nechá nás tento zločinec žiť?

- Mňa neošudíte, - vyhlásil. - Keď sa dostanem na pevninu, zorganizujem si bezpečnú cestu a už ma nadarmo budú hľadať.

Po štyridsiatich minútach predok člana zaškripal o dno. Zastavil som stroj. V hmele nebolo veľa vidieť, len kus mokrej, kamenistej plochy, viac nič.

- Je to primerane opustené miesto? - spýtal som sa.

- To si myslíš ty! - Opäť vytiahol pištoľ a pažbou zbrane rozbil vysielačku. Naša jachta Mona zostala nemá.

- Potrebujem vaše nástroje, - hundral muž. - V prípade nádzore otvorím auto aj holými rukami, ale so "želiezkaní" to ide rýchlejšie.

BLAHOŽELANIA REDAKCIÍ

Do Nového roku prajem veľa zdravia, šťastia a Božieho požehnania všetkým redaktorom Života, ako aj našim krajanom zo Spiša, Oravy, Slovenska i celého sveta.

Pozdravujem aj všetkých krajanských kňazov, kaplánov a vikárov zo Spiša, Oravy a Slovenska a želám im veľa trpezností v ich obetavej práci.

Veľa šťastia!

JOZEF MIRGA

*

Šťastný Nový rok!

Priebež Vám všechno najlepší, mnoho úspechů a radosti, až Život vydrží ďalších sto let!

Náš krajanský časopis už pôsobí viac než 35 let, což predstavuje dobu 2 generácií. Rostou s ním naše děti i vnoučata. Doufám, že úroveň časopisu Život bude ještě lepší, a že to s ním bude ako v té české písničce:

"Čtěte lidičky ty naše straničky,
když každá stranička je jako kyticá,
až se ta stranička strati,
tak ji už nebudem mít,
všecko zahyne,
všecko s ní pomine,
potom už nebudem žít."

Tak dále přátelé! Pište pro nás ty straničky!
S pozdravem

ZENON JERSAK

NAŠE HISTORICKÉ PAMIATKY

V poslednom čase sa o nich veľa hovorí a píše, najmä v súvislosti s ich ohrozením. Máme a presnejšie mali sme ich na Spiši a Orave hodne, tak v oblasti duchovnej, ako aj materiálnej kultúry. Je to skrátka dedičstvo našich predkov. Vyskytujú sa v architektúre, v našich starých domoch, patria k nim i naše spišské či oravské kroje, staré slovenské náписy, hospodárske náradie a zariadenie domácnosti, staré písomnosti a umelecké predmety, pamätníky na cintorinoch a pod. Vari najviac sa ich zachovalo v našich kostoloch, kaplnkach a iných sakrálnych objektoch.

Pojem "zachovalo sa" už nie je aktuálny, lebo mnoho z týchto historických a kultúrnych pamiatok v posledných rokoch zmizlo a ďalšie sú väčšie ohrozené. Nedávno som v Živote číhal o dvoch takýchto prípadoch. V Repiskách vybudovali novú, modernú kaplnku, v súvislosti s čím zbúrali starú, možno vyše storočnú, teda majúcu nepochybne historickú hodnotu. Druhý prípad sa udial v Podviku na Orave, kde počas opravy miestneho kostola odstránili z jeho veže starý, dvojramenný, cyrilometodský kríž, symbol významných vierozvestcov a slovenskej vzájomnosti. Až sa nechce veriť, že sa našiel barbar, ktorému takáto pamiatka prekážala a tak ju dal odstrániť. Chcel by som sa spýtať, kde bol vtedy administrátor farnosti, kde bola cirkevná rada?

Počul som sice jedno z vysvetlení, že vrah kríž bol zhodzavený a hrozil spadnutím. Nie je to žiadny dôvod, lebo v takomto prípade ho bolo treba, ako historickú pamiatku, zreštaurovať. Mne sa zdá, že pravou príčinou zničenia bolo to, že symbolizoval našich slovenských predkov a to na niektorých ľudí pôsobí ako červená plachta na býka. Preto sa zničili aj ďalšie pamiatky, preto sa robia na nás nátlaky budlo v niektorých úradoch, alebo na poli náboženskom, školskom a pod.

Pamäť má si istú prihodu z prvých mesiacov po skončení druhej svetovej vojny, keď naše obce opäť pripojili k Poľsku. Po odchode slovenských kňazov sme v našej obci ešte nemali prideleného farára a tak našu farnosť obsluhoval poľský rehoľný kňaz, františkán. Boli práve ročné, keď počas sv. omše niekoľkočlenná skupina farníkov začala zrazu spievať poľskú pieseň, kym všetci ostatní spievali po slovensky. Kňaz očervenel, zhodil liturgické šaty, postavil sa pred oltár a zvolal: Ludia, rúhate sa Bohu! A odišiel, nielen z kostola, ale vôbec z obce. Nemohol znieť slovenský spev v kostole. Nikdy na to nezabudnem.

Vráime sa však k našim pamiatkam. Mali sme v našich kostoloch krízové cesty so slovenskými nápismi, nezriedka veľmi staré. Po vojne boli skoro všetky postupne odstránené a nahradené poľskými. V istej obci sa to uskutočnilo doslova bleskove, aby veriaci nemohli zakročiť. Ak to tak ďalej pôjde, všetky slovenské pamiatky budú s požehnaním administrátorov farností z našich kostolov odstránené. Nie je to cesta k porozumeniu a jednote, ku ktorej sa vyzýva v kázniciach - sмиem pochybovať, či úprimne.

Prípadmi ničenia pamiatok mal by sa zvlášť zaoberať vojvodský konzervátor a Pamiatkový úrad v Nowom Sączi. Žiaľ, svoje povinnosti v tejto veci si podľa mňa vôbec neplnia. Číhal som kdeľsi, že prednedávnom boli v nedekom kostole objavené staré maľby z minulých storočí, ktoré majú byť zreštaurované. Taktôľ sa malo pristupovať aj k podvŕšianskemu krížu budú spomínaným zničeným slovenským nápisom. Vedľa všetkých pamiatok, bez ohľadu na ich pôvod, majú predsa svoju hodnotu, ktorú treba zachovať pre budúce pokolenia. Nehľadiac na národnostné aspekty, mali by to všetci rešpektovať.

A.B.

KEDY SA VRÁTI KRÍŽ V PODVLU?

Donedávna sa veľa hovorilo a písalo o odstránení dvojramenného kríža z farského kostola v Podviku. Problém samozrejme nezmizol. Písem o tom v mene farníkov z Podvika, Podsmia a Harkabuza, ktorí by chceli vedieť, kedy sa toto cyrilometodské znamenie a súčasne cenná historická pamiatka vráti na pôvodné miesto, teda na vežu kostola. Chcel by vedieť, preto tento kríž začal zrazu komus prekážať, hoci predtým toľké roky nikomu nevadil, bol pre mladých informáciou, ukazoval im cestu a

sprítomňoval postavy veľkých slovanských vierozvestcov, ktorí sa tak významne zapísali v dejinách Kristovho učenia a Cirkvi.

Chceli by sme vedieť, s kym konzultoval odstránenie kríža jeho iniciátor a prečo nezasiahol vojvodský konzervátor, ktorý predsa o plánovanej oprave kostola musel vedieť. A predovšetkým my, veriaci z tejto farnosti, ako dedičia po našich predkoch by sme mali vedieť, či sa vari zdedený kríž nezhoduje so súčasným náboženstvom v Poľsku? Nezdá sa nám, aby šlo len o vymazanie z pamäti staroslovanskej historickej pamiatky, za čo na dôvažok zaplatili veriaci, ale bola to vopred zaplanovaná akcia, namierená proti Slovákom na Orave. Podobných príkladov je ostaňte viac. Spomeniem trebárs kaplnku v Jablonke-Matogoch, kde bol starý slovenský nápis: Sv. Ján Nepomucký oroduj za nás. Jednej noci ho ktosi zamaľoval a nahradil latinským nápisom - akiste z jediného dôvodu, aby tam nebolo nič slovenské.

K týmto incidentom by snáď ani nedošlo, keby ich iniciátori zistili skôr mienku farníkov, či si zmenu želajú alebo nie. Bolo by to spravidli veľjá a nedošlo by ku konfliktom.

Ešte na jednu vec by som chcel upozorniť. Vo viacerých novinách, časopisoch a rôznych publikáciách sa často stretávam s pomenovaním "poľská Orava" alebo "poľský Spiš" a neviem pochopiť, prečo sa to tak prízvukuje. Vedľa na Slovensku je väčšia časť Oravy bud Spiš a tam sa nepíše ani nehovorí "slovenská Orava" alebo "slovenský Spiš". Zdá sa mi, že je to akýsi komplex. Prízvukovaním "poľská" sa historická celistvosť Oravy alebo Spiša aj tak nenaruší.

F.H.

PÁRAČKY, ALEBO "LÚPAČKY"?

Jeseň poskytuje veľa vhodných príležitostí na zorganizovanie tradičných krajanských stretnutí. Môže nimi byť Ondrejský večierok, Mikuláš, Páračky, či Katarína. MS KSSČaS na Sliezsku si tentokrát vybrala tradičné páračky. Okrem zábavy a rozptýlenia, sme si my, účastníci tohto podujatia, mohli zaspomínať na pekné dedinské zvyky z Oravy a Spiša.

Na piateľské rozhovory, pohostenie, páračky i tancovačku pri poriadnej harmonike bolo miesto dosť, pretože jeden z krajanov nám ochotne sprístupniť celé poschodie v novopostavenom dome. Horšie to už bolo so zabezpečením peria. V mestách žije neúrekom záhradkárov, ale husi žiaľ chýbajú, a tak sme perie zamenili na fazuľu. Miesto tradičných páračiek sa uskutočnili tradičné "lúpačky" fazule. Prázdne strúčiky fazule sme vyniesli na cestu, ako sa to robieva so zbytočnými časťami peria. Na Spiši a Orave má celá dedina právo vedieť, kde a kedy sa uskutočnili páračky. V našom prípade sa to dozvedeli susedia.

Čo dodať na záver? Nuž, na "lúpačkách" sa vytvorila príjemná rodinná atmosféra, pretože sa ich zúčastnili škôlkári, školáci, dospelí i dôchod-

covia. Okrem tancovačky si "športovci" mohli zahrať i stolný tenis.

Podarilo sa nám utužiť krajanské vzťahy, porozprávali sme sa, pozabávali a posomínali na staré časy. Teraz budeme všetci netrpezlivо očakávať ďalšie pekné krajanské stretnutie.

BRONISLAV KNAPČÍK

SPOLOČNOSŤ POĽSKO-SLOVENSKO

V polovici min. roka vznikla vo Varšave Spoločnosť Poľsko-Slovensko (Towarzystwo Polska-Słowacja), ktorá bola 25.6.93 riadne zaregistrovaná na vojvodskom súde. Jej predsedom sa stal známy poľský spisovateľ, prekladateľ a popularizátor slovenskej literatúry Zygmunt Wójcik a generálnym tajomníkom známy varšavský novinár pôvodom zo Spiša, krajan Ján Griglák (oba sú členmi miestnej skupiny našej Spoločnosti vo Varšave).

Myšlienka založiť takúto organizáciu zrela už dlhšie. Spoločnosť hodlá združovať hlavne ľudí z oblasti kultúry - spisovateľov, prekladateľov, novinárov, ale aj historikov, politikov a.o., ktorí chcú pôsobiť v prospech zblížovania našich národov - poľského a slovenského, najmä na kultúrnom poli. V stanovách Spoločnosti sa o.i. hovorí, že k jej úloham patrí najmä prispievanie k rozvoju dobrých susedských vzťahov a priateľstva, hospodárskej, vedeckotechnickej, kultúrnej a športovo-turistickej spolupráce a obchodnej výmeny, podporovanie spoločných iniciatív v týchto oblastiach a šírenie pravdivých informácií o Slovensku.

Spoločnosť má zatiaľ vyše 30 členov, ale chce založiť svoje pobočky aj v Katowiciach, Kielcach, Bielostoku a Krakove a vydávať informačný bulletín. Nateraz pracuje bez dotácií a svoju činnosť zabezpečuje len z členských príspevkov. (j.s.)

O MENŠINÁCH V ÚSTAVE PR

V zasadacej sieni krakovskej radnice sa 5. decembra konala celopoľská porada centrapravice, venovaná návrhom novej Ústavy Poľskej republiky. Zúčastnil sa jej aj predseda krakovskej miestnej skupiny KSSČaS Jerzy M. Božyk, ktorý počas diskusie o.i. povedal, že Poľsko je mnohonárodnostným štátom, čo musí byť zdôraznené v novej Ústave. Poliaci však už dnes musia radikálne zmeniť svoj vzťah k národnostným menšinám, lebo ináč sami zburiať to, čo sa buduje. Majú im pomáhať pri zveľaďovaní národného kultúrneho dedičstva, aj keby kvôli tomu musel štát hlbšie náriēť do štátnej pokladnice. Ide o to, aby príslušníci národnostných menšíň boli hrdí na poľské štátne občianstvo, aby ho nechápalí ako niečo, čo im bolo nasilu vnútrené. Ako negatívny príklad J. Božyk uviedol násilnú polonizáciu krajánov na

Spiši a Orave, najmä mládež. Pripomienky J. Božyka mali na porade priaznivý ohlas.

M.M.

KRAKOVSKÁ KRONIKA

Miestna skupina KSSČaS v Krakove usporiadala 30. novembra v súťaži ÚV ondrejský večierok. Pri náladovej hudbe, záuskoch domácej výroby a občerstvujúcich nápojoch sa krakovskí krajania príjemne zabavili, pobesedovali si a zaspomínali na uplynúvajúci rok. Vyvrcholením večierka bolo tradičné liatie vosku, samozrejme cez klúčovú dierku, ktoré pripravila redakcia Života. Zábavy bolo neurekom, každý chcel vedieť, čo ho čaká na budúci rok. Napr. naše krajanky čakajú v budúcnosti zaujímavé cesty, keďže tuhnúci vosk sa im formoval do podoby rôznych svetadiel, štátov, ostrovov a pod.

O týždeň neskôr mala miestna skupina v Krakove riadne zasadanie, na ktorom si krajania - po vyčerpaní programu schôdze - premietli niekoľko videofilmov. Sprístupnil im ich americký konzulát v Krakove.

J.M.B.

FOND KRAJANSKÉHO MÚZEA V BRATISLAVE

Pracovníci Krajanského múzea v Bratislave pripravujú výstavu o Slovácoch žijúcich v Poľsku. Táto náročná činnosť súvisí so zbieraním dokumentov a predmetov, ktoré sú dôkazom slovenskej svojbytnosti na území Poľska. Všetky tieto materiály sústredí Fonds Krajanského múzea.

Bez našej pomoci sa však odborníci v Bratislave nezaobídú. Čo ich zaujíma? Všetky dokumenty súvisiace so školstvom na Spiši a Orave - od najodfahlejšej minulosť až po súčasnosť, vrátane obdobia Slovenského štátu. Môžu medzi nimi byť fotografie žiakov, maturitné tablá z Jablonského lycea, vysvedčenia, slovenské školské učebnice, prípadne aj poľské, fotografie starých školských budov, a pod. Odborníci sa ďalej zaujímajú o veci, ktoré súvisia s náboženským životom krajánov - od najstarších čias až po súčasnosť. Môžu nimi byť slovenské modlitebné knižky, sväté obrázky so slovenskými nápismi, fotografie zo svätého prijímania, birmovky (najmä staršie), pohľadnice kostolov na Spiši a Orave, fotografie z púti do Levoče i Čenstochovej, prípadne listy - prosby o zavedenie slovenského jazyka do kostolov, pamiatky z cintorínov a iné. Vedcov zaujímajú aj staré rodinné a svadobné fotografie, staršia korespondencia, fotografie vystáhovalcov z Ameriky (čím staršie, tým hodnotnejšie), občianske dokumenty krajánov - rodné, sobášne i úmrtné listy, závete, obchodné zmluvy, staršie legitimácie

členov našej Spoločnosti, vyznamenania krajánov, a pod.

Národopisci veľkú pozornosť venujú i predmetom, mužským a ženským krojom, alebo časťam iných odevov, pracovným (najmä tradičným poľnohospodárskym a remeselníckym) nástrojom. Tieto veci môžu predstavovať tú časť obsahu Fondu Krajanského múzea v Bratislave, ktorá sa týka Slovákov žijúcich v Poľsku.

Všetky podobné predmety môžu záujemci odovzdať, predať alebo požičať. Tí, ktorí môžu prispieť konkrétnou pomocou k vykresleniu obrazu Slovákov žijúcich v Poľsku, nech sa obrátia na M. Hurtajovú, pracovníčku Krajanského múzea v Bratislave. Adresa: 811 05 Bratislava, Štefánikova 25, Krajanské múzeum v Bratislave. Možno pre niektorých bude jednoduchšie priniesť, alebo poslať veci na ÚV našej Spoločnosti.

Vec Krajanského múzea v Bratislave nám nemôže byť fahostajná; mala by vyvolať ozvenu v srdci každého krajanu, či krajanky v Poľsku.

BRONISLAV KNAPČÍK

HALÓ, TU JURGOV!

Takto, alebo aj - tu Repiská či Čierna Hora, sa môžu ozvať naši krajania do slúchadiel svojich telefónov v celej gmine Bukowina Tatzańska.

To, že sa časy zmenili na "lepšie" vidieť aj v telekomunikácii. Budúci účastníci, ktorí majú žiadosti o telefón podané už pred 14. rokmi sa konečne dočkali - a to nie v mestskej metropole, ale na dedine. V jeseni m.r. boli zavedené posledné telefóny v gmine a začalo sa účtovanie. Medzi kým? Medzi správou telekomunikácií a organizačnými výbormi v 5 dedinách Bukowiny Tatzańskiej. Bol to totiž jediný spôsob ako sa dostať k telefónu. Uchádzači o vysnívaný telefóny apárat si založili organizačné výbory, nad ktorými stál jeden spoločný výbor. Ten koordinoval prípravné práce. Od každého vyzbierali vklad 4,5 milióna zlých, za čo kúpili káble a iný potrebný materiál. Výkopové práce si uchádzači robili svojpomocne a to ešte na jar 1992. Tu problém neboli. Horšie to už bolo s monopolou inštitúciou, ktorá si diktovala svoje termíny a tým sa práce zdržali. Zdá sa, že je však už všetko v poriadku, po dedinách prebiehajú likvidačné schôdze, ktoré ukážu, koľko to každého bude stať. Správa telekomunikácií preberá celé zariadenie do svojho majetku - uhradí výdavky za materiál a prípadný preplatok vyúčtuje účastníkom v telefonických rozhovoroch (za ktoré nebudú určitý čas platiť).

Po nie najlepších skúsenostach s poľskými telefónmi ma prekvapuje spokojnosť Jurgočanov, ktorí tvrdia, že spojenie majú dobré. Vďaka modernej automatickej centrále, ktorú si kúpili a taktiež novej centrále v Zakopanom (pozostatok po Univerziáde) sa môžu dovoliať do celého sveta.

O tom, že o takéto službe je stále väčší záujem svedčí aj počet zavedených telefónov v Jurgove, kde je na 220 domov až 80 telefónov.

V.J.

BANSKOBYSTRICKÝ

DŽENTELMEN

V júli 1993 sa v Banskej Bystrici na Univerzite Mateja Bella uskutočnil kurz pre učiteľov slovenčiny zo zahraničia. Toto pekné podujatie pripravila Matica Slovenská. Oravských učiteľov reprezentovala Lídka Mšalová a Vladislava Bogaczová. Obe krajanky však do starého baníckeho mesta obklopeného pásom Starohorských vrchov, Veľkej Fatry a Kremnických vrchov pricestovali bez podrobnejších informácií. Na autobusovej stanici duchaprijomná Lídka Mšalová navrhla svojej spoločnícke, aby počkala pri kufroch, zatiaľ kým ona nezistí, kde ten neštastný kurz môže prebiehať. Kam sa vybrať? Kde hľadať? Kedže mestský úrad sa nachádza v blízkosti autobusovej a železničnej stanice, pani Lídka sa vybraťa priamo tam. Mohli by jej vari na inom mieste poskytnúť spoloahlivejšie informácie? Dedukcia pani Lídie priniesla svoje ovocie. Hoci prišla v obedňajších hodinách, v jednej z kancelárií našla vysokého, dobre oblečeného mladého muža, ktorý na prosbu oravskej učiteľky okamžite zareagoval. Telefónom hravo zistil, že kurz pre učiteľov slovenčiny zo zahraničia organizuje Univerzita Mateja Bella.

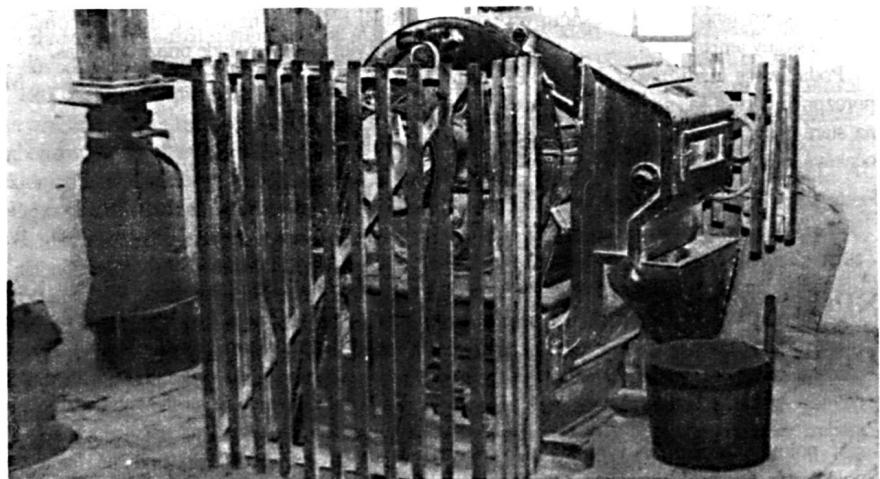
- Viete čo? Ja tam s vami pôjdem, - povedal bez okolkov vysoký mládenec. Zamkol kanceláriu, zobil obom učiteľkám ťažké kufre, kúpil im lístky na autobus a odviezol ich priamo pred internát, v ktorom mali byť ubytované. Akokože toho všetkého nebolo ešte dosť, vzal batožinu a odnesol ju priamo na izbu.

L. Mšalová a V. Bogaczová v tom znamení zistili, že ten mladý džentlmen sa volá Dušan Bobot a býva na ulici 29. augusta č. 23 v Banskej Bystrici. Cestou Života by mu chceli srdcečne podakovať a zaželať veľa úspechov do budúcnosti.

BEATA KLIMKIEWICZOVÁ

V NEDECKOM MLYNE

Mlyny - pojem, ktorý takmer zmizol z nášho jazyka. Kedysi plnili významnú úlohu na vidieku, poskytovali mlynárske služby mestnému obyvateľstvu a širokému okoliu. Dnes na Spiši by sa ich dalo porátať na prstoch jednej ruky. Jeden z nich ešte pracuje v Nedeci. Jeho majiteľ Andrzej Święty nám povedal, že mlynárstvo, aké sme poznali na našich dedinách, je v súčasnosti odsúdené na zánik. Zmenila sa totiž forma hospodárenia na gázdovstvách, takmer všetci obyvatelia nakupujú múku a jej produkty v obchodoch a v domácnostíach sa prestal vypekať chlieb. Všimli sme si však, že v posledných rokoch viacerí rolníci na Spiši a Orave začali pestovať pre vlastné potreby pšenicu, ktorú potom dávajú mlieč. Najviac zaujemicov o mletie je krátko po mlatbe a v zimnom období. Nedecký mlyn melie obilie kameňom čo spôsobuje, že múka je horšej

Mlynica - srdce nedeckého mlyna. Foto: J.P.

kvality. Preto spišskí rolníci vyhľadávajú mlyny na valce. Najbližšie je takýto vo Fridmane u p. Myśliwieckého. Múka z valcov je oveľa čistejšia a jemnejšia.

Počas návštevy v nedeckom mlyne vládol skôr "pracovný" pokoj. Ako nám majiteľ povedal, týždenne mlyn navštívia len... dvaja záujemci. Je to veľmi málo. Za službu sa platí v naturálach. Od každého vreca obilia p. Andrzej odmeriava päť kilogramov.

Dnes už vari ľažko hovoriť o hospodárskej prosperite spišských mlynov. Domnievame sa však, že ich majitelia by z nich nemali rezignovať. Sú to možno investície budúcnosti.

JOZEF PIVOVARČÍK

ODIŠLI OD NÁS

V minulom roku nás navždy opustilo viac krajanov:

19. mája 1993 zomrel vo veku 88 rokov krajan

VALENT POJEDINEC

Zosnulý patril k zakladateľom miestnej skupiny v tejto obci, bol aktívnym členom a dlhoročným funkcionárom MS KSSČaS a propagátorom Života. Odišiel od nás vzorný krajan, dobrý manžel, otec a starý otec.

Čest jeho pamiatke!

MS KSSČaS v Nedeci

*

OV na Spiši a horlivým propagátorom Života. Odišiel od nás obetavý krajan, dobrý manžel a otec. Čest jeho pamiatke!

*MS KSSČaS v Nedeci-Zámku
a Redakcia Života*

18. novembra 1993 zomrel v Nedeci-Zámku vo veku 58 rokov krajan

JOZEF KEDŽUCH

Zosnulý bol dlhoročným predsedom MS KSSČaS v Nedeci-Zámku, členom

**JOZEF KRÍŠTOFEK - 89-ročný
JOZEF MAZUREK - 86-ročný
ŽOFIA MOŠOVÁ - 90-ročná
VALENT PETRÁŠEK - 85-ročný
MÁRIA TOMAŠKOVIČOVÁ -
88-ročná**

Zosnuli boli aktívnymi členmi našej Spoločnosti od jej založenia a horlivými čitateľmi i propagátormi Života. Odišli od nás vzorní krajania a dobrí ľudia. Čest ich pamiatke!

*KS KSSČaS
v Krempachoch*

predkoch) a jeho otec František Xaver Matějko, učiteľ hudby, bol pravým Čechom. Ešte určitý čas potom, ako sa František natrvalo usadil v Krakove, sa podpisoval menom "MATĚJKO". Na tému minulosti, pôvodu a spoločenského postavenia českej a možno aj moravskej rodiny Františka koluje niekoľko verzí. Dodnes nikto nevie, ktorá z nich je pravdivá a pravdepodobne sa to ani nedozvieme. Českí príbuzní Matějkovcov sa v Krakove nikdy neukázali.

František tvrdil, že v skorej mladosti odišiel od svojej rodiny a priesťoval do Krakova na pozvanie grófskej rodiny Wodzickovcov, u ktorých pôsobil ako vychovávateľ. V tomto období pravdepodobne býval na vidiek u nedaleko Krakova a až v roku 1816 sa prestúpil do mesta.

Ďalšia verzia pochádza z dokumentov, ktoré si František zaobstaral na sobáš s Joannou Karolinou. Uvádzia sa v nich, že F.X. Matějko sa narodil 3. decembra 1796 v Dobřeniciach, ako syn Františka Matějku - dirigenta kostolného chóru v Hradci Králové a Márie Dolanskej, dcérky štátneho úradníka v Dobřeniciach. Túto verziu potvrdili dva úradníci z Krakova - kupec Karol Lierhammer a riaditeľ cisársko-kráľovskej pošty Samuel Dolęga, ktorí vraj poznali otca ženicha.

Tretia verzia pochádza od Františka Dvorského, českého archivára. V 80. rokoch minulého storočia, po podrobnom výskume prišiel k záveru, že F.X. Matějka sa narodil 13. januára 1793 v dedinke Roudnice nedaleko Hradca, ako syn Jozefa Matějku a Magdalény

Knavovej, dcéry miestneho gazdu. Výsledky svojej práce F. Dvorský opublikoval v roku 1884 v Slovenskom zborníku.

Všetky tri verzie sú zaujímavé a zároveň záhadné. Je však isté, že korene Jana Matejku siahajú aj na česko-moravské územie.

Krakov si veľmi slávnostne pripomeral výročie úmrtia 55-ročného umelca. Konali sa sympóziá, vernisáže a školské súťaže. Organizačný výbor osláv stého výročia smrti Jana Matejku bol založený z iniciatívy Múzea J. Matejku v Krzeslaviciach, Rady 17. obvodu m. Krakova a novohutského klubu ŠRÓDPOLE, ktorý už dlhé roky spolupracuje s našou Spoločnosťou.

J.M. BOŽÝK

MY SA OHŇA NEBOJÍME

POKRAČOVANIE ZO STR.8

Z domu zostali ruiny, ale povala sa ešte celkom neprepadla. Hasiči zobraťi baterky a vybrali sa prehľadávať spálenisko. Dotieravé plamene olízali a očiernili všetko, ale čuduj sa svete, starých pondusoviek sa ani nedotkli! - *Zobral som ich a ony mi ešte na rukách hrali!* Až sa mi plakať zachcelo..., - spomína si dojatý V. Vengrín.

Iný veľký požiar vypukol pred niekoľkými rokmi v lete. Vengrínovcov vtedy navštívila početná rodina zo Slovenska, a tak sa pán Vendelin vybral so svojou ženou

nocovať do stodoly. Uprostred hustej tmy ho prebulilo strieľanie a podivuhodná žiara. Už sa nepamätá, či zíšiel po rebríku, alebo či skočil; nevie, ako si obliekol košefu a nohavice. Horela suseda - Bronislava Vengrínová. Eternit rachotil ako rozzúrené vojsko. - *Ludia ratujte!, tak som kričial*, - hovorí dnes V. Vengrín, - až som chričku z toho dostal!

Novy dom, v ktorom B. Vengrínová bývala necelý rok blébal v plameňoch. Požiarinci lietali ako strely. Naďastie stará zbrojnica a potok neboli ďaleko, horiaci dom sa podarilo uhasiť pomerne rýchlo.

Pomoc zo Slovenska

Ked' pred piatimi rokmi horel hospodársky dom v Jablonke, prišli pomôcť hasiči

z Trstenej a Námestova. - *Tí mali veľké auto a dobré vybavenie!*, - spomína si pán Vendelin, - liali vodu ako hrom!

Požiarinci z Trstenej majú aj svoju dychovku. Pán Milan Libar, ktorý v nej pôsobí, teraz školí budúcich kapelníkov z Malej Lipnice a čoskoro bude učiť i dolnozubričanov. Na túto peknú iniciatívu prispeala finančnou dotáciou Matica Slovenská.

Práca požiarnikov je namáhavá, vyžaduje si obetavosť a nik z nás sa bez nej nezabíde. Držme dolnozubričanom palce, aby úspešne splnili všetky predsačzatia a aby sa aj nadalej ohňa nebáli, ale oheň bál ich!

Text a foto:
BEATA KLIMKIEWICZOVÁ

SLOVÁCI NA DOLNEJ ZEMI

POKRAČOVANIE ZO STR.12

Ako dnes vyzerá kultúrny život vojvodinských Slovákov?

- V štátnej vojvodinskej televízii máme týždenne 6-hodinový program v slovenčine a v rozhlasu 8-hodinový program denne. Zúčastňujeme sa na príprave týchto programov. Dlhú tradíciu a vysokú úroveň má ochotnícke divadlo vojvodinských Slovákov. Prakticky v každej slovenskej obci pôsobí ochotnícke divadlo. Najznámejšie sú v Petrovci, Kovačici a Starej Pazovej. O ich vysokej úrovni svedčí aj to, že v rokoch 1980-1990 až 5-krát vyhrali celoštátne ochotnícke súťaže a sú pozývané na pohostinné vystúpenia počas juhoslovanských prehliadiok profesionálnych divadiel. Napr. v minulom roku slovenský divadelný súbor SOS zo Starej Pazovej bol ako jediný z celej Juhoslávie na dvoch svetových festivaloch ochotníckych divadiel v Nórsku a Finsku. Boli pozvaní aj do Japonska a Walesu, lenže z finančných dôvodov tam nemohli ísť. Iste

poznáte našich naivných maliarov z Kovačice a Pazovej. Snažíme sa im pomôcť organizovať výstavy. Onedlho bude takáto výstava v Maďarsku. V spolupráci s organizáciami Slovákov v Rumunsku a Maďarsku chceme obnoviť vydávanie časopisu Dolnozemský Slovák, ktorý prvýkrát vyšiel v roku 1902 a

bol čítaný na celej Dolnej zemi. Dúfame, že si získa podobný význam a obľubu ako dávnejšie. To je len niekoľko z našich iniciatív. Kto by chcel však bližšie spoznať, ako žijeme, pozývam k nám. Budete vitaní.

Ďakujem za rozhovor.

Zhováral sa: **EUGEN MIŠINEC**

Naša fotohádanka

Naša snímka predstavuje známeho poľského divadelného a filmového herca českého pôvodu (ukazujeme ho s manželkou Magdou Zawadzkou). Mnohokrát vystupoval v rozhlasu a televízii, preto nebude ľahko uhádnuť, o koho ide. Napíšte nám jeho meno a pošlite do redakcie. Na výhercov čakajú knižné odmeny.

V Živote č. 11/93 sme uviedli snímku Stana Laurela a Olivera Hardyho, populárnych Flipa a Flapa. Knihy vyžrebovali: Anna Cervasová z Novej Belej, Kristína Vaniczková a Katarína Kubušková z Durštiny, Mária Oskvarková z Harkabuza a Patryk Dewera z Fridmana.

JOANNA WILIŃSKA

DIEVČENSKÉ ŽELANIE

Kedysi za dávnych čias žila jedna mladá a pekná kastelánova dcéra. A hoci sa zle nemala, nebola spokojná so svojím osudem. A do úplného zúfalstva upadla, keď sa blížil deň dvorného plesu.

- Čo mám z toho, že som z dobrého rodu, - trpko si povzdychla, stojac pred zrkadlom, - keď moji predkovia prišli o všetko v križiackych výpravách, z ktorých si priviezli len trochu korenia. Lepšie je narodiť sa v obyčajnej meštianskej rodine, než byť chudobnou kastelánovou dcérrou, ktorá si nemá čo obliecť!

Odrazu jej z očí vyhrkli slzy. - V čom pôjdem na ples? Vari nie v tých starých handrách, čo už dávno vyšli z módy?! Veru by som čertovi dušu upísala, len keby mi obstaral nejaké slušné šaty.

Ako je známe, čerti na takéto pozvanie netrepeľivo čakajú. A tak, len čo dopovedala, zahrmelo, zablýskalo sa, zavoňalo sírou a v komnate sa objavil čertík v krátkom fráčiku.

- K službám, milostivá slečna! - uklonil sa. - Tu je reverz. Stačí podpísť a na ples pôjdeš v elegantnej róbe.

- Nepokúsaj, čertisko! - rozhorčila sa, ale hneď láskavo dodala: - A budú tie šaty ozdobené perličkami? To je dnes totiž v móde.

- Pravdaže budú, - horlivu ju uistoval rohatý host.

- Len mi prosím, podaj prštek, aby som ho mohol pichnúť týmto zlatým špendlíkom a vypustiť z neho kvapôčku krvi, ktorou podpíšeš tento dokument. Také sú totiž v pekle predpisy, - povedal akoby na ospravedlnenie.

Kastelánova dcéra nastavila prštek, ale hneď ho zase odtiahla.

- Počkaj chvílu, pekelník... A dostenem aj striborne črievičky?
- Dostaneš, dostaneš, len už podpíš!
- Ale musím mať dačo aj vo vlasoch, - spomenula si. - Najlepšia by bola zlatá spona z malými rubínmi, lebo červená farba mi ide k plati.

- S rubínmi? - zamyslel sa čert. Ale hneď dodal: - Nuž dobre, nech je podľa teba, len sa podpíš.

Dievča odsunulo listinu.

- Momentík! A do čoho sa zahálim cestou na ples? Vonku je veľká zima, zišiel by sa mi nejaký kožuch!

- Z líšky? - opatrné sa opýtal pekelník.

- Že sa hneď neprepadne do pekla! - vyprskla. - Na ples a v liščom kožuchu! Videl to dakto niekedy? Pôjdem iba v sobolom!

- Čo mám s tebou robiť, súhlasím aj so sobolím kožuchom, len sa mi už konečne podpíš!

- Podpíš, podpíš! Či ty nevieš na nič iné myslieť? A na čom pôjdem do kráľovského paláca? Musím mať krásny koč tahaný šiestimi koňmi. Teraz sa na plesy jazdí len tak.

Čert si utrel pot z rohov.

- Uf! Bude aj koč, len mi už konečne podaj prstík!

Kastelánova dcéra už doslova hýrila.

- Najprv mi prst ozdob, čerstisko rohaté! - vykríkla. - Alebo mi radšej ozdob všetky prsty, pretože taká je dnes móda, mať prsteň na každom prste. A k tomu pridaj aspoň dva diamantové náramky.

- Koč, sobolí kožuch, náramky! Keby sa vec nemala tak, že už dávno som pre peklo nezískal nijakú dušu a keby mi šéf nevyčítal... Teda podpíš, podpíš, milá slečna!

- No dobre, - povedala kastelánova dcéra a natiahla prstík.

Potom vzala pero a už sa chystala podpísť zmluvu, keď odrazu opäť zahrmelo, zablýskalo sa, zavoňalo to sírou a v komnate sa objavil prenádherný čert vo fraku a v cylindri.

- Zadrž! Prišiel som v pravom čase! - zvolal a zmluvu roztrhal na märne kúsky. Čert zalomil rukami.

- Šéf, vážený Lucifer! - vydal zo seba so slzami v očiach. - Ved sme malí podpísť zmluvu. Len pozri, aká je to nevinná dušička, aká čistá!

Lucifer premeral svojho podriadeného pohľadom.

- Ďakujem pekne za taký obchod! Chceš hádam peklo zničiť?! Chceš, aby sme všetci chodili po žobrani? Rýchlo preč odtiaľto! - a chytil čerta za ucho.

- Naposledy som ťa vyslal za hranice pekla, hlupák!

Detský karneval

Text: M. Ferk

Hudba: M. Novák

1. Hora vonia jahodou, slnkom vonia zem.

Komu smutno náhodou, nech pribehne sem,

komu smutno náhodou, nech pribehne sem!

3. Veselo sa stále krút,
tancom život chvá!

2. Vezmem ťa do kola,
krút sa, milý host!
Až ťa nohy rozbolia,
potom skŕskni: dosť!

Nikdy nesmieš zabudnúť
na náš karneval!

Veselo so Životom

- Jožko, prečo máš takú špinavú čiapku?

- Prosím, chlapci s ňou hrali futbal...

- A ty si sa len tak na to pozeral?!!!

- Ale nie! Ja som bol brankár!

* * *

Malá Petra sa pýta mamičky:

- Mami, čo sa stane so školou, keď všetky deti vyrastú?

* * *

Mamička sa pýta detí:

- Kto rozbil tú krásnu sošku, koho mám skôr vylátať?

Janko odpovedá:

- Mami, tú sošku som rozbil sice ja, ale skôr vylátaj Marienkú, dámky majú prednosť.

* * *

Mamička volá z kuchyne:

- Jano, podľ umyť riad!

- Ale mami, nemôžem predsa robiť dve veci naraz!

- A čo robíš?

- Odpočívam.

JINDŘICH BALÍK

Jak se zajíci klouzali

Zajíc Trojlístek vyskočil z houští a rozhlížel se po světě. Co má dělat? S kým si bude hrát?

Všude, kam se podíval, všude, kam dohlédl, viděl sníh. Byly ho kupy, hromady a závěje, i na keřích i na stromech svítily stříbrné čepice a klobouky.

Trojlístek se bezradně rozhlížel a najednou vidí uprostřed louky vykukovat ze sněhu dvě hnědé skvrny. Podivné věci se dějí - hup a hup, vždyť skáčou nad závějí - a hleďme! Vždyť to skáčou zajíci uši! Vždyť je to kamarád Lupínek! "Ahoj! Ahoj!" Zajíci na sebe vesele houkli a byli rádi, že jsou spolu. Že jsou na tu zimu zimovatou dva.

"Co budeme dělat?" Nevěděli si rady. "Lyže nemáme, ani sáně - leda že si uděláme klouzačku z jahodové stráně... A bude to."

Jak se rozhodli, udělali. Dva páry hnědých uší hopsaly stříbrnou závějí vzhůru k lesu.

Nahoře se Trojlístek rozběhl a šup - už letěl dolů. A Lupínek hned za ním šup - kouleli se v kotrmelcích ze stráně, zabrzdili u příkopu a div že ne na vráně. Zrovna tam seděla a o něčem tuze důležitém přemýšlela.

"Krá krá! Nemůžete dávat pozor? Kdo nad vámi drží dozor?" zlobila se a odletěla na šípkový keř.

"Nikdo, nikdo," smáli se zajíci. "Už jsme přece velcí páni..."

A zajíci běhají, ani si nesednou a mají radost bezednou. "Když nemáme nic k jídlu, můžeme se jít klouzat", smáli se, "Máme štěstí, že nás to napadlo."

Klouzačka na stráni svítila jak zrcadlo. Odráželo se v ní šedivé nebe a dva rozesmátí zajíci. Vrána seděla o kousek dál na šípkovém keři.

Byl leden, bílý jako peří.

VILIAM TURČÁNY

SNEHULIAK

Ak bude smiešny s tvárou snehuliaka
zas hučať do vás celý január,
povedzte mu, že ten, kto nehu láka,
po prvé nehuláka,
po druhé nemá zamrznutú tvár.

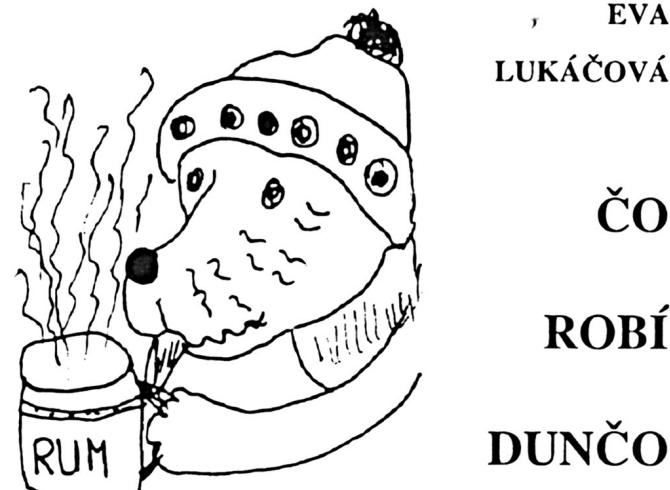
Alebo kiežby radšej pani šepla
(ak by ju nežne k snehu lákal už),
že lepšie je, ak preňho láskou neplá,
že stačí trochu tepla -
a snehuliak sa topí na kaluž!

JINDŘICH BALÍK

SNĚŽÍ

Sněží a
sněží a
sníh všude leží
jak bílá peřinka.

Zajícům brání
sníh běhat strání.
Musí jim stačit
uzounká pěšinka.

A čo robí v zime Dunčo?

Pije horúci čaj s punčom.

Celý deň sa v búde krčí.

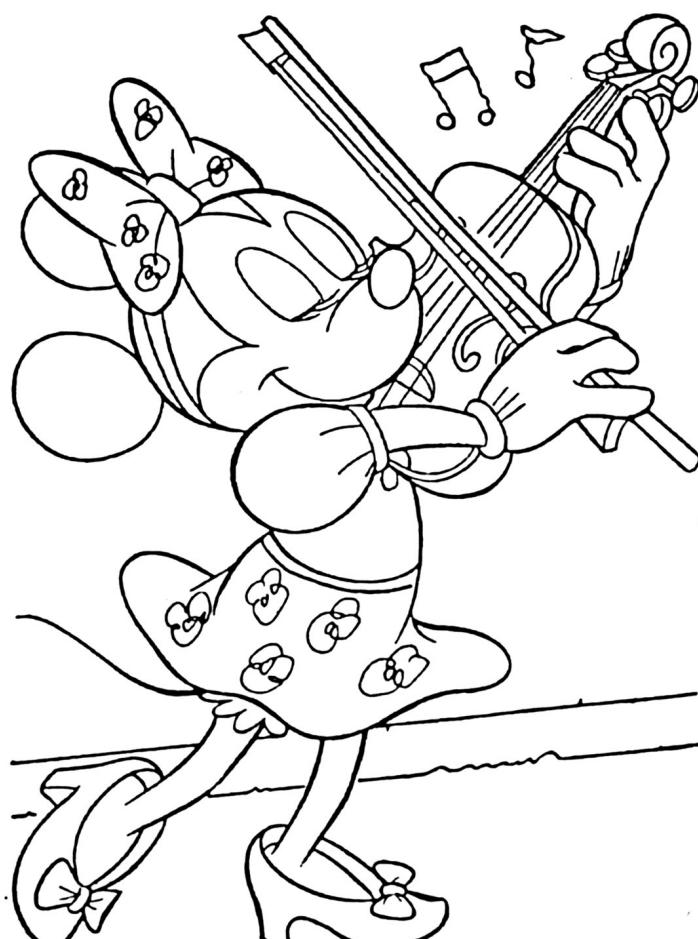
Šušák ani nevystrčí.

Cmúľa kosti-lízanky,
vybrechuje na sánky
a každý deň zaránky
lúšti zimné hádanky

MALUJTE S NAMI

Vašou dnešnou úlohou bude obrázok pekne vymaľovať. Obrázok vystrihnite a zašlite do našej redakcie v Krakove. Najkrajšie práce odmeníme knihami.

Správna odpoveď z novembrového čísla nášho časopisu znala Jeseň. Vyžrebovali sme troch výhercov. Sú to: Helena Kubaseková z Kacvínna, Agata Krištofeková z Krempáča a Alžbeta Bednářčíková z Novej Belej.

PEKNÁ

KATARÍNA

Zanedlho sa v nórskom mestečku Lillehammer začnú ďalšie, v poradí už XVII. zimné olympijské hry. Nebudeme sa však zaoberať hodnotením šancí popredných pretekárov na olympijské trofeje, keďže za dva mesiace, ktoré nás od tohto podujatia delia, môže sa medzi najlepšími ešte všeľico zmeniť. Chceme zato predstaviť jednu z najvynikajúcejších krasokorčuliarskych hviezd, KATARÍNU WITTOVÚ, čo je tým zaujímavejšie, že sa po niekoľkoročnej prestávke rozhodla vrátiť k aktívnej športovej činnosti a ešte raz zabojovať o olympijské vavriiny.

Pozná ju celý svet. Jej najväčším fanúškom bol vodca bývalej NDR Erich Honecker. Bol členkom mládežníckej organizácie FDJ, potom vládnucej strany SED, držiteľkou titulu Hrdinky socialistickej práce. Hovorilo sa o nej, že je to "najkrajšia tvár socializmu", alebo jedna z najbohatších občaniek východného Nemecka. Pochádza z Karl Marx Stadtu a na ťad v tomto meste ju priviedla matka, tanecnica folklórneho súboru. Tam ju počas akcie hľadania talentov objavila najslávnejšia krasokorčuliarska trénerka Jutta Müllerová. Ich spolupráca priniesla obdivuhodné výsledky. Dnes sa ani nechce veriť,

že spočiatku maličká Katarína bola veľmi... lenivá a trénerka jej za každý vydarený skok musela platiť 5 mariek. Potom sa to však akosi samo rozbehlo. Čoskoro patrila k najlepším. Dvakrát bola olympijskou víťazkou, štyrikrát majsterkou sveta a šesťkrát majsterkou Európy, nehovoriač o mnohých tituloch majsterky NDR a iných cenách.

Po ZOH v Calgary (1988) sa Katarína Wittová vzdala aktívnej činnosti a začala vystupovať v ťadovej revue, samozrejme v NDR, lebo každý pokus o podpísanie zmluvy na Západe jej strana vždy prekazila. Podarilo sa jej to až po zobreň berlínskeho múru, keď sa dostala do revue Holiday on Ice, pochopiteľne za ľahké milióny.

Jej vystúpenie bolo vždy vypredané, krásna Katarína pritáhovala ako magnet. Muži sa okolo nej vždy obšmietali. Prvým snúbencom bol istý hráč na bicie nástroje v jednej rockovej skupine. Potom sa do nej zašúbil kanadský krasokorčuliar Kurt Browning a zakrátko aj taliansky zjazdár Alberto Tomba, ale dostať košom. Neuspel ani americký multimilionár Donald Trump. Istý čas "chodila" s futbalistom mníchovského Bayernu Handom Wohlfarthom, ba aj s tenistom Borisom Beckerom a ďalšími známymi mužmi, ktorých zoznam by zbral ešte niekoľko riadkov.

Okrem spomínamej Holiday on Ice vystupovala spolu s Brianom Boitanom v ťadovom show "S-KATI-ng" k hudbe Susanne Vegy, kde si získala mimoriadne uznanie. Všetky recenzie hovorili o nej v superlatívach. Vo voľnom čase sa zaoberala módnym návrhárstvom, v čom spolupracovala s významnou osobnosťou vo svete módy - Karlom Langerfeldom. Najväčším podujatím s Katarínou Wittovou v hlavnej úlohe bola realizácia filmu Carmen na ťade podľa opery

G. Bizeta. Bola to úloha priamo pre ňu - na plátnu ju vidíme plných 62 minút (z 82). Zhostila sa jej znamenite a bola nominovaná na cenu Grammy, čiže televízneho Oscara.

- Za tých päť rokov od hier v Calgary - hovorí pekná Katarína - sa svet začal točiť okolo mňa. Tešilo ma, že poznávam nových ľudí, ktorí si ma cenia a spolu so mnou chcú niečo tvoriť, ba aj podnikať. Čoraz častejšie ma však čosi nutkalo vrátiť sa k športu. Peňaž už nepotrebujem, chcem si len overiť, či som nadálej tak dobrá ako kedysi. Vyštartujem na ZOH. Keď to nevyjde, zavesím korčule na klinec a začнем sa venovať módě.

Návraty sú možné, ale ľahké. Na to, či sa K. Wittová opäť zaskvie v plnom lesku, musíme počkať do otvorenia hier.

J.Š.

Hviezdy svetovej estrády

U2 A INÍ

Na tejto stránke sme už predstavili celý rad vynikajúcich skupín z Veľkej Británii, no k Írsku sme sa ešte nikdy nedostali, hoci zábavná hudba má tam veľmi dobré meno. K najznámejším skupinám patrí nepochybne formácia U2, vystupujúca už mnoho rokov. Hovorilo sa sice o jej rozpadе, ale neskôr úspešné koncerty po Európe a vo V. Británii, kde s nimi vystupoval bluesový kráľ B. B. King, tieto klebety vyvrátili. V posledných rokoch skupina nahrala niekoľko pekných albumov, ktoré im priniesli viac dobrých ocenení. Kým však k tomu došlo, jej frontmani (v tom aj Adam Clayton) skomponovali scénickú hudbu pre divadelnú verziu známeho diela A. Burgessova *Mechanický pomaranč*. Recenzie na predstavenie hry boli sice kontroverzné, ale keď ide o hudbu U2 - jednoznačne pozitívne.

K významným osobnostiam írskej zábavnej hudby patrí aj Sinéad O'Connor. Debutovala v roku 1988 pekným albumom *Lev a kobra*. Potom sa prestúpila do Londýna a po dlhšej

prestávke, keď sa jej podarilo podpísť zmluvu so spoločnosťou Chrysalis, začala pracovať na ďalších nahrávkach. Singlom *Nothing Compares 2U*, ktorý vyšiel na začiatku 1990 a držal sa celé týždne na popredných miestach viacerých hitparád, Chrysalis avizovala druhý album tejto írskej speváčky nazvaný *I Don't Want What I*

Haven't Got (Nechcem, čo nemám). Je zaujímavé, že aj keď ho produkovala sama, kvalita nahrávky na tom vôbec neutrpela a napriek vysokému nákladu sa rýchlo vypredala. V súčasnosti S.O'Connor pracuje na novom albume, ktorý by sa mal ukázať už o pár mesiacov. Verme, že bude rovnako dobrý, ako predošlé.

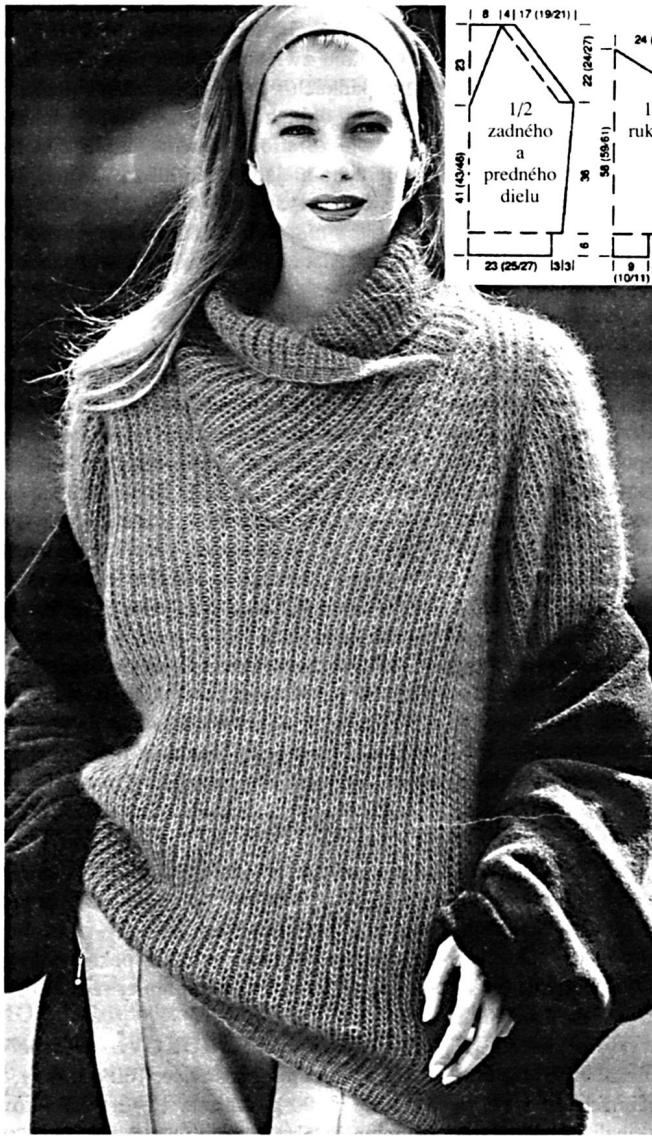

ZIMNÁ ELEGANCIA

Vlastnoručne pletený sveter už prestal plniť výlučne funkciu športového oblečenia. Väčšinou každá z nás začína od dlhého pulóvra "bez formy", ale po nadobudnutí zručnosti nám už neurobí tažkosť ani elegantný pletený kabátik.

A práve pletené kabátiky začali konkurovať jarným sakám a kostýmom. Kabátik, ktorý vás predstavujeme je upletený polopatentným vzorom z čistej ovčej vlny.

Tým čitateľkám, ktoré sú verné pulóvrom, predstavujeme klasický mäkučký a veľmi ženský pulóver z mohéru. Má raglánové rukávy a šálsový golier.

PRACOVNÝ POSTUP

Veľkosť: 36/38, v závitkách 40/42 a 44/46

Spotreba: 350/375/400/ g stredne hrubej mohérovej priadze - dĺžka vlnáka ca 83 m/25 g.

Základný vzor, ihlice č.6: polopatent, nepámy počet očiek.

1.r.: (líce) okraj. o., 1 o. obr. + 1 o. hlad., 1 o., obr., od + stále opakujeme, okr. očko.

2.r.: (opak) okraj. o., 1 o. hlad., + 1 o. nahodiť, 1 o. obr. zoberieme, 1 o. hlad., od + stále opakujeme, okraj. o.

3.r. okraj. o., 1 obr. o., + očko, ktoré sme zobražili v predchádzajúcom riadku spletieme s nahodeným hlad. o., 1 obr. o., od + stále opakujeme, okraj. o. 2. a 3. riadok stále opakujeme.

Skúšobný vzor: 18 očiek a 28 riadkov = 10x10 cm.

Pružný vzor, ihlice č.4: striedavo 1 o. hladko a 1 o. obrátene.

Zadný diel: začneme na 97/103/111/ očiek a spletieme pružným vzorom 6 cm. Pokračujeme polopatentným vzorom a pridávame pritom na rozšírenie dielu obojstranne v každom 16 r. 5x1 očko = 107/113/121/ o. Vo výške 42 cm spletieme raglán, okraj. o. + 8 očiek stále rovno, ale medzi nimi a ostatnými očkami stále überáme, tzn.

spletieme obojstranne 10. a 11. o. od bočného okraja. Takéto überanie opakujeme ešte 30 krát, v každom lícovom riadku (33 krát/37 krát). Nakoniec uzavrieme naraz všetkých 45 očiek = vo výške 64/66/69/ cm.

Predný diel: spletieme ako zadný diel, ale pre výstrih uzavrieme už vo výške 41/43/46/ cm stredné očko a každú stranu dokončíme zvlášť. Pritom striedavo uzavárame výstrih, v každom 4. a 6. riadku 12x1 očko. Vo výške 64/66/69/ cm uzavárame obojstranne posledných 10 okrajových očiek.

Rukáv: začneme na 40/44/46/ očiek a spletieme pružným vzorom 6 cm. V poslednom riadku pridáme rovnomerne rozdelených 9/9/11/ očiek = 49/53/57/ očiek. Ďalej spletieme polopatentom a pridávame obojstranne na rozšírenie rukáva striedavo v každom 4. a 6. r. 20x1 očko /v každom 4. a 6. r. 12x1 očko, a potom v každom 4. r. 10x1 očko / v každom 4. r. 25x1 očko = 89/97/107/ očiek.

Vo výške 43 cm uzavrieme na zošikmenie raglán obojstranne 1x3/1x3/2x3/ očiek a potom v každom 2. r. 20x2/22x2/23x2/ očiek. Nakoniec uzavrieme posledné 3 očká naraz = vo výške 58/59/61/ cm. Druhý rukáv spletieme podobne.

Golier: začneme na 121 očiek a spletieme 20 cm polopatentom a 4 riadky pružným vzorom, potom očká voľne uzavrieme.

Dokončenie: Diely vypneme a necháme pod vlnkým plátnom uschnúť. Potom diely zošíjeme a všíjeme rukávy. Golier prišijeme na 1. riadku okolo výstrihu a potom postranné okraje prišijeme cez seba do stredu výstrihu predného dielu.

WĘTERYŃARZ

CHOROBY JAGNIAT

Choroby jagniąt występują przeważnie na skutek zarażenia się i w obrębie jednego gospodarstwa. Częściej choroby młodzieży występują u tych zwierząt, które przez większość roku przebywają w pomieszczeniach, a nie na pastwiskach. Zarazki atakują w pierwszym rzędzie jagnięta mało odporne, a potem gdy przejdą przez inne, wraz z moczem i kalem stają się bardziej zjadliwe i zarażają zwierzęta silniejsze. Zaraz może przenieść sam hodowca przez brudne ręce, odzież. Nosielszami zarazków bywają także dorosłe zwierzęta np. matki chore na zapalenie wymienia, zapalenie macicy, nieżyt jelit itp. Takie zwierzęta zakażają pomieszczania i ściółkę, skąd noworodki zarażają się przez pępowinę lub jamę gębową. Poza brakiem czystości w pomieszczeniach, wiele wpływu na występowanie chorób młodzieży ma nieprawidłowe żywienie matek ciężarnych i karmionych paszą ubogą w białko, witaminy i składniki mineralne. Jeśli karmiąca owca leży na brudnej ściółce, to zanieczyszczona wymię kalem. Młodzież ssąc brudne wymię matki polyla z mlekiem bakterie chorobotwórcze.

Biała biegunka - jest najczęściej spotykaną chorobą młodych jagniąt. Schorzenie to występuje przeważnie w 1-3 dniu po urodzeniu, rzadziej w 4-8 dniu. Zasadniczymi objawami jest silne zwolnienie i szybkie wycieśczenie zwierzęcia. Chorą jagniętą przestają ssać matkę, pić

mleko, stoją na jednym miejscu lub leżą. Kal początkowo niezupelnie rzadki, zawiera częściowo śluz, potem staje się wodnisty. Zapach kalu początkowo kwaśny, w końcu staje się bardzo ostry i nieprzyjemny. Kolor kalu także się zmienia od żółtego do szaro-bialego, czasem bywa z domieszką mleka a nierzaz i krwi. Okolica odbytu jest zabrudzona kalem, włosy sklejone. W końcu choroby jagnię wydziela kal bezwolnie z półotwartego odbytu. Oddech jest przyśpieszony, a na krótko przed śmiercią zjawia się w kale krew. W wypadku wystąpienia objawów białej biegunki u jagnięcia należy dawać mu do picia przegotowaną wodę, ostudzoną do 38⁰ C, a w następnych dniach siarę na pół z przegotowaną wodą. Leczenie powinien przeprowadzić lekarz.

Paratyfus - jest drugą groźną chorobą atakującą jagnięta. Objawy tej choroby są bardzo podobne do poprzedniej. Zasadnicza różnica polega na tym, że paratyfus występuje u młodzieży w wieku 4-8 tygodni. W tej chorobie można wyróżnić dwie formy: lekką - spotykaną u jagniąt 1-2-miesięcznych i drugą, tzw. ostrą formę u 3-4-tygodniowych zwierząt. Przy formie lekkiej wyleczenie często występuje samo na 3 lub 5 dni. Ostra forma jest bardziej niebezpieczna i objawy występują typowo: temperatura ciała podnosi się do 41-41,5⁰ C i utrzymuje się przez 7-10 dni, charakterystycznym objawem jest tzw. "robienie bokami" przy oddychaniu. Występuje również kaszel, wyciek z nosa i rzęzenie. Silne zwolnienie trwa przez cały czas choroby. Czasami występuje zapalenie stawów nóg. Choroba trwa przeciętnie 4-14 dni i w większości przypadków zwierzę pada.

Jagnięta powyżej jednego miesiąca przechodzią chorobę lżej, natomiast młodsze w większości wypadków giną. Mięso z jagniąt chorych na paratyfus może być przyczyną zachorowań, a nawet śmierci ludzi. Leczenie powinien przeprowadzić lekarz.

Zakażenie pępowiny - jest chorobą często spotykana. Występuje w gospodarstwach, w których brak jest dobrej opieki i prawidłowego żywienia. Choroba objawia się utworzeniem ropnia w pępek na skutek zarażenia, dalej występuje zwolnienie, podwyższenie temperatury ciała i niejednokrotnie zwierzę zdycha nagle. W innych przypadkach przy zakażeniu pępka w ósmym dniu zaczynają występować komplikacje ze strony stawów, które opuchają, unieruchomiając jagnię lub ze strony płuc - wówczas występuje suchy kaszel, wychudzenie i niejednokrotnie zwierzę pada. Leczenie ropnia polega przede wszystkim na zabiegu chirurgicznym.

Dyfteryt - jest czwartą z najczęściej spotykanych chorób jagniąt objawiającą się podwyższeniem temperatury ciała, ślinotokiem i zwolnieniem. Blona śluzowa pyska jest zaczerwieniona, nieznacznie opuchnięta, blonami szarożółtego koloru i wrzodzikami. Oddech staje się sapiący, połączony z rzęzeniem, czasem pojawia się kaszel z wykrztusiną a niejednokrotnie występują zmiany w okolicy szpary racicznej. Choroba trwa 4-20 dni i przeważnie zwierzę pada.

Posocznica krvotoczna - ostra forma przebiega w postaci ogólnego zakażenia. Najczęściej porażone bywają drogi oddechowe, występuje zapalenie płuc, przy którym pojawia się wyciek z nosa i oczu,

ZUZKA VARÍ

ČO NA OBED?

SOLANKA. Rozpočet: 400 g kostí, 200 g hovädzieho mäsa, 100 g údeného mäsa, 60 g masla, 200 g cibule, 4 lyžice rajčiakového pretlaku, 200 g kyslých uhoriek, mleté čierne korenie, bobkový list, soľ, 5 lyžic kyslej smotany.

Pripravíme vývar z kostí a uvaríme v ňom mäso. Na kolieska pokrájanú cibuľu podusíme na masle, pridáme rajčiakový pretlak a dusíme asi 5 až 8 minút. Vmiešame uhorky, a to ošípané a nakrájané na plátky, pridáme kúsky vareného a údeného mäsa, mleté čierne korenie a bobkový list, zalejeme vývarom z kostí, prisolíme a asi 10 minút varíme. Podávame z haluškami a smotanou.

HALUŠKY. Rozpočet: 1 šálka mlieka, 20 g masla, 80 g hrubej múky, 1 vajce, soľ.

Do hrnčeka dáme osolené mlieko a maslo. Priviedieme do varu, prispívame múku a stále na ôhni miešame. Odstavíme a necháme napoly vychladnúť. Vmiešame vajce a lyžičkou vykrajujeme do vriacej polievky halušky. Varíme asi 5 minút.

ZELNÉ ZÁVITKY PO ŽIDOVSKU.

Rozpočet: Hlavka zelí, 45 dkg hovädzího, sklenice rýže, 5 cibulí, 2 citróny, 3 rajčata, půl sklenice rozinky, 3 lžice medu, sůl, pep.

Listy zeli spaříme, rozložíme tlustým nervem nahoru a rozbijeme palicíkou, na každý list nakládáme nádivku a zavinujeme od silnejší časti listu. Přípravíme nádivku: Rýži uvaříme, maso drobně posekáme, promícháme s rýží a přidáme drobně posekanou cibuli. Ochutáme solí a pepřem a zavineme závitky. Uložíme je v kastrolu, prokládáme čtvrtkami oloupaných rajčat. Podlejeme vodou a dusíme ve stredně teplé troube 45 minut. Přidáme med, šálu z citrónu a rozinky a zapečeme ještě 15 minut. Podáváme s pečivem nebo s bramborovým pyré.

PREKLADANÉ MÄSO. Rozpočet: 800 g hovädzieho mäsa - falosná sviečková alebo zadné, 1/2 kyslej smotany, 2-3 cibule, 1 malý paradajkový pretlak, 2 dl mlieka, 1 kg zemiakov, soľ, korenie, olej.

Mäso nakrájame na plátky, naklepeme, posolíme a okoreníme. Každý plátok z oboch strán opečíme na horúcim oleji. Do menšieho pekáča vytretého olejom poukladáme surové na kolieska nakrájané zemiaky, na ne uložíme mäso a napokon vrstvu cibule, nakrájanej na hrubšie kolieska. Vymie-

šame kyslú smotanu, mlieko, rajčiakový pretlak a všecko vylejeme do pekáča. Navrch ešte uložíme zemiaky a osolíme. Zalejeme výpekom z mäsa, pekáč prikryjeme a pečieme v stredne teplé rúre 1,5 až 2 hodiny.

SALÁT ZO STRUKOVÍN. Rozpočet: 50 g fazule, 50 g šošovice, 100 g mrkví, 50 g cibule, 100 g uhoriek, 1,5 dl pochúťkovej smotany alebo jogurtu, citrónová šťava, soľ, petržlenová vňať.

Strukoviny preberieme a každú uvaríme osobitne do mäcka. Cibuľu, uhorky a uvarenú mrkvú nakrájame na kocky, pridáme k uvareným strukovinám. Premiešame s jogurtom alebo so smotanou, dochutíme soľou a posypeme petržlenovou vňaťou.

PLACIČKY SE ZELÍM. Rozpočet: 2 sklenice mouky, 1/2 kyslej smotany, 4 vejce, jedna a čtvrt sklenice mléka, půl druhé sklenice vody, 4-5 lžíc posekané cibule, 3 sklenice drobně posekaného bílého zelí, 3 lžice másla nebo oleje, sůl, pepř.

Posekané zeli uvaříme v osolené vodě. Cibuli dozlatova usmažíme na tuku. Z mouky, mléka a žloutků uděláme těsto jako na palačinky, přidáme zelí a cibuli, promícháme, okořeníme. Promícháme s tuhým

bolesny kaszel, ogólne osłabienie. Na przebieg choroby wielki wpływ mają warunki utrzymania zwierzęcia. Dlatego stworzenie dobrych warunków choremu pomaga i prowadzi do wyleczenia.

Dezynteria jagniąt - jest chorobą bardzo niebezpieczną, powodującą wiele straty i spustoszenie w pogłowiu młodych. Zakażenie następuje przez jamę gębową, w czasie ssania mleka z brudnego wymienia. Pojawia się ono w ciągu pierwszych 3 dni życia jagnięcia, czasami jednak już w kilka godzin po urodzeniu. Występuje silne roz wolnenie, kąt bywa z domieszką krwi, kolor jego także zmienia się od jasnożółtego do bardzo ciemnego. Chorą jagnię traci apetyt, przeważnie leży i w krótkim czasie ginie. Walka z tą chorobą powinna opierać się na zapobieganiu przez umiejętne żywienie oraz pielęgnację kotnych matek i jagniąt.

Różycowe zapalenie stawów - chorobę wywołują te same bakterie co i różyczę świń. Przebiega ona w formie zapalenia płuc lub częściej jako ostre i przewlekłe zapalenie stawów. Charakterystyczne objawy to zapalenie płuc, oplucnej a także osierdzia. Pierwsze objawy to: osowalność, temperatura do 41° C i więcej, ilość oddychów zwiększa. W czasie choroby występuje kaszel oraz wyciek z oczu i nosa. Następnie pojawia się kulawizna, silnie wyrażony obrzęk stawów. Kulawizna ta raz się zmniejsza, raz zwiększa. Chorą zwierzęta przeważnie leżą, niektóre poruszają się na zgiętych kończynach. Najlepszym środkiem w walce z tą chorobą jest zastosowanie surowicy przeciwróżycowej.

HENRYK MĄCZKA

sněhem z bílků a lžíci klademe placičky na rozechášťý olej.

MÚČNIKY

VENČEKY S VANILKOVÝM KRÉMOM. Rozpočet: 2,5 dl vody, 80 g margarínu, 160 g hrubej mýky, 4 vajcia, soľ, 20 g tuku na pomästenie plechu.

Vodu, soľ, margarín priviedieme do varu. Do horúcej masy pomaly prisypávame mýku a za stáleho miešania všľaháme postupne po jednom vajíčku a dôkladne vypracujeme. Z cesta pomočou ozdobného vrecúška striekame na vymasťtený plech kolieska. Vkladáme do horúcej rúry, ktorú 5 minút neotvárame. Venčeky pekne narastú. Potom znižíme teplotu a venčeky krátko dosušíme. Vychladnuté prerežeme a naplníme krémom.

KRÉM. Rozpočet: 5 dl mlieka, 80 g kryštálového cukru, 2 baličky vanilínového cukru, 100 g maizeny, 250 g masla.

4 dl mlieka dáme variť. V 1 dl rozmišťame cukor, maizenu, vanilínový cukor a pridáme k vriacemu mlieku. Uvaríme hustý krém, ktorý necháme vychladnúť. Postupne ho pridávame k vyšľahanému maslu. Krém striekame na spodný diel venčeka a prikrýjeme ho vrchným dielom.

PRAWNIK

DAROWIZNY

Przepisy podatkowe wspierają hojność podatników, pod pewnymi jednak ściśle określonymi warunkami i w ściśle określonych granicach. Premiowana jest ona co do zasady nie zwolnieniem z samego już obliczonego podatku, lecz w postaci odliczenia kwot darowizn od obliczenia podatku, czyli podlegającego opodatkowania dochodu podatnika (zsumowane przychody z wszystkich źródeł minus koszty ich uzyskania).

Tak więc płacący podatek od dochodów osobistych, bez względu na źródło czy źródła przychodów (działalność gospodarcza, umowa o pracę, dywidendy, emerytura itd.) ma prawo do odliczenia od podstawy opodatkowania wartości darowizn na następujące cele:

- naukowe, naukowo-techniczne, oświatowe (np. na szkołę), oświatowo-wychowawcze (np. na przedszkole, dom dziecka),
- kulturalne (np. na organizację koncertu, budowę kina, galerie sztuki), kultu religijnego (np. na budowę kościoła),
- kultury fizycznej i sportu (na budowę lub remont stadionu, działalność i sprzęt dla ogniska sportowego),
- ochrony środowiska (na budowę oczyszczalni, zakup filtrów do komina ciepłowni),
- na wspieranie inicjatyw społecznych w zakresie budowy dróg i sieci komunikacyjnych na wsi oraz zaopatrzenia wsi w wodę (np. zakup rur do wodociągu),
- dobroczynne (np. na fundusze PKPS lub Caritas),
- ochrony zdrowia (np. na ośrodek służby zdrowia),
- pomocy społecznej oraz rehabilitacji inwalidów,
- na cele związane z budownictwem mieszkaniowym dla samorządu terytorialnego (np. budowę tanich domów dla najuboższych przez gminę),
- na budowę strażnic przeciwpożarowych oraz na ich wyposażenie i utrzymanie.

W pierwszej grupie mieszącą się też dobrowolne składki na komitet rodzicielski. Nie można natomiast odliczyć wpłat na komitet przeznaczonych np. na organizowaną przezeń wycieczkę, w której uczestniczyć ma dziecko wplacającego.

Cele upoważniające do korzystania z odliczenia z tytułu darowizny zostały określone bardzo szeroko i elastycznie. Jednakże zakres odliczeń jest ściśle limitowany. Nie mogą one w zasadzie przekraczać 10 proc. dochodu danego podatnika. Nie ma przeskódk, aby wykazał on hojność przekraczającą ten limit. Musi jednak od kwot przekraczających ów limit zapłacić normalny podatek.

Jeśli więc np. biznesmen osiągający osobisty roczny dochód w kwocie 1 mld. zł przekaże na PKPS 120 mln zł będzie mógł

od dochodu, od którego wymierzony zostanie podatek, odliczyć tylko 100 mln zł. W praktyce oznacza to, że podatnik, który osiąga wysokie dochody podlegające w znacznej części opodatkowaniu w skali 40-proc., przeznaczając ich część na nadzędne potrzeby społeczne, pokrywa 60 proc. z nich z własnej kieszeni, a w 40 proc. finansuje te wydatki państwo. Nie otrzymuje ono bowiem pieniędzy, które gdyby nie darowizna, zasiliłyby jego budżet.

Wspomniane 10-proc. ograniczenie nie obowiązuje, jeżeli wynika to z odrębności przepisów. Tak więc np. w 100 proc. z podstawy opodatkowania wyłącza się darowizny na kościelną działalność charytatywno-opiekuńczą, jeśli kościelna osoba prawa przedstawi darczyńcy pokwitowanie odbioru oraz w ciągu dwu lat od przekazania darowizny - sprawozdanie o przeznaczeniu jej na działalność. Takie postanowienie zawierają ustawy o stosunku państwa do Kościoła katolickiego, Autokefalicznego Kościoła Prawosławnego. W pełnej wysokości w myśl ustawy o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej można odliczyć darowizny na Fundację Kultury.

Przepisy podatkowe nie określają sposobu dokumentowania przekazanej darowizny. Tak więc wystarczy tu powinno oświadczenie sponsora o przeznaczeniu darowizny na określony cel, oświadczenie obdarowanego o jej przeznaczeniu na określony cel, dowód stwierdzający przekazanie danej kwoty (przekaz pocztowy) lub jej przyjęcie przez obdarowanego (jego pokwitowanie).

Darowizny mogą być nie tylko pieniężne, ale również rzeczowe. W tym drugim wypadku odlicza się ich wartość pieniężną. Przy ustalaniu jej wartości, jeżeli przedmiotem darowizny są towary lub usługi opodatkowane VAT (np. właściciel cegielni przekazuje pustaki na budowę kościoła), uwzględnia się VAT należny od danego towaru lub usługi.

Ustawodawca wprowadza tu jednak bardzo istotne ograniczenie w korzystaniu z ulgi przez hojnych. Nie podlegają odliczeniu od dochodu darowizny przeznaczone na rzecz osób fizycznych i prawnych, które realizują wymienione wyżej cele w wykonaniu działalności gospodarczej, oraz dla osób fizycznych, dla których darowizny te stanowiąby osobisty dochód. Tak więc nie może liczyć na tę ulgę osoba czyniąca darowiznę np. na rzecz przedsiębiorstwa budującego wiejski wodociąg lub osoba, która zarabia na życie prowadzeniem domu dla osób upośledzonych umysłowo, za co pobiera od ich rodzin stosowne opłaty.

Nie odlicza się także darowizny np. dla zbierających fundusze na operację, dla konkretnych osób znajdujących się w szczególnie dramatycznej sytuacji życiowej, również wspieranych w związku np. z apelem w prasie, radiu, telewizji, słowem, jeśli z góry wiadomo, że kwoty te trafiają do kieszeni konkretnego człowieka (staną się jego osobitym dochodem).

HVIEZDY O NÁS

VODNÁR (21.1.-18.2.)

 Vo vašom živote bude v týchto dňoch nepokoj - v rodine a na pracovisku. Môžu vypuknúť rôzne spory alebo dôjde k neočakávaným stratám. Nespoliehaj sa na milé slová a vyhýbaj sa prílišnej dôvernosti. V ľahkej situácii sa prejavia zlé stránky tvojej povahy. Nebudeš vo svojej koži a ľahko urobias chybu. Celkove zlá doba na cesty a poďnikanie.

RYBY (19.2.-20.3.)

 Začiatok mesiaca ti prinesie viac starostí a smútku, ale nestrácaj nádej. Nepriaznivé dni sa rýchlo pominú a tvoja nálada sa zlepší. Neboj sa prekážok, dokážeš si s nimi poradiť. Keď budeš chcieť, môžeš vela urobiť. Nečakaj však na zázraky, musíš sa pričiniť sám. Neduh, ktoré ťa trápi, si si spôsobil sám nestriednym jedením alebo pitím. Môžeš to ľahko napraviť.

BARAN (21.3.-20.4.)

 V najbližšom čase ti priatelia poskytnú neoceniteľnú pomoc. Tvoja prívetivá a praktická povaha ti získa sympatiu osôb, ktoré ti môžu byť užitočné. Budeš sa však sám musieť starať o cudzie záujmy. Vráti sa ti to aj s úrokmi - získas vyznamenanie, postup a uznanie, a keď sa budeš starať - aj peniaze. Keď sa rozhodneš niečo predať alebo kúpiť, bude to dobrý obchod.

BÝK (21.4.-20.5.)

 Bude to dobré obdobie, najmä keď premôžeš svoju precitlivosť a úzkostlivosť. Naplní sa ti aj peňaženka. Väčšinou sa dávaš ľahko ovplyvniť, ale teraz sa zmeníš k lepšiemu. Väčšina ľudí bude tvoje počinanie sledovať so sympatiou. Aj partner ti prejaví

uznanie. Čaká ťa duševná harmónia a dostatok inšpirácie. Len nezabudni, že počas narodenín nesmieš prehnáť s alkoholom.

BLÍŽENCI (21.5.-21.6.)

 Po dňoch menších prekážok sa na ťa usmeje štastie. Priaznivé dni ti dodajú chuť k práci. Úspešne ju zvládneš a urobias príjemné zmeny aj v rodinných a bytových záležitostiach. Obetuješ svoje pohodlie budú peniaze pre štastie svojej rodiny. Nečakaj však na ich vďačnosť. Vzťahy v rodine budú ideálne. Niekoľko zo starších ťa nahovorí na zmenu spôsobu života.

RAK (22.6.-22.7.)

 Prejaví sa u ťa ctižiadostivosť a pýcha, ale aj dobré srdce. Navštívias niekoho blízkeho v nemocnici, ale neobávaj sa, jeho zdravie sa rýchlo zlepší. V spoločnosti budeš veľmi sebaistý, budeš mať štastie v hre a špekulačiach. Dobré budú vzťahy aj s priateľmi a známymi. Niektorí z nich budú potrebovať tvoju radu a povzbudenie.

LEV (23.7.-23.8.)

 Na začiatku mesiaca sa prejavia konflikty v rodine a na pracovisku. Len ľahko sa prinútiš k práci a akejkolvek činnosti. Nevyunikne bystrosťou a niekoľko ťa ľahko oklame a okradne. Bude to trochu trvať, kým prekonás smolu a nechuť k čomukolvek. Aj tvoje zdravie a psychický stav budú potrebovať trochu času, aby si prišiel k sebe.

PANNA (24.8.-23.9.)

 Ešte budeš cítiť dozvuky búrky, ktorá nad tebou prešla na začiatku mesiaca, ale pomaly sa vrátiš do starých kolají. Musíš mať trpezlivosť - prekonáš prekážky a vrátiš sa aj úspechy. Budeš myslieť rýchle a logicky a správne rozhodovať. Koniec mesiaca ti prinesie radosť a malé finančné zlepšenie. Keď chceš toto dobré obdobie udržať, bud skromný a nekritizuj svoje okolie.

VÁHY (24.9.-23.10.)

 Po krátkom priaznivom období môžu prísť opäť ľahké chvíle. Neboj sa ich, lebo po nich znova nastane kľud a rovnováha. Na pracovisku prežiješ krízu, budeš trochu chorlaviť, mnohí známi sa ti odcudzia. Môže ťa sklamáta osoba, ktorej si veľmi dôveroval. O pár dní sa však všetko prežene a rád na to zabudneš.

ŠKORPIÓN (24.10.-22.11.)

 Venuj sa dnešku a snaž sa, aby tvoj život naplnila radosť a spokojnosť. Budúce dni ti prinesú štastie, len v láske sa môžu vyskytnúť malé prekážky, ktoré však môžete premôcť. Odolávaj pokušeniu, vyhneš sa tak mnohým ľahkostiam. Toto obdobie môže byť pre ťa vŕazstvom vôle nad nepriaznou osudu. Využi všetky možnosti uplatnenia, buď aktívny a neunikaj spoločnosti.

STRELEC (23.11.-21.12.)

 Nastáva priaznivý čas pre podnikanie, cestovanie a návštevy. Mal by si to využiť. Pravdepodobne nebudeš mať žiadne pracovné problémy a dokonca aj tvoja peňaženka bude plná. Upevňi svoje posteavenie v práci, získaš sympatiu a uznanie spolupracovníkov. Nevyhýbaj sa spoločenským udalostiam, môžu byť nielen príjemné, ale prinesú ti aj konkrétny prospech.

KOZOROŽEC (22.12.-20.1.)

 Nebude to najlepšia doba, môžete očakávať rôzne neprijemnosti. Sklamania, straty a nehody môžu skrižiť tvoje plány. Buď opatrný so zdravím, môžete ťa postihnúť horúčka alebo iný neduh, čo môže prinesť finančné straty. Cestovanie odložiť radšej na neskôr. Koncom mesiaca sa situácia zmení a budeš mať možnosť opäť získať to, čo si za nepriaznivých dní stratil.

NÁŠ TEST

Umíš se bavit?

Tak doopravdy to dovede málokto, ale väčšina je priesvedčená, že se bavit dovede. A jak je to s tebou? Odpověz na naše otázky a možná v sobě objevíš nové možnosti, o kterých sám neviš.

1. Dovedeš sдеlet cizí radost?
2. Soudis, že jsi oblíbený?
3. Trávíš volný čas nejradeji s osobami opačného pohlaví?

4. Patřis k lidem, kteři dovedou najít dobré stránky i ve špatných věcech?

5. Máš mnoho "tabu" v otázkách erotického života?
  6. Vedeš rád jiné?
  7. Patřis odvaha k nejdůležitějším rysům ve tvé hierarchii hodností?
  8. Jsi člověkem úspěchu?
  9. Věříš v neomezené možnosti člověka?
  10. Reaguješ rychle a příznivě na projekty přízně tvého okolí?
- Za každou odpověď "ano" - 5 bodů, za "ne" - 0.

50-15 BODŮ:

Patřis k lidem, kteři soudí, že život je spíše veselým svátkem než školou morální kázně. Rád se poddáš chvíli, dás se ovlivnit lidem a věcem.

MENO VEŠTÍ

Klebetia dve priateľky:
 - Chcela by som mať muža.
 - Ja tiež, ale ešte neviem čieho.

* * *

- A prečo sa chcete rozviesť so svojím manželom?
 - Lebo už nemáme ani jednu tému na hádku!

* * *

"Fakt máš dva papoušky, Mášo?"
 "Jo."
 "A nestačil by ti jeden?"

"Nestačil. Jeden mluví hotentotsky a druhý to prekľadá."

* * *

Vráti sa muž z krčmy a vraví žene:

- Dnes mám dobrú náladu. Pod, udobrime sa!
 - Čo sa budeme udobrovať, keď sme sa ani ešte nepohádali?
 - Tak teda najprv sa pohádajme.

* * *

"Slyšel jsem dobré, pane kapitáne? Naše loď sa potápi?"
 "Ano."

"Ale já neumím plavat."
 "Ona se potápí pomalu - učte se zatím."

* * *

Námorník sa vráti domov z cesty a zbadá, že rodinka sa rozrástla o dvojčičky.

- Od koho sú tie deti? - zreve na ženu.
 - No predsa od teba!

- Ale, ale, veď som bol dvanásť mesiacov na mori...
 - Počúvaj, si námorník alebo nie?

- Samozrejme, som.
 - No tak sa nehraj na matematiku!

* * *

"Tati, môžeme si spolu porozprávēť mezi troma očima?"
 "Mezi troma?"

"No, jedno budeš muset pŕimhouřiť."

* * *

- Onedlho budeš mať päťdesiat rokov a ešte si slobodný. Prečo sa neoženíš?
 - Čakám na tú pravú.

- A nie je ti smutno pri takom dlhom čakaní?

- Vôbec nie, veď ma pritom rozveselujú iné ženy!

* * *

Malý Tomáš sa chuduje:
 - Ako je možné, že Rimania mali dosť času na to, aby sa naučili po latinsky a pritom ešte stihli dobyť aj svet?!

Vyhýbáš se životním komplikacím, na nikom a ničem nechceš byt závislý a také se pro nikoho příliš neobětuješ. Dovedeš zorganizovat svůj čas podle svých zálib a představ a také podle svých materiálních možností. Hlavním cílem tvého života je příjemnost.

MÉNĚ NEŽ 15 BODŮ:

Bereš život velmi vážně. Dokonce i vtipy, které posloucháš, se ti zdají nesmyslné. Zábava je pro tebe něčím, co zajímá jiné. Ovšem, chtěl bys, ale před tebou stojí tolik překážek, že je nedovedeš překonat. Nemůžeš si stěžovat na nudu - překonávání překážek a těžkostí, stálé postupování kupředu dává tvému životu smysl. Nezdá se ti však, že všechno bereš příliš doslovně?

SEBASTIÁN - živé, pohyblivé, domýšľavé a tvrdé meno. Je to obyčajne človek statnej, urastenej postavy, s plavými, gaštanovými buď ryšavými vlasmi, ktoré niekedy bývajú kučeravé a pomerne riedke a neskôr rady vypadávajú. Oči má šedé alebo čierne, dosť veľký nos a šibalský úsmev, často považovaný za falosný. Pochádza z veľkej, stredne zámožnej, ale aj chudobnejšej rodiny, je priemerne nadaný a s námahou končí základnú buď strednú školu. Má však veľký zmysel pre technické povolania a je veľmi zručný. Môže byť dobrým automechanikom, vodičom, operátorom, zváračom a pod. Sú však aj výnimky: keď je Sebastián nadanejší, stáva sa inžinierom, lekárom alebo knižcom.

Žení sa buď skoro alebo pomerne neskoro, obyčajne s oveľa mladšou ženou, ktorá ho má veľmi rada. Často však zostáva starým mládencom, rozmazenaným ženami. Rád si vypije, hráva karty a nemá najvydarenejšie manželstvo.

Najšťastnejší je vo veku od 25 do 35 rokov, potom (v prípade, že sa žení skoro) prichádza kríza v manželstve, ktoré zachráni len neobyčajná trpežlivosť jeho manželky. V zamestnaní je len priemerne obslubený, robí všetko, aby sa dostal do funkcie, ktorú potom chce udržať za každú cenu. Je veľmi šetrný, niekedy až chamtívý, preto už pred 40. rokom života si dokáže nahonobiť majetok a žiť v blahobytke. Keď Sebastián pestuje šport, dosahuje dobré výsledky, ale len zriedkakedy sa dostáva na stupeň víťazov. Vytrvalosť a stabilná forma mu však zaručuje stále miesto v družstve, niekedy aj reprezentačnom.

Sebastián je niekedy samotár, sebec a namyslenec. Rodičia mávajú s ním hodne starostí. V neskoršom veku chorlave občas na srdce, ťadviny a črevá. Jeho manželka je veľmi dobrá, starostlivá a poddajná žena a znamenitá gazzdiná. Trápi ju manželovo žgrloštvu a jedovatosť a len vďaka svojej trpežlivosti a vytrvalosti nedochádza k rozpadu manželstva. (js)

SNÁŘ

Věříte snům? Ne? Ani my nevěříme, ale co to škodí podívat se občas do snáře? Je to přece jen zábava, a co když se vám dobrý sen vyplní? Tedy, zdálo se vám o:

Hrubosti - buď vždy přímý.

Hřebci - získáš odvahu a sílu.

Hřbitově - tiché stáří.

Hřebíku nalezeném - tvá naděje se splní; zarázit ho - správně se rozhodneš; narovnávat ho - spořivost; kovat ho - konáš užitečnou práci pro sebe a jiné.

Hřebenu - mnoho vády, sváry.

Hřiběti - veselé hodiny tě očekávají.

Hřmotu - nepokoj v domácnosti.

Hřichu - dbej na hlas svého svědomí.

Holi - zdraví a spokojenost; nalézti ji - nepřítel tě překoná; opírat se o ní - nemoc.

Hudebníkovi - budeš mít útratu.

Hudbě: slyšet ji - srdečná radost; provozovat ji - zamiluješ se při tanci.

Hukotu vody - nepříjemnosti na cestách; větru - počínáš si hloupý kousek.

Husáč - smíříš se s nepřáteli; plavoucích - budeš pozván k důležité rozmluvě; chytat je - něco významného se ti zdáří; škubati - nepokoj, sváry; jísti - potěšení, rozkoš; viděti letící - zisk; zabíjet je - velké dědictví; péci - obdržíš návštěvu; koupiti je - považují tě za blázna; pásti - obdržíš nepříjemnou práci; vykrmovati je - neposiluj jiné v jejich pošetilostech.

Husím peří - dostaneš dopis.

Hymně zpívané - těžkosti ve všech směrech.

Hypnóze - staneš se člověkem se světovým rozhledem.

Hvězdě třpytí se - štěstí v lásce; mnoho jich viděti - mnoho štěstí.

Chalupě - těžká práce, těžký život.

Chechtotu: slyšet ho - neobratným chováním vysloužíš si posměch.

Chlapci - přírůstek v rodině; peroucím se - tvoji přátelé tě zatáhnou do hanebné záležitosti; vyučovati ho - štěstí ve tvých předsevzetích.

STÁVA SA - STALO SE...

PRVÝKRÁT V DEJINÁCH SPOJENÝCH ŠTÁTOV bola na miesto vevyslankyne USA v Paríži vymenovaná žena.

Hovorí sa, že Bill Clinton takto "podakoval" Pamela Harrimanovej za jej finančnú podporu prezidentskej kampane. Aj napriek svojim 72 rokom je pani Pamela ešte stále pekná a zaujímavá, a povráva sa, že prvá dáma Hilary Clintonová sa rada zavila konkurencie. Pamela sa už v mladosti rozhodla stať významnou osobnosťou. V roku 1939 sa vydala za Randolfa Churchilla, ale manželstvo sa čoskoro rozpadlo. Usadila sa v Paríži, kde viedla život krásnej a inteli-gentnej dámy. Vo svojich salónoch prijíma-la takých hostí, ako knieža a kňažná z Windsoru, Jean Cocteau, Dior či Onassis. Jej zbožňovateľmi boli Giovanni Agnelli a barón de Rotschild. Ani jedna rodina nádej-ných ženichov však so sobášom nesúhlasila. Pamela sa vrátila do Spojených štátov, kde sa vydala za bohatého Lelanda Haywarda a dostala tak americké občianstvo. Jej salóny sa opäť naplnili slávnymi hostami. Keď Hayward náhle umrel, Pamela vyhľadala svoju starú lásku - Averella Harrimana, veľ-mi bohatého vplyvného politika. Bol tiež vdovcom, takže sa zobrali veľmi rýchlo. "Vždy som svoj život spájala s vplyvnými a duchaplnými mužmi, hoci neboli krásavci. Keby pripominali Apollo, určite by nemali rozum" - hovorí pani vevyslankyňa. Na fotografii: Pamela Harrimanová

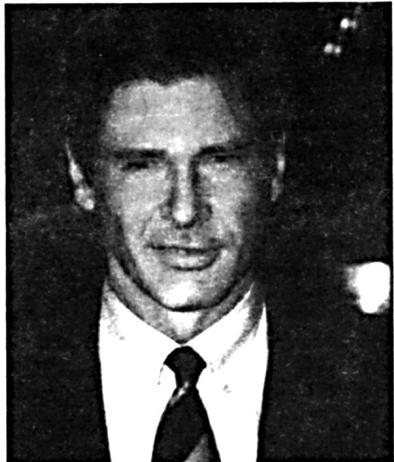
* * *

NEJSAMOTNÉJŠÍM DÍTĚTEM NA SVĚTE je devítiletý Terry Cadman. Bydlí s rodiči v Austrálii v osadě Barton, kde není žádné jiné dítě ani dospělý kromě devadesátičetného starce. Když chce Terry potkat jiné děti nebo dospělé, musí jet 500 kilometrů vlakem do Port Augusta. Svého učitele zná jen z telefonu a domácí úkoly mu posílájí vlakem. Cadmanovi bydlí na tak opuštěném místě, protože Terryho otec Steven Cadman pečeje o kolej železniční trati vedoucí neobydleným okolím, což v Austrálii není žádná vzácnost.

* * *

HARRISON FORD, známý ze série dobrodružných filmů s Indiana Jonesem, opustil své rančo ve státe Wyoming, aby v

Paríži a Londýně představil svůj nejnovější film Fugitif. Ten populární herec má rád krátké návštěvy ve velkých městech, setkání s přáteli, ale nejlépe se cítí na ranču. Tráví tam co nejvíce času se svou ženou Melissou Mathisonovou, scenáristkou, a s mladšími dětmi: šestiletým Malcolmem a tříletým Georgem.

Z obrovského ranče Ford udělal rezerva-ci divokých zvířat. Žijí tam losi, medvědi, kojoti a orli - v bezpečí, nikdo je neloví.

"Ochrana zvířat je mou povinností, nejen jako známého člověka - měla by být povinností všech lidí! Když vidím ničení životního prostředí, obávám se budoucnosti a osudu mých dětí", říká Harrison Ford. Na snímku: Harrison Ford

* * *

OŽIJE MONIQUE? Mestečko Nueil-sur-Layon, nachádzajúce sa 150 km od Paríža, pritahuje turistov nielen starým hradom, pochádzajúcim z roku 1642, ale hlavne tým, čo sa nachádza v jeho podzemí. Je to trochu drastická atrakcia, v Európe však ojedinelá. Nachádza sa tu špeciálna striebrom pokrytá mraznička, v ktorej sú uložené telesné pozostatky pani Monique Martinotovej, zosnulej pred 9 rokmi. "Mal som ju veľmi rád, a preto chcem, aby bola naďalej blízko mňa. Veda úžasne napreduje, takže verím, že sa onedlho nájde liek proti rakovine a bude možné transplantovať postihnuté orgány. Vtedy moja Monique ožije" - hovorí 71-ročný manžel, profesor medicíny a majiteľ hradu.

Je známe, že zamrazenie v špeciálnych nádobách, ktoré udržujú stálu nízkú teplotu, sa stalo módne v USA už pred niekoľkými rokmi. Medzi tými, čo sa chcú vrátiť do života po niekoľkých rokoch, je aj Walt Disney, tvorca kreslených filmov.

Obyvatelia Nueil-sur-Layon sice neveria, že manželka profesora ožije, ale nemajú nič proti takejto turistickej atrakcii. Po zaplatení vstupného môžu zvedaví turisti "obdivovat" zvláštnu studenú truhlu a taktiež miestnosti, v ktorých Monique žila. Aj profesor si praje byť po smrti zamrazený. V testamente zaviazal svojho syna Rennyho, že ak do

roku 2030 nebude možné oboch oživiť, nech vypne zariadenie a pochová ich na cintoríne.

* * *

TO JEŠTĚ V MEDICÍNE NEBYLO! V Johannesburgu žije 22-letá Monica McMananová, u níž bylo zjištěno, že má tři dělohy. Přišel na to lékař, k němuž přišla mladá manželka na vyšetření, protože se domnívala, že je v jiném stavu. Lékař zjistil, že Monica je skutečně těhotná. Překvapením bylo to, že v každé děloze byl plod. Každá děloha má zvláštní vejcovod. K oplodnění došlo pravděpodobně s několikadenním rozdílem. Lékař se chtějí vyhnout komplikacím a přivést trojčata na svět císařským řezem současně. Zprávu přinesl americký časopis Examiner.

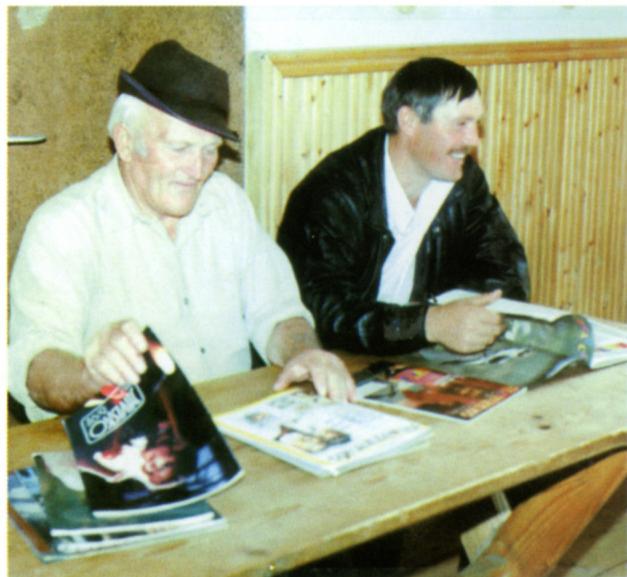
* * *

HEREČKU DARYL HANNAHOVÚ, dlhovlasú krásavici volají "sirénou Hollywoodu". Meria 180 cm a váži 54 kilogramov. Je dcérou nábytkárskeho potentáta, a aj napriek tomu, že má 11 súrodencov, milióny otca stačia pre všetkých. Nedávno sa na Daryl usmialo štastie, pretože práve ju si vybral z veľkého počtu kandidátiek na manželku 32-ročný John Kennedy, syn už nežijúceho prezidenta Johna F. Kennedyho. John-John, ako ho volajú blízki priatelia, je vynikajúcim právnikom a veľmi pekným mužom.

Jackie Kennedyová-Onassisová, matka Johna, spočiatku so sobášom syna nesúhlasila, onedlho však zmenila mienku. "Daryl pochádza z dobrého domu, je bohatá a má veľa predností" - verejne vyhlásila budúca svokra. Aj keby pani Kennedyová nesúhlasila, syn bol rozhodnutý oženiť sa za každú cenu. Už aj k vôle tomu, že Daryl čakala dieťa.

33-ročná budúca pani Kennedyová je o rok staršia od Johna a je zanietenou ochrany kyňou prírody a životného prostredia. Už od detstva je vegetariánkou. Nemôže pochopiť, ako ľudia môžu zabíjať zvieratá a potom jest ich mäso. Krásna blondínka nemá rada elegantné reštaurácie a kluby, kde sa trávi čas pri šampanskom. Na fotografii: Daryl Hannahová

V Repiskách (Bryjov Potok)

V Kacvíne

Z
**VOLEBNÝCH
SCHÔDZÍ
MS KSSČaS
NA SPIŠI**

V Lapšanke

V Novej Belej

V Tribši

Pohľad na Banskú Štiavnicu a starý zámok

DRUKARNIA

WYKONUJE WYSOKIEJ JAKOŚCI, SZYBKO
I PO UMIARKOWANYCH CENACH m.in.:

FOLDERY, KATALOGI, PROSPEKTY, SKRYPTY,
ETYKIETY, BIULETYNY, AKCYDENSY, ULOTKI

PONAĐTO PROPONUJEMY USŁUGI W PEŁNYM ZAKRESIE:

PRZYGOTOWALNI OFFSETOWEJ
INTROLIGATORNI - ZSZYWANIA BROSZUROWEGO
KOMPUTEROWEGO SKŁADU TEKSTÓW I GRAFIK
SITODRUKU

JAK RÓWNIEŻ TŁUMACZEŃ
POLSKO - SŁOWACKO - CZESKICH

ZAMÓWIENIA PRZYJMUJE:

Biuro Zarządu Głównego TSKCiS 31-150 Kraków, ul. św.Filipa 7/4 tel./fax 34-11-27